www.somuncubaba.net

e-dergi Aile Çocuk

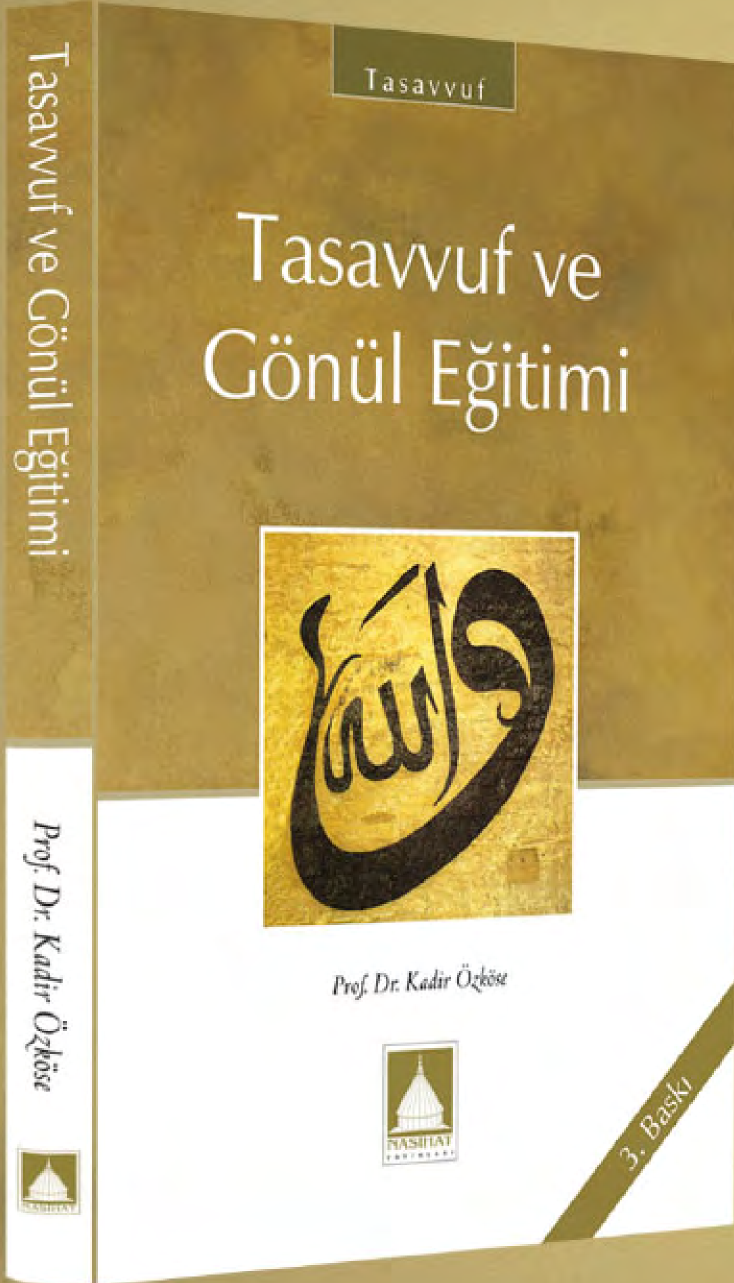
somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 29 • SAYI: 266 •ARALIK 2022 • ISSN:2791-9595

ISSN:2791-9595

Tasavvuf Ve Gönül Eğitimi

Yazar: Prof. Dr. Kadir Özköse

Yayınevi: Nasihat Yayınları

Baskı Tarihi: 2017

Sayfa: 180

Kapak: Karton

ISBN No: 978-9944-5490-5-9

Ebat: 14,5X22 cm

Dizisi: Tasavvuf

Baskı: İhlas Gazetecilik Aş.

Prof. Dr. Kadir Özköse`nin yayına hazırladığı eserde tasavvufî eğitimin temel esasları, tasavvuf ilminin konusu, gayesi, metodu ile tekke eğitimi, amelî tasavvuf ve tasavvufî ahlâkın işleyişi üzerinde duruluyor.

Dr. Kemal DEMİR

"Ârifler Ölümü Devamlı Olarak Hatırlarlar"

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim, ölümü hayatla anlamlandırmıştır. Bir imtihan için insan, Allah tarafından yokluktan varlık âlemine getirilmiştir. Ölüm Kur'an'da Allah'a döndürülmek olarak nitelendirilmiştir. Dünya geçici olarak bir aldanma ve oyun yeridir. Burada insana sunulan bütün güzellikler, dünyaya ait süslerdir. İnsan hayata gönderiliş gayesini unutmadan Allah'a ibadeti amaç hâline getirerek yaşamalıdır.

Tasavvufî anlamda ölüm denilince, sadece bedenin ölümü kastedilir. Ruh ölümsüzdür. Ölüm, ruhun dünya karanlıklarından kurtulup aydınlığa kavuşması, gerçek ve sonsuz bir hayata başlamasıdır. İmam-ı Gazzâlî şöyle der: "Ârifler ölümü devamlı olarak hatırlarlar, çünkü ölüm onlar için sevgilisi ile buluşma zamanıdır. Seven sevgilisi ile buluşacağı günü asla hatırından çıkarmaz. Hatta bu yüzden ölümün geç gelmesine üzülür. Bir an önce bu dünyadan kurtulup Sevgiliye/Allahu Teâlâ'ya dönmeyi arzularlar."

Hz. Mevlânâ, ölüme tasavvufî yönden yüklediği manayı "Şeb-i ârûs/Vuslat gecesi" olarak tanımlamıştır. Ona göre ölüm "başa çıkılması zorunlu" bir kavram olmaktan çıkmış, özlenen, hasretle beklenen bir "dost" kabul edilmiştir. Bu anlayış, ölümden sonra dirilişe sağlam bir imanın ve çok sevilen Allah'la aradaki perdelerin kalkması özleminin tabii sonucudur. Tasavvufta *"Ölmeden evvel ölünüz."* tavsiyesi mevcuttur. Hulûsi Efendi Hazretleri:

Ölmeden ön ölmek olsun dâim arzun ey gönül/Nefs ü şeytânın elinden çeşm-i nem-nâk olagör

beytiyle *"Mûtû kable en temûtû."* sırrına mazhar olmayı, Cenab-ı Hak'la dirilmeyi işaret etmektedir. Tasavvufun en meşhur tariflerinden biri şöyledir: "Tasavvuf, Hakk'ın seni senlikten öldürmesi ve kendisiyle diriltmesidir." İşte bütün sır buradadır. Bu noktada çelişkiler yok olmakta, ölümle hayat birleşmekte, bir bakıma ölüm gerçek hayatın sebebi olmaktadır. Buradaki ölüm; kibrin, gururun, enaniyetin, hasedin yok edilmesi; kısacası nefis ve şeytanın kontrol altına alınması, sanki ölü gibi etkisiz bir hâle getirilmesidir. Tasavvuf terimiyle söylersek bu zühddür, terktir, nihayetinde "fenâ fillâh"tır.

Şeyh Hamid-i Veli/Somuncu Baba Hazretleri bir dörtlüğünde şöyle buyurur:

Diriyiz daim, ölmeyiz/Karanularda kalmayız

Çürüyüp toprak olmayız/Bize leyl ü nehâr olmaz

Vakıf Başkanımız H. Hamideddin Ateş Efendi de tasavvuf ehlinin ölümü vuslat bildiklerini bir söyleşide şöyle ifade eder:

"Ölmeden önce ölünüz.' hadis-i şerifinin sırrına binaen mutasavvıfların, dünyada iken nefislerini öldürdükleri için, ölümleri gerçek âleme göçüş ve vuslat olarak kabul edilir. Topluma hayat iksiri veren, canlılık katan, dinamizm katan yüce veliler, hayatı manevî renklerle donatır, insanların iç âlemlerini aydınlatırlar. Cehaletle savaşır, zulmet karanlıklarına iman ve irfan çerağı yakar, gönülleri pür nûr ederler. Onların zikirle hemhâl olmuş kalpleri, ibadetle yoğrulmuş bedenleri toprağa emanettir. Toprak onları çürütmez. Kendi aydınlatıcı olanın, kendi güneş olanın güneşten etkilenmesi, gecenin karanlığına düşmesi elbette mümkün değildir. Zaman ve devran onlarla hareket eder, gece ve gündüz kavramları vuslat kavramının içinde erir."

Cenab-ı Allah hayatımızda her türlü hayrı ziyadesiyle ihsan eylesin. Ölümümüzde de her türlü şerden muhafaza eylesin. Âmin...

somuncubaba
İLİM KÜLTÜR ve EDEBİYAT DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Kurucusu
A. Şemsettin ATEŞ
Yaygın Süreli - IISSN:2791-9595
Yıl: 29 Sayı: 266 - Aralık 2022
Yayım Tarihi: 01 Aralık 2022

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri
Musa TEKTAŞ - M. Nazmi DEĞİRMENCİ

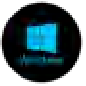
Yönetim Yeri:
Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık Turizm İnşaat
San. ve Ticaret A.Ş
Zâviye Mahallesi Hacı Hulûsi Efendi Caddesi No: 89
44700, Darende / MALATYA
Tel: (0422) 615 15 54 • Faks: (0422) 615 28 79
www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım
Es- Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

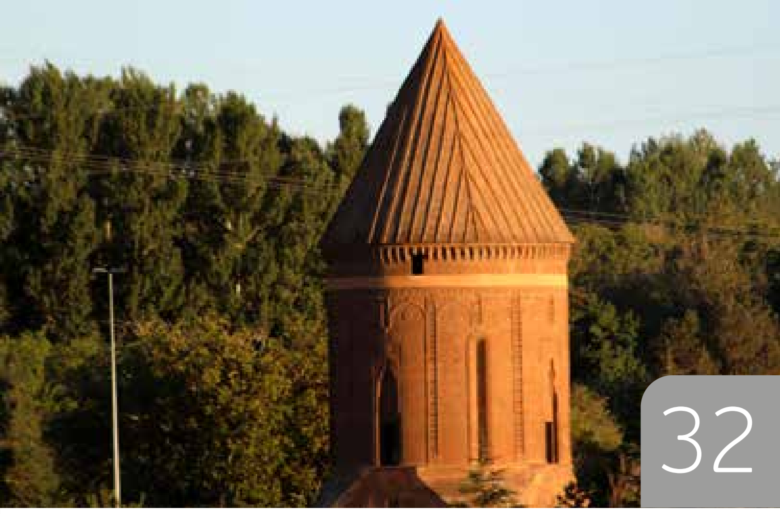

android

ios

Ölüm Gerçeği

Kadir ÖZKÖSE

""Yunus Emre ölümden en fazla söz eden, ölürken ve öldükten sonraki hâlleri acı, tok, etkili, gerçek ve samimi bir şekilde dile getiren bir şairdir."

Tarihe Yolculuk: Medeniyet Merkezi Ahlat

Resül KESENCELİ

"Büyük medeniyetlerin kurulması Ahlat'ı, medeniyetler merkezi, kültürel etkileşim havzası şekline getirmiş etkileşime açık bir coğrafya özelliği kazandırmıştır."

İstiklal Madalyası'nı Kabul Etmeyen Tekke Şeyhi Sadeddin Ceylan Efendi

İsmail ÇOLAK

"Yaptığı büyük hizmetlere ve fedakârlıklara göre oldukça alçakgönüllü olan Şeyh Sadeddin Efendi, kendisi ve müritlerine İstiklal Madalyası verilmesi yönündeki taltifkâr teklifleri bize, din ve vatan yolunda vacip olan, bir hizmetin karşılığı olarak madalya almak yakışmaz diyerek geri çevirmiştir."

بزی ترک ایلدی یاران گلمی تا به سحر　　کیم بیلور نیله گچر بو گیجه‌ده خواب سحر

ساقیا سن بزه منی صون ده غمی دفع ایت　　گیجه‌مز صبحه قدر بویله گچه تا به سحر

سجدۀ شکر ایده‌لم الده اولورسه باده　　اله گیررسه اگر دوست قاشی محراب سحر

بلبلک ناله‌ٔ جانگاهینه اورسه گوشک　　آچیلوب خنده قیلار اول گل نایاب سحر

مست اولوب کندینی یادی قیله گور خلوصی یا
گله تا گوشکا هوش دم ارباب سحر

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi (k.s.)

1. *Bizi terk eyledi yârân gele mi tâb seher*
   Kim bilir neyle geçer bu gecede hâb seher

2. *Sâkiyâ sen bize mey sun da gumûmu def' et*
   Gecemiz subha kadar böyle geçe tâ-be-seher

3. *Secde-i şükr edelim elde olursa bâde*
   Ele girerse eğer dost kaşı mihrâb seher

4. *Bülbülün nâle-i cângâhına ursa gûşun*
   Açılıp hande kılar ol gül-i nâyâb seher

5. *Mest olup kendini yavı kılagör Hulûsi'yâ*
   Gele tâ gûşuna hûş-ı dem-i erbâb seher

 Nesre Çeviri

1. Dostlar bizi terk eyledi, seher aydınlığında gelirler mi? Kim bilir bu gece uyku sehere kadar nasıl geçer/mümkün mü?

2. Ey saki! Sen bize aşk şarabı sun da gamlarımızı dağıt. Gecemiz sabah seher vaktine kadar böyle gamsız geçsin.

3. Elde aşk şarabı olursa, dost kaşı mihrab da seherde ele geçerse, (daha ne isteyelim) şükür için secdeye kapanalım.

4. O eşi bulunmaz gül, seher vakti bülbülün can evinden çıkan inlemelerine kulak verse açılıp, güler.

5. Ey Hulûsî! Kendinden geçip nefsini düşman bil ki seher vakti kulağına, zikir erbabının hoş sesi gelsin.

Nesre Çeviren: Prof. Dr. Nihat Öztoprak

Ali AKPINAR*

Ölüm Bize Ne Söyler

"İnanan insan ölümden korkmaz, ölümü hatırlamaktan rahatsız olmaz. Tam tersine ölümü hatırlar ve hatırlatır. Bu şekilde kendini ölüm sonrası hayata hazırlar."

Doğduk ölmek için, ölürüz dirilmek için. Dirileceğiz hesaba çekilmek için. Hiçbir şey boşuna ve anlamsız değil. Güneş batar, yeniden doğmak için. Bu yüzden doğmak için batan güneşe, batışı zor gelmez. Çünkü batışın ardında doğuş vardır. Her gündüzün ardında karanlık bir gece vardır ama karanlık gece, ardından gelecek aydınlık gündüzün habercisidir. Toprağa atılan her tohum, toprağın içerisinde çürümüştür belki, ama yeniden yeşermiştir. İnsan da öyledir. Topraktan yaratıldı, toprak üzerinde yaşayacak ve nihâyet ölüp toprağa geri döndürülecek. Ama o toprağın bağrında kalıcı değildir. İsrâfil (a.s.)'ın borusuyla beraber yeniden hayat bulacaktır.

Hayat Kitabı'mızda ölümle ilgili onlarca âyet vardır. Bu âyetler, bir yandan ölüm gerçeğini bize hatırlatır, bu dünyanın bizim asıl yurdumuz olmadığını ve burada geçici olduğumuzu, zamanı gelince buradan çekip gideceğimizi bize anlatırlar. Yine bu âyetler, ölümün bir bitiş ve yok oluş değil, tekrar diriliş sebebi olduğunu haykırırlar. Ölümle ilgili âyetler bizi dünyevîleşmekten kurtarır, âhiret hazırlığı yapmaya bizi sevk eder ve bu şekilde hayatı anlamlı hâle getirir. Onun için inanan insan ölümden korkmaz, ölümü hatırlamaktan rahatsız olmaz. Tam tersine ölümü hatırlar ve hatırlatır. Bu şekilde kendini ölüm sonrası hayata hazırlar. Öleceğini bilmek insanı şu geçici dünyaya bağlanıp kalmaktan kurtardığı gibi öldükten sonra dirileceğine inanmak da hayatı anlamlı hâle getirir. Şu dünyada yaptığı iyiliklerin tam olarak karşılığını gör(e)meyen insanlar, yaptıklarının karşılığını âhirette göreceklerini bilerek mutlu olurlar. Yine şu dünyada yaptığı zulüm ve kötülüklerin tam olarak cezâsını çekmeyen insanlar, âhirette sorgulanacaklarını bilerek kötülüklerden uzak dururlar. Onların zulüm ve kötülüklerine mâruz kalan mazlumlar ise, âhirette haklarını alacaklarını düşünerek, "İyi ki âhiret var, hesap var." diyerek tesellî bulurlar. Şimdi bu konudaki âyetleri birlikte okuyalım:

> "Öleceğini bilmek insanı şu geçici dünyaya bağlanıp kalmaktan kurtardığı gibi öldükten sonra dirileceğine inanmak da hayatı anlamlı hâle getirir."

"Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve hayatı yaratan O'dur. O, güçlüdür, bağışlayandır."

"Her insan ölümü tadacaktır. Kıyâmet günü, ecirleriniz size mutlakâ ödenecektir. Ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulan kimse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı, zaten, sadece aldatıcı bir geçinmeden ibarettir."

"Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size yetişecektir."

"Her can ölümü tadacaktır. Sonunda Bize döneceksiniz."

"De ki; 'Eğer ölümden yahut öldürülmekten kaçıyorsanız bilin ki, kaçmak size fayda vermeyecektir; kaçsanız bile az bir zamandan fazla yaşatılmazsınız."

"De ki; 'Doğrusu kendisinden kaçtığınız ölüm mutlakâ karşınıza çıkacaktır; sonra; görüleni de görülmeyeni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz, O size işlediklerinizi haber verecektir."

"Birine ölüm gelip de; 'Rabb'im! Beni yakın bir süreye kadar ertelesen de sadaka versem, iyilerden olsam.' diyeceği zaman gelmezden önce, size verdiğimiz rızıklardan sarfedin. Bir canın eceli gelip çatınca, Allah onu aslâ geri bırakmaz; Allah, işlediklerinizden haberdardır."

"Bilin ki, dünya hayatı oyun, oyalanma, süslenme, aranızda övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olmaktan ibarettir. Bu, yağmurun bitirdiği, ekincilerin de hoşuna giden bir bitkiye benzer; sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur. Âhirette çetin azap da vardır. Allah'ın hoşnutluğu ve bağışlaması da vardır; dünya hayatı

> “Yüce Allah’ın her söylediğinde ve her eylediğinde sayısız hikmet vardır. O’nun hayatı yaratmasında sayısız hikmetler olduğu gibi, ölümü yaratmasında da sayısız hikmetler vardır.”

ise sadece aldatıcı bir geçinmedir. Ey insanlar! Rabb’iniz tarafından bağışlanmaya, Allah’a ve Peygamber’ine inananlar için hazırlanmış, genişliği yerle göğün genişliği kadar olan cennete koşusun; bu Allah’ın dilediğine verdiği lütfudur. Allah, büyük lütuf sahibidir.”

“Kötülükleri işleyip dururken, ölüm kendisine geldiği zaman; ‘Şimdi tevbe ettim.’ diyenler ile kâfir olarak ölenlerin tevbesi makbul değildir. İşte onlara elem verici azap hazırlamışızdır.”

“Onlardan birine ölüm gelince; ‘Rabb’im! Ne olur beni geri çevir, belki, yapmadan bıraktığımı tamamlar, iyi iş işlerim.’ der. Hayır; bu söylediği sadece kendi lafıdır. Tekrar diriltilecekleri güne kadar arkalarında geriye dönmekten onları alıkoyan bir engel vardır.”

“Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Ey insanlar! Sonra siz, kıyâmet günü Rabb’inizin huzurunda duruşmaya çıkacaksınız.”

“Ey inananlar! Allah’tan sakının; herkes yarına ne hazırladığına baksın; Allah’tan sakının, çünkü Allah işlediklerinizden haberdardır.”

“Ey inananlar! Allah’tan, sakınılması gerektiği gibi sakının, sizler ancak Müslüman olarak can verin.”

Âyetlerden çıkarabileceğimiz dersleri de şöyle özetleyebiliriz:

Ölüm, tıpkı hayat gibi yadsınamaz ve görmezden gelinemez bir gerçektir. Ölümden korkmak ve kaçmak çare değildir. Ölüm, fânî olan her canlının tadacağı bir gerçektir.

Ölümü yaratan da hayatı yaratan da Yüce Allah’tır. O’nun her söylediğinde ve her eylediğinde sayısız hikmet vardır. O’nun hayatı yaratmasında sayısız hikmetler olduğu gibi, ölümü yaratmasında da sayısız hikmetler vardır.

Önemli olan ölümden ve ölenlerden ibret almaktır. Yüce Rabb’imiz isteseydi, bütün insanları aynı anda yaratır, aynı anda canlarını alırdı. Ama O, öyle yapmadı. İnsanlar birer ikişer dünyaya gelir oldular, dünyadan da benzer şekilde ayrılır oldular. Buradaki en önemli hikmet, gidenlerin kalanlara kalıcı bir ders vermesidir. Onlar giderken sanki şöyle seslenirler: “Ben süremi doldurup gidiyorum, ama sen de öleceksin. Bâkî olan celal ve ikram sahibi Yüce Allah’tır.” Nitekim Hz. Ömer, sürekli hatırlamak için yüzüğüne kazıttığı şu cümle ile bu gerçeği gündemde tutuyordu; “Va’z olarak ölüm yeter!” Gerçekten de ölüm, en etkili öğüt veren en tesirli vâizdir. Peygamberimiz de kabir ziyâretlerinde, mezarda yatanlarla konuşurcasına onlara selam verip şöyle dua ediyordu: *“Allah’ın selamı üzerinize olsun, ey mü’min beldenin sâkinleri! Şüphesiz ki Yüce Allah’ın dilemesiyle vakti zamanı gelince bizler de sizlere katılacağız. Kendim ve sizler için Yüce Allah’tan âfiyet dilerim.”*

“Ölüm güzel şey, budur perde ardından haber/ Hiç güzel olmasaydı ölür müydü Peygamber?” diyen şair de bu gerçeği ne güzel ifade eder: Minarede “Ölü var!” diye bir acı salâ... Er kişi niyetine saf saf namaz... Ne âlâ! Böyledir de ölüme kimse inanmaz hâlâ! Ne tabutu taşıyan, ne de toprağı kazan... Oysa şimdiye kadar aramızdan birer ikişer ayrılıp gidenlerden, ellerimizle toprağa verdiklerimizden, yanı başından defalarca geçip gittiğimiz kabirde yatanlardan ibret alsaydık bu kadar dünyevîleşir miydik? Bu kadar yanlış işleri yapar mıydık? Bu kadar birbirimizi kırar, birbirimizin hakkına girer miydik? Bize sayısız nimetleri bahşeden Yüce Rabb’imize karşı bu kadar sorumsuz ve ihmalkâr olur muyduk?

İnansın inanmasın her insan ölüm anında âhiret gerçeğini anlar, son nefesini verirken inanmak ister, hayata yeniden dönmek ister, iyi ise daha iyi, kötü ise iyi olmak ister... Ama bu son pişmanlık, ölüm meleğini görünce yapılan tevbe hiç kimseye fayda vermeyecek, dünyadaki süresini tamamlayıp ölümü tadan kimse, bir daha bu dünyaya geri gelmeyecektir. Zira Yüce Rabb'imiz, mükellef çağını yaşamış her insana bu dünya hayatında aklını kullanıp değerlendirebileceği bir fırsatı tanımıştır: *"Cehennemde onlar; 'Rabb'imiz! Bizi çıkar; yaptığımızdan başka, yararlı iş işleyelim.' diye bağrışırlar. O zaman onlara şöyle deriz: 'Öğüt alacak kişinin öğüt alabileceği kadar bir süre sizi yaşatmadık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Artık azabı tadınız, zâlimlerin yardımcısı olmaz."*

Önemli olan ölümü öldürebilmek, ölmeden önce ölebilmek, öleceğinin farkında olup ölüm sonrası hayata hazır olabilmek ve son nefeste ölüm meleğine gülebilmek ve ölümü "Dosta kavuşma/vuslat vesilesi" görerek düğün gecesine çevirebilmektir. Öyleyse ey hasis sarraf, kendine bir başka kese diktir. Mezarda geçer akçe, neyse onu biriktir.

Unutmayalım ki ne kadar hırslanırsak hırslanalım, bu dünya hayatı sonludur. Bize bu dünya hayatında tanınan süre değişmeyecektir. Asıl olan, bu dünyadan âhirete azıkla gidebilmektir. Öte âlemde geçerli olan azık ise iman ve sâlih ameldir. Ve insan yaşadığı gibi ölecek ve öldüğü hal üzere dirilecektir.

O halde bir taraftan kul olarak bize düşeni yaparken bir yandan da Kur'ân'ın dualarıyla Rabb'imize yalvaralım:

"Rabb'imiz! Doğrusu biz Rabb'inize inanın diye inanmaya çağıran bir çağrıcıyı işittik de iman ettik. Rabb'imiz! Günahlarımızı bize bağışla, kötülüklerimizi ört, canımızı iyelerle beraber al. Rabb'imiz! Peygamberlerinle vaad ettiklerini bize ver, kıyâmet günü bizi rezil etme. Sen şüphesiz sözünden caymazsın."

"Rabb'imiz! Bize sabır ver ve canımızı Müslüman olarak al."

"Ey göklerin ve yerin yaradanı! Dünya ve âhirette işlerimi yoluna koyan sensin; benim canımı Müslüman olarak al ve beni iyilerin arasına kat." Yüce Rabb'im encâmımızı/âkıbetimizi hayreylesin, bizlere hüsn-i hâtimeler nasip eylesin. Âmîn.

Dipnot

**Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.*

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Emine E. Çakmak İGALÇI

Mevlânâ'nın Düşüncesinde İnsan

"Mevlânâ insan ismini almaya lâyık olanların sadece insân-ı kâmiller olduğunu düşünür. Çünkü sûfîlere göre kâmil insanda ahlakî öğeler cemedilmiştir. Onlar Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmayı kendilerine şiâr edinmişlerdir."

İnsan kâinâtı gören, geçmişin, geleceğin, kendinin ve çevresinin farkında olan tek varlıktır. Bu bilinçle insanı tanımak ve asıl gayesine göre yaşamasını sağlamak tasavvufun başlıca hedefidir. Çünkü tasavvuf Hakk'a vuslatı ön planda tutar. Bu vuslatın gerçekleşebilmesi kişinin kendini tanıması ve yaratılış gayesini keşfetmesi ile mümkündür. Bunun için insanın kendi değerinin farkına varmasına büyük önem veren Mevlânâ, kişinin aslî cevherinin farkına varmasını ve Allah'ın yüceliği karşısında saygı ve tâzimle eğilmesini söyler. İnsanın ilk hedefinin kendini geliştirmek, kendini eleştirmek olması gerektiğini vurgulayarak diğer insanlarla değil kendi nefsiyle mücâdele halinde olması gerektiğini ifade eder. Hoşgörüye dayalı bir insan anlayışı olan Mevlânâ, insanlar arasında uzlaştırıcı, birleştirici bir konumda olmuştur. İnsanların yaptıkları aşırılıkları müsâmaha ile karşılamış, onları incitmeden mütevâzı davranarak gönüllerini kazanmıştır. İnsana insan olduğu için değer verilmesi gerektiğini düşünen Mevlânâ, mânevî emânetin taşıyıcısı olarak insanların hepsine ayırım yapılmadan saygı gösterilmesi gerektiğini söyler.[1]

İnsan, fizik ve metafizik âlemin unsurlarını kendisinde barındırdığı için eşref-i mahlûkât olarak isimlendirilmiştir. Mevlânâ'ya göre insan olmak, biyolojik doğumla kazanılan bir durum değildir. İnsan olmak oluşum, gelişim ve değişim sürecinin sonucunda ulaşılan bir payedir.[2] Mevlânâ insan ismini almaya lâyık olanların sadece insân-ı kâmiller olduğunu düşünür. Çünkü sûfîlere göre kâmil insanda ahlakî öğeler cemedilmiştir. Onlar Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmayı kendilerine şiâr edinmişlerdir. Onun için insân-ı kâmiller kevnî mânâda âlemdeki en mükemmel varlık ve ferdî mânâda da kemâle eren bilgiyi hayata geçiren, ilim-amel bütünlüğünü sağlayan olgun Müslümanlardır. Mevlânâ bu düşünceden hareketle hayatı nefsânî ihtiyaçların tatmininden ibaret gören insanları hayvanların seviyesine indirgenmiş olarak yorumlar. Hâlbuki insan Allah'ın yarattığı en yüce varlık olma hasebiyle ahsen-i takvîm

> "Ahlak felsefesine bilhassa önem veren Mevlânâ insanlığın üstün vasıflarının herkeste görünmediğini; istisnâ kişilerde, insanlık sırrına ermiş olanlarda göründüğünü ifade eder."

üzeredir. Bunun için de kişi kendini dünyaya kaptırmadan, dış nesnelerden uzak kalarak, özünü keşfetme, ulvî yönünü açığa çıkarma gayretinde olmalı, kevnî ve ferdî özelliklerini ayân edebilmelidir.

Mevlânâ, insanın statik olan kalıp tarafını değil, dinamik olan özünü ele alır. Çünkü Mevlânâ, kalıplarından, nefsânî istek ve heveslerinden sıyrıldıkça insanın özgürleşeceğine inanır. Ahlak felsefesine bilhassa önem veren Mevlânâ insanlığın üstün vasıflarının herkeste görünmediğini; istisnâ kişilerde, insanlık sırrına ermiş olanlarda göründüğünü ifade eder. Ona göre insan ona verilen akıl ile imtiyazlı bir durumdadır. Ama bu aklın fonksiyonu kişiyi aşka götürmelidir. Akıl temel bilgileri vermeli ve insanı aşka teslim edebilmelidir. Aşka götürmeyen akıl kemalât yönünde insanın ilerlemesini sağlayamaz. Çünkü insan aşk sayesinde Allah ile birleşir. Aklından sıyrılıp aşk denizine dalan kişi her yerde Allah ile olur ve her an O'nun huzurunda olduğunun bilinciyle hareket eder. Bütün kâinâta bu nazarla bakarak ne insan ne mahlûkât ayrımı yapar. Çünkü her yerde ve her şeyde Allah'ı görür. Onun için Allah bir teori veya hipotezden çok daha ötededir, O bizzat yaşanılan bir hayat, hissedilen bir duygu, düşünen bir akıldır.[3]

Yokluktan başlayarak varlık âlemini yaratan Allah nebâtât, hayvânât ve insanları halk ederek kendini bildirmek istemiştir. Kat kat örtüler altında bulunan Yüce Yaratıcı'nın tecellîleri bütün kâinâtta teşhir edilirken, gizli olanı anlayıp bulma görevi insana verilmiştir. Yaratılışın seyri itibariyle bu görevi üstlenen

insan bu perdeleri sıyırma yetisine sahiptir. Lâkin örtülerden tam mânâsıyla sıyrılmak akıl ve aşk ikilisinin birlikteliğiyle mümkündür. Aşk ile bütün örtülerin kalkacağını ifade eden Mevlânâ esas hakîkatin mânâsına bu şekilde erişileceğini belirtir. Onun için hakîkî aşkın olduğu yerde herhangi bir perde, sır, gizlilik olmaz, bütün sırlar bu halde çözülür, hakîkat burada yaşanır.[4] Allah'ı müşâhede edebilme yetisine sahip olan tek varlık insandır. Bunun için Mevlânâ bu değerin farkında olunması gerektiğini vurgular ve dünyadaki yaşantının buna uygun şekilde tanzim edilmesi gerektiğini söyler.

Mevlânâ insanı bir yönüyle dünyaya bir yönüyle de âhirete bağlayarak iki yönüne dikkat çeker. Halîfelik konumu ile dünyaya bağlı olan insan Allah'a karşı sorumluluklarını yerine getirmeli, kulluk vazifesi ile de âhiretle bağı bulunan insanın toplumda örneklik görevi bulunmaktadır. Halîfelik ve kulluk bilincini dünya ve âhiret dengesini sağlama adına bir vazife bilen insan ahlâkî, dinî, sosyal ve psikolojik önderliğini en iyi şekilde ifa edebilmek için ilim ve muhabbet konularına dikkat etmelidir.

İçerisinde gizli bir hazine barındıran insan; akıl ve aşk dengesiyle Rabb'ine ulaşabilir. Aklın hizmetinde aşk ile sınırları aşarak ilâhî aşka vâsıl olma yetisine sahip olan insan, hakîkat denizinde marifete yelken açabilir. Nefsânî isteklerinden sıyrılıp kendi potansiyelinin farkında olarak her insan kulluk ve halîfelik şuuruyla hareket etmeli, dinamik yapısını her an aktif tutmalı, gerçek vuslata ulaşma kaygısı taşımalı, muhabbetullah'ı amaç edinerek kulluk vasfını en iyi şekilde icrâ edebilmelidir.

Dipnot

** Dr. Emine E. Çakmak İGALÇI - Kayseri Üniversitesi.*

1. Mehmet Necmettin Bardakçı, "Mevlâna'ya göre İnsanın Mahiyeti ve Kâmil İnsan Olma", *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, 50 (2008), 4,5.
2. Mevlânâ Celaleddin Rumî, *Mesnevî Şerhi* ter. Tahirü'l Mevlevî, (İstanbul: Şamil Yayınevi, 2017), 1/1678.
3. Nurettin Topçu, *İslam ve İnsan, Mevlânâ ve Tasavvuf*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013, s. 127, 156.
4. Topçu, *Mevlânâ ve Tasavvuf*, 159.

Ölüm Mesnevîsi

Ölümle aramızda çok ince bir çizgi var
Dünyâlar arasında uzaklık nefes kadar

Nedir diye sormuşlar, her çağda cins kafalar
Hep ölümü düşünmüş, nice has şâir, yazar

Âkil onu çok anar, çünkü son menzil mezar
Oyalanma zaman dar, Allah amele bakar

Ölünce uyanacak, "İnsanlar uykudalar."
Âmentü'nün içinde Ba's ü bâde'l mevt de var

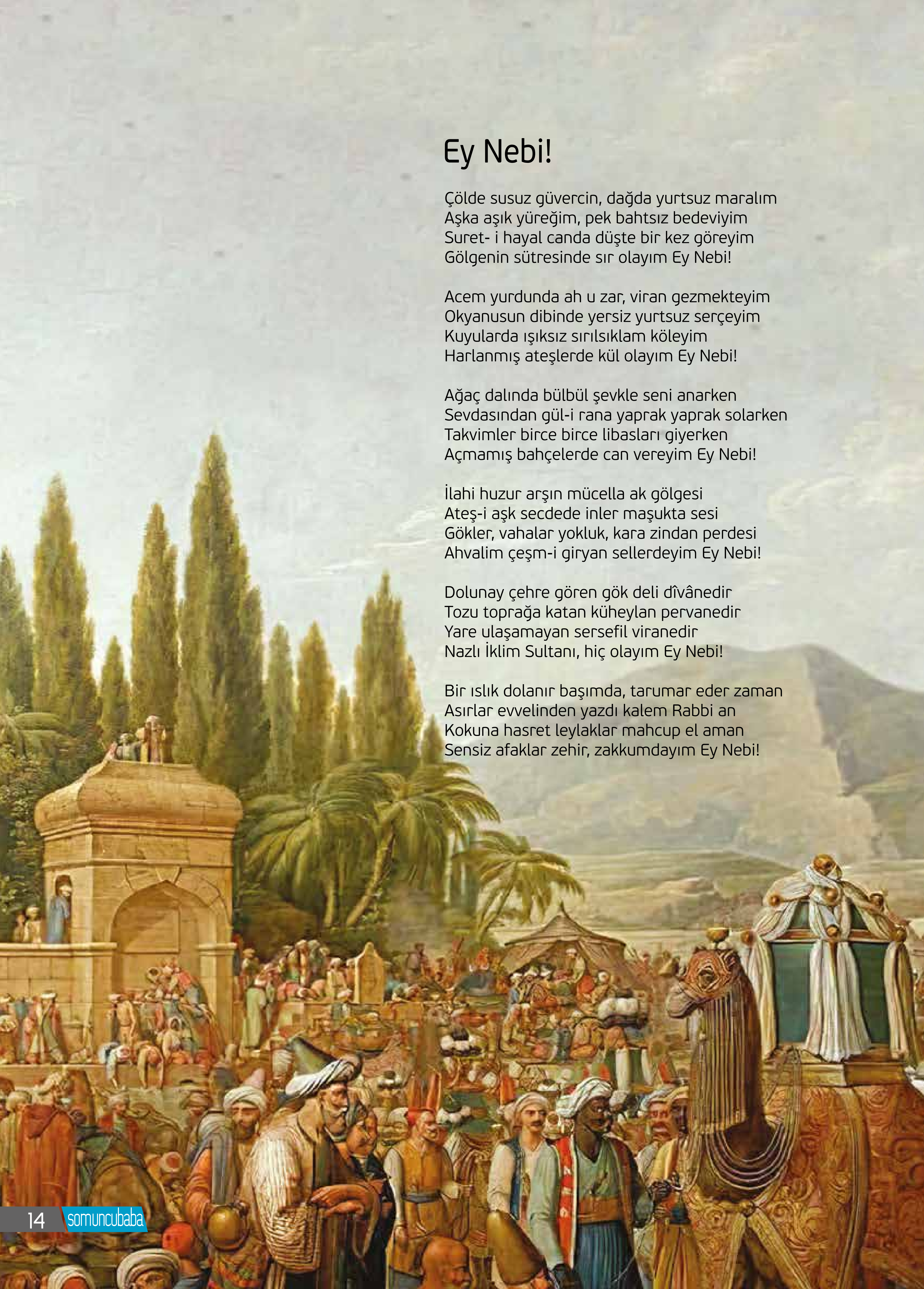
Mümin her dem çalışır, melek gelene kadar
Hemen ölecek gibi, göçe hazırlık yapar

Ölüm filmin kopması, yaz ortasındaki kar
Ölüm demirin pası, hiç tatmadığımız nar

Tadar onu tüm canlar, Oğuz tadınca anlar
El bağlayan insanlar, saf tutan Müslümanlar...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Ey Nebi!

Çölde susuz güvercin, dağda yurtsuz maralım
Aşka aşık yüreğim, pek bahtsız bedeviyim
Suret- i hayal canda düşte bir kez göreyim
Gölgenin sütresinde sır olayım Ey Nebi!

Acem yurdunda ah u zar, viran gezmekteyim
Okyanusun dibinde yersiz yurtsuz serçeyim
Kuyularda ışıksız sırılsıklam köleyim
Harlanmış ateşlerde kül olayım Ey Nebi!

Ağaç dalında bülbül şevkle seni anarken
Sevdasından gül-i rana yaprak yaprak solarken
Takvimler birce birce libasları giyerken
Açmamış bahçelerde can vereyim Ey Nebi!

İlahi huzur arşın mücella ak gölgesi
Ateş-i aşk secdede inler maşukta sesi
Gökler, vahalar yokluk, kara zindan perdesi
Ahvalim çeşm-i giryan sellerdeyim Ey Nebi!

Dolunay çehre gören gök deli dîvânedir
Tozu toprağa katan küheylan pervanedir
Yare ulaşamayan sersefil viranedir
Nazlı İklim Sultanı, hiç olayım Ey Nebi!

Bir ıslık dolanır başımda, tarumar eder zaman
Asırlar evvelinden yazdı kalem Rabbi an
Kokuna hasret leylaklar mahcup el aman
Sensiz afaklar zehir, zakkumdayım Ey Nebi!

Ah bir alem-i aşk ki misk-i amber kokar
Her yağmur katresinde aşkın serinliği var
Candan öte cananın özlemi göğü yıkar
Yer gök her bir cenahta soruyorum Ey Nebi!

Fahr-i alem Efendim, enhar-ı aşkta yüzsem
Dilhanemi nehirler köpüğünde yıkasam
Can kokunu canıma elvan elvan damıtsam
Dar-u ukba evini arıyorum Ey Nebi!

Hani dağından düşmüş bir avuç kaya gibi
Hani kökünden kopmuş ince narin dal gibi
Hani kamıştan ayrı hüzün çökmüş ney gibi
Paramparça dağlanmış köz gibiyim Ey Nebi!

Ah her zerren efsunkar göğe kanat çırpan kuş
Sevgiliye sefergah seherlerde koş da coş
Ben kanatsız kelebek sen esir-i aşk pek hoş
Yandığım gökte mühür, nur sevdiğim Ey Nebi!

Savrulduğum çöllerden uzak düşmüşüm senden
Ah gözyaşım çağlayan olsa ne gelir elden
Harabe yollar viran sorarım seni kimden?
Aguşunu aç uçam, ah koşayım Ey Nebi!

Gülistanın son gülü, efendim, Nebiyallah
Menzil aşinadır yol, peygamber, Rasulullah
Beli bükülmüş zaman şahittir alimallah
Hakk'tan geliriz Hakk'a gideriz, Yâr, Eyvallah!

Öznur ÖZÖNCEL

Ölüm Gerçeği ve Âhiret İnancı

"İnsan ebedîliği bu dünyada değil, âhirette aramalıdır. İşte gerçek anlamda diriliş gününe inanan bir kimse, ebedîliği burada değil, ötede bulacağını bilir, ona göre bir yaşam biçimi belirler. Çünkü dünya âhiretin tarlasıdır."

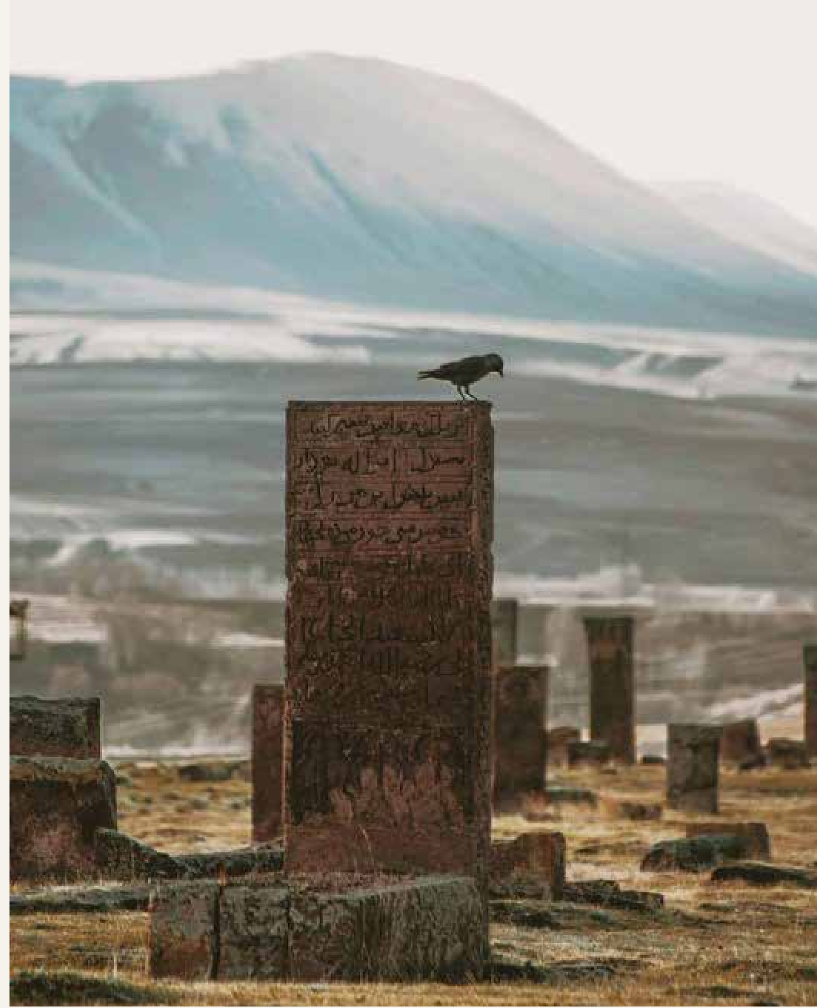
Her bidâyetin bir nihâyeti vardır. Bizler fânî varlıklarız. Bâkî olan sadece Yüce Allah (c.c.)'tır.

Esas olan O'nun istediği gibi bir hayatı yaşayabilmektir. İnsan hayatı, doğum ve ölüm arasında belirli ve sınırlı, başı ve sonu olan bir zaman diliminden ibarettir: Çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerini kapsar. O kaçınılmaz gerçekle hangi dönemde, nerede ve nasıl karşı karşıya geleceğimiz meçhulümüzdür. İhtiyarlık dönemine erişmeden "gök ekini biçmiş gibi" gençliğinin baharında gidenler de vardır. Kur'an'da geçen bir âyette, *"Ölümü ve hayatı yaratan Allah'tır."* buyrulur. Bir başka âyette ölüm olgusu, *"O'ndan geldik, yine O'na döneceğiz."* şeklinde ifade edilir. Bu sebeple ölüm ötesi hayata imanımız tam olmalıdır.

İslâm kültüründe ölüm olgusuna; "sevgiliye kavuşma", "ten kafesinden kurtuluş", "mekân değiştirme", "sırlanma", "Hakk'a vuslat" gibi anlamlar verilmiştir. Ayrıca ölüm ötesi hayata inanma, "Allah'a rağmenliği" besleyen duyguların etkisinde gelişen negatif dünyevîleşmeyi aşmada insana yardımcı olur. Ebedîlik düşüncesinin buraya, şimdi'ye değil, öte'ye ait olduğunu insan bilincinde sürekli yaşatır. Bu inanç, insan yaşamını altüst edecek acı ve ızdırapları, gönül huzuruna çevirir, insanı kendisiyle, çevresi ve toplumuyla barışık hale getirir. Güçlü âhiret inancı, yüce hedeflere ulaşmayı arzu eden insana, yaşama sevinci kazandırmakla kalmaz, hayatında karşılaşabileceği bütün olumsuzluklara karşı, direnme gücü verir.

İslâm inancına göre âhiret, ölümden sonra başlayan ve mahşerdeki dirilişten sonra ebedîyete kadar devam edecek olan hayat demektir. Kur'an-ı Kerim'de âhiret gününe; orada mü'minler Allah'a kavuşacakları için "kavuşma günü", insanlar ve bütün mahlûkât bir araya toplanacakları için "toplanma günü", Allah'a iman etmeyenlerin kaybetmelerinden dolayı "aldanma günü", herkesin kabirlerinden çıkacağı için "çıkış günü" ve kâfirlerin âhirete dönme istekleri sebebiyle "hasret günü" gibi pek çok isim verilmiştir.

"Akıllı insan dünya imtihanını tamamlamadan önce âhiret azığını hazırlamalıdır. Son pişmanlık fayda vermez. Bu konularda gaflete düşülmemelidir."

Âhiret gününe iman, İslâm'ın temel inançlarından birisidir. Bu konuda gerek Kur'an'da ve gerekse Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hadislerinde birçok delil vardır. Bakara Suresi'nin ilk âyetlerinde "kesin olarak âhirete iman etmek" vurgulanmıştır. Bir başka âyette, *"...Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret*

gününü inkâr ederse, şüphesiz derin bir sapıklığa sapmıştır." buyrularak âhireti inkâr eden kimsenin dalâlet içinde olacağı belirtilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de iman esasları içerisinde âhiretin gerçek olduğuna inanmayı saymıştır.

Âhirete inanmanın gerekliliği konusunda birçok sebep göstermek mümkündür. Başta bütün peygamberler, kıyâmetten, insanların hesaba çekileceğinden, dünya hayatından sonra ayrı bir hayat kurulacağından, iyilerin cennette, kötülerin cehenneme gideceğinden söz etmişlerdir. İnsan, toplumsal bir varlıktır. İnsandaki adâlet duygusu, âhirete inanmayı zorunlu kılar. Çeşitli sebeplerden dolayı bu dünyada birçok insan işlediği suçun cezâsını tam anlamıyla çekmemekte, birtakım haksızlıklar meydana gelmektedir. Bu açıdan, adâletin tam olarak gerçekleşeceği âhiretin olması zorunludur.

"Ölüm meleğinin nerede, hangi yaşta ve ne zaman geleceği belli değildir. Belli olan, her canlının bir gün ölümü tadacağı gerçeğidir. Onun için âhiret gününde yaptıklarından hesaba çekileceğine inanan bir kimse erdemli bir hayat yaşamalı ve dinî sorumluluklarını yerine getirmelidir."

İnsandaki sonsuzluk ve ebedîlik duygusu, kesin olarak âhirete inanmanın bir parçasını oluşturur. Zira insana bu isteği ve duyguyu veren, Yüce Allah'tır. İnsan ebedîliği bu dünyada değil, âhirette aramalıdır. İşte gerçek anlamda diriliş gününe inanan bir kimse, ebedîliği burada değil, ötede bulacağını bilir, ona göre bir yaşam biçimi belirler. Çünkü dünya âhiretin tarlasıdır. Hasat günü, ölüm ötesi hayatta olacaktır. Bu sebeple dünya hayatını sâlih amellerle süslemeliyiz ve ebedî hayatımızın mâmur olması için ölmeden ve kendi kıyâmetimiz kopmadan önce ciddî hazırlık yapmalıyız. Ölümün ne zaman ve nerede geleceği belli değildir. Bizlere dünyaya gelmeden önce "Dünyaya gitmek ister

misin?” diye sorulmadığı gibi bu dünyamızı terk ederken de “Ne zaman ölmek istersin?” diye sorulmayacaktır. Akıllı kimse hazırlığını önceden yapmalıdır.

Unutmayalım ki, beden kafesinden “can kuşu” uçtuğu zaman ilk durak, kabir hayatı olacaktır. Kabir hayatı âhiret duraklarının ilkidir. Vefat eden kimsenin kabre vardığı zaman karşılaşacağı şey, kabir sualidir. Münker ve Nekir melekleri kabre konulan insana; Rabb’inden, dininden ve Peygamber (s.a.v.)’inden soracaklardır. Bu sorulara müsbet cevap verenlerin kabri cennet bahçelerinden bir bahçe, olumsuz cevap verenlerin kabirleri de cehennem çukurlarından bir çukur olacaktır. Buna delâlet eden birçok âyet ve hadis vardır.

Kabir hayatının ne kadar süreceğini Allah’tan başka kimse bilemez. Büyük kıyâmetin kopuşu dört büyük melekten birisi olan İsrâfil (a.s.)’ın sûr denilen ve ancak mâhiyetini Yüce Allah’ın bildiği bir şeye üflemesiyle kıyâmet kopacaktır. Sur’a üflenince O’nun diledikleri müstesnâ, göklerde ve yerde olanların hepsi düşüp öleceklerdir. İkinci defa sûr’a üflenince herkes dirilmek suretiyle kabirlerinden kalkıp mahşer meydanına doğru akın edip orada toplanacaklardır.

Mahşer çok sıkıntılı bir zaman dilimidir. Herkes bir an önce büyük mahkemenin kurulmasını ve hesabın bir an önce görülmesini ister. O gün yazıcı melekler tarafından tutulan amel defterleri sahiplerine verilecektir. İman edip sâlih amel işleyenlere amel defterleri sağdan; kötülükleri sebebiyle cehenneme gidecekler için amel defterleri de soldan verilecektir. Diğer taraftan organların konuşacağına dair bir haber de şöyledir: *“Yapmış olduklarına; dilleri, elleri ve ayaklarının aleyhlerine şâhitlik edeceği gün onlar için çok büyük bir azap vardır.”* Bir başka âyette de, *“Siz ne kulaklarınızın, ne gözlerinizin, ne de derilerinizin aleyhinize şâhitlik etmesinden sakınmıyordunuz, yaptıklarınızdan çoğunu Allah’ın bilmeyeceğini sanıyordunuz.”* buyrulur.

> “İman edip sâlih amel işleyenlere amel defterleri sağdan; kötülükleri sebebiyle cehenneme gidecekler için amel defterleri de soldan verilecektir.”

Öte yandan, mahşer meydanında teraziler kurulacaktır. Burada sevap ve günahlar tartılacaktır: *“Biz kıyâmet günü için adâlet terazileri kurarız. Artık kimseye hiçbir şekilde adâletsizlik edilmez. (Yapılan iş) bir hardal tanesi kadar dahi olsa, onu (adâlet terazisine) getiririz. Hesap gören olarak biz (herkese) yeteriz.”* Mîzânın gerçek olduğuna inanmak, kıyâmet günü mü’minlerin sevincini, kâfirlerin de kederini ve hüznünü artırır.

Mahşer günü amellerin tartılmasından sonra günahkâr mü’minin bağışlanması, günahı olmayanların ise, derecelerinin yükseltilmesi için bazı kimselere şefâat etme izni verilecektir. Bu da yüce Allah’ın bir lütfu olarak gerçekleşecektir.

Sonuç olarak, akıllı insan dünya imtihanını tamamlamadan önce âhiret azığını hazırlamalıdır. Son pişmanlık fayda vermez. Bu konularda gaflete düşülmemelidir. Ölüm meleğinin nerede, hangi yaşta ve ne zaman geleceği belli değildir. Belli olan, her canlının bir gün ölümü tadacağı gerçeğidir. Onun için âhiret gününde yaptıklarından hesaba çekileceğine inanan bir kimse erdemli bir hayat yaşamalı ve dinî sorumluluklarını yerine getirmelidir. Her insan, iyiliklerin ve kötülüklerin ortaya çıkacağı gün gelmeden, “Müslüman olmam bana neyi gerektiriyor?” sorusunu kendine sormalı ve gereğini bu dünyada yerine yapmalıdır. Çünkü kurtuluşun reçetesi; iman, sâlih amel, hakka çağrı ve sabırdır.

Dipnot

**Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi.*

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Prof. Dr. Mahmut Kaplan ile Röportaj: "Edebiyatımızda Ölüm ve Kabir Kitabeleri"

"Hayat âlem-i ervahtan gelen dünyaya uğrayıp tekrar bekâ âlemine uzanan bir yolculuktur. Dünya bu yolculukta insanların ağırlandığı bir muvakkat menzildir. Ancak uyanık olmayanları tuzağa düşüren ve yanıltan, yolculuklarında zarara uğratan bir konaktır."

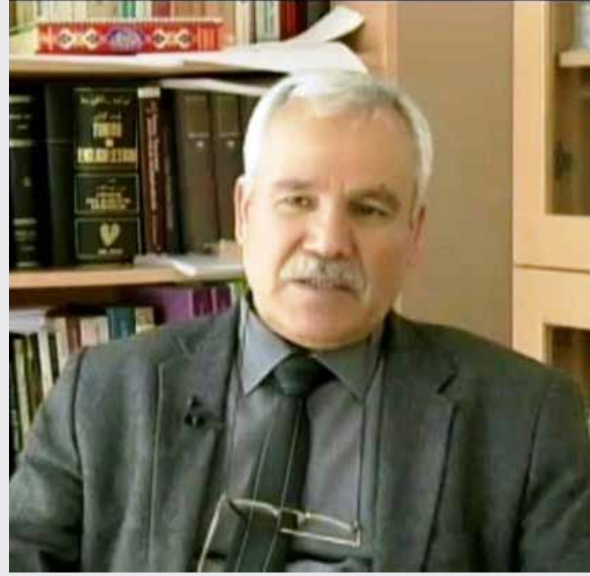
Ölüm, insanoğlunun hayat kadar önem taşıyan bir gerçeğidir. İnsanın kendisini güzel ve etkili bir biçimde ifadesi olan sanatın ve özellikle şiirin bu olguya bigâne durması düşünülemez. Bu sebeple şiirde en evrensel temanın ölüm olduğu söylenebilir. Bütün dünya edebiyatlarında ölüm vazgeçilmez bir tema olarak kendini gösterir. Biz de dîvân şairlerinin ölüm ve kabre dair duygu ve düşüncelerini konuşmaya çalışacağız.

Şiirde ölüm konusu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Dîvân şairinin dünyaya ve hayata bakışı, kâinat algısı ölüm düşüncesini şekillendirmiştir. İslâm medeniyeti çerçevesinde eser veren Dîvân şiirinde ölüm, muhâsebe düşüncesiyle birlikte ele alınmıştır. Yani şair, ölümü sorgulamaz. Dîvân edebiyatı, tekke edebiyatı ve halk edebiyatı adları altında üç koldan gelişen ve inanç temellerini İslâmiyet'ten alan sanat hareketlerinin hepsinde ölüm gerçeğine bakışın birtakım nüanslar dışında aynı olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle tasavvufî şiirlerde, insanların gaflete düşmemeleri için bir muhâsebe unsuru olarak ölüm düşüncesinin sıkça işlendiği görülür.

Osmanlı şairleri için "dünya" ne mânâ ifade ediyordu?

Ruhlar âleminden dünyaya sınanmak üzere gönderilen insanoğlu için dünya bir gurbet diyarı olup insan burada garip bir yolcudur. Dünya bu yol üzerinde geçici bir menzil, yıkılmaya mahkûm bir konak, bir gölgeliktir. Daha çok mersiye ve tarih manzûmelerinde işlenen ölüm konusunun diğer nazım biçimlerinde salt bir estetik unsur olarak yer aldığı söylenebilir. Şairlerin dünya ile ilgili görüşlerini tesbit etmek ölüme bakışlarını anlamada yardımcı olabilir. Şairlerimiz dünyayı; âhiretin tarlası, Esmâ-i Hüsnâ'nın tecellî ettiği bir ayna ve bir de bu imtihan dünyasında güzelliğiyle insanı cezbedip gaflete atabilecek bir tuzak olarak görmüşlerdir. Cinânî, dünyanın yol üzerinde kurulmuş

Özgeçmiş

Edebiyat araştırmacısı, akademisyen, profesör, şair ve yazar. 1 Ocak 1953, Suruç / Şanlıurfa doğumlu. Gaziantep Saraymağara İlkokulu (1966), Suruç Ortaokulu (1969), Gaziantep Lisesi (1973), Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi (1978) mezunu. Yüksek Lisans çalışmasını Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde (1981), Doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1990) tamamladı.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde Eski Türk Edebiyatı öğretim görevliliği (1990-1991), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Başkanlığı ve dekan yardımcılığı (1993-1994), Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyeliği. 1994-1995 arası Manisa M. Salih Okutan Eğitim Merkezi'nde Türkmenistan Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerine Türkçe Öğretimi görevi yaptı. 1996 yılından itibaren Celal Bayar Üniversitesi Fen-edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerinde bulundu. 2005-2006 arası Suriye Arap Cumhuriyeti Halep Üniversitesi Edebiyat ve İnsani İlimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Misafir Öğretim Üyesi oldu. Halen Beykent Üniversitesi'nde görev yapmaktadır.

eski bir konak olduğundan buraya yerleşmenin anlamsızlığına değinerek sevinç ve neş'enin burada bulunamayacağını dile getirir:

Reh-güzâr üzredür bu köhne ribât

İtme ey gâfil anda bast-ı bisât

Nailî, dünyanın bir misafirhane olduğunu şu güzel beytinde dile getirmiştir:

Misâfir-hâne-i dünyâda hân-ı gussa-zâdımdur

Libâs-ı âfiyet merdûd-ı çeşm-i şu'le-zâdımdur

Şeyhî, dünyanın vefasızlığına, düzenbazlığına, hilekârlığına dikkat çekerek mâmur gibi görünse de aslında onun bir harâbe olduğunu söyler:

Yâ Rab, dehr-i dûn nicesi bî-vefâyimiş

Mekkâr u hîle-ger sitem ü pür-cefâyimiş

Necâtî insanoğluna, "Canını esirge, dünyaya gönül verme! Kendini Hz. Yûsuf gibi belâ kuyusuna esir etme! Dünyaya alıcı gözle bakma, onda sadece gözyaşı vardır." diye seslenmiş, "Vücut eski bir elbisedir, ona aldanma; bu kumaş, bekâ çarşısında zarar eder." diyerek uyarılarda bulunur. Necatî'ye göre bu dünya, mala ve servete mağrur olan baykuşları uçuran bir vîrânedir:

Mâla magrûr olma ey hâce ki dünyâ diyen

Sencileyin nice baykuş uçuran vîrânedür

Usûlî, kendisini hümâ kuşuna benzeterek alçağa (dünyaya) konmaktan sakındığını söyler:

Usûlî dâr-ı dünyâdan güzer kıl

Hümâsın alçağa konma hazer kıl

Birçok şairin üzerinde birleştiği husus bu dünyanın yol üzerinde bir konaklama yeri olduğu ve burada sevince yer olmadığıdır. Hayâlî Bey bunu, şöyle ifade eder:

Dilâ bu menzil-i vîrânı sanma cây-ı sürûr

Ki kasr-ı dehre bulunur hezâr dürlü kusûr

Nev'î'ye göre dünyada rahat yoktur. Dünyanın mutluluk elbisesinde bekâ yoktur. Önünde sonunda bu kumaş yırtılacaktır. Yani dünya ve içindekiler geçicidir:

Bî-bekâdur bu kabâ-yı devlet-i dünyâ dirîg

Çâk olur ceyb-i libâs-ı atlas u dîbâ dirîg

Lamiî, dünyanın yokluk seli üzerinde sürüklenip giden su kabarcığına benzetir:

Mülk-i cihân ki hâsılı bâd-ı hevâyimiş

Seyl-i fenâ yüzinde yapılmış binâyimiş

Şairlerimizin dünyaya bakış açılarını ve değerlendirmelerini özetle şöyle ifade edebiliriz: Bu dünya aldatıcı ve geçicidir. Alımlı görünen bir koca karıdır. Basîret sahipleri, süslü yüzünün arkasındaki çirkinlikleri ve fânîliği görür, ona aldanmazlar. Hayat âlem-i ervahtan gelen dünyaya uğrayıp tekrar bekâ âlemine uzanan bir yolculuktur. Dünya bu yolculukta insanların

ağırlandığı bir muvakkat menzildir. Ancak uyanık olmayanları tuzağa düşüren ve yanıltan, yolculuklarında zarara uğratan bir konaktır. İnsan ruhu aslında hümâ gibi yükseklerde, ulvîliklerde uçmağa uygundur, bu yüzden zehirli bir bal olan dünyaya bir sinek gibi konmamalıdır.

Osmanlı şairlerinin insan hayatının süresi olan ömür konusundaki düşünceleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Dünyaya gelen her insanın gün, ay ve yıllarla ifade edilen bir ömür süresi vardır. Dünyayı "âhiretin tarlası" olarak gören dîvân şairi, sonu meçhul olan ömre aldanmaması gerektiğini bilir. Ömür yüz bin yıllık olsa da sayılı olduğundan bir kuşluk vakti kadar bile olamaz. Şeyhî, insanın iyilik yolunu tutmasını öğütler: "İnsan dünyadan gider ama iyilik, yani insanlık kalır." der:

Ömr-i bekâ diler isen ihsân yolun gözet
Çün kalır âdemîlik u âdem gelir gider

Ümmî Sinan, ömrünü yele verenleri uyarır, insanların zikirle meşgul olmalarını salık verir:

Sen meger ömrini yellere virüp kıldun hebâ
Hak yolına zikr ile dur andan oldun bî-haber

16. yüzyılın terkîb-i bendiyle ünlü şairi Rûhî, ömrü akan bir suya, ölümü de dünyada her gelenin geçeceği bir yele benzetir:

Ömr bir sudur ki akmakdur işi şâm u seher
Mevt bir yeldür ki eyler her gelen andan güzer

Osmanlı şairi ölüm gerçeğini nasıl karşılardı? Ölüm, şairler için ne gibi mânâlar ifade ederdi?

Dîvân şairlerinin dünya ve ömürle ilgili görüşlerini, düşüncelerini yine onların şiirleri üzerinden konuşabiliriz. Şairler ölümü öyle anlatırlar ki Mustafa İsen Hoca'nın tabiriyle "acıyı bal eylerler."

Yûnus'un aşağıdaki beyitte dile getirdikleri, dîvân şairlerinin de ortak görüşüdür bir anlamda. Şairler tamamen İslâmî bir pencereden ölüme bakar: Dışı son derece ürkütücü olan ölüm, aslında göründüğü kadar korkunç değildir. Çünkü ölen, yitip giden sadece bu dünyaya ait olan bedendir. Ruh ölümsüzdür:

Ten fânîdir cân ölmez çün gitdi geri gelmez
Ölür ise ten ölür canlar ölesi değil

Bedenin çürümesi, gözler önünden yitip gitmesi görünüşte insanı dehşete düşürecek bir durumdur. Şair, gaflet perdesini yırtıp aralayan bu dehşetli olayı, ibret alınması için bir uyarıcı olarak değerlendirir. Ölüm, yokluk, hiçlik; yitip gitmek değil, ebedî bir hayatın başlangıcıdır. Bu yüzden Şeyhî gibi diğer şairler de ölümü tevekkülle karşılar: "O, Allah'ın emridir; boyun eğmekten başka çare yoktur." derler:

Yok yok ki sende bizcileyin 'âciz ü za'îf
Bu emr-i Zü'l-celâldir ü hükm-i Kirdgâr

Türâbî, bir çocuğun ölümüne duyduğu acıyı dile getirirken bu husustaki düşüncelerini de anlatmıştır:

Ma'sûm iken ki kıldı sefer dâr-ı bâkîye

Merhûm idi ki bakmadı bu dehr-i fânîye

Allah'ın rahmetine mazhar olduğu için bu çocuk, geçici dünyaya iltifat edip bakmamıştır. Dünyanın kötülüklerine kavgalarına bulaşmadan tertemiz gitmiştir. O bir nur meş'alesi olduğu için bu karanlık dünyadan Hakk'a yürümüştür.

Aslında ölüm insana gözünün ak ve karasından daha yakındır; ancak günü ve saati bilinmez. Beden, ruhun emâneten giydiği bir elbisedir. Onu diken terzi dilediği gibi keser, biçer, uzatır, kısaltır. "Ölüm karşısında bütün insanlar eşittir; dilenci veya padişah arasında bir fark yoktur." der şair Bâkî:

Pây-mâl olmada âhır şütur-ı gerdûna

Pâdişâh ile gedâsı hele yeksân ancak

Rubâileriyle ünlü şair Hâletî ölüm karşısında kazâya rızâdan başka çare olmadığına işaret eder:

Sezâ budur ki Hâletî virüp kazâya rızâ

Karîn-i hüsn-i kabûl eyle hükm-i Yezdân'ı

Dîvân şairleri ölüm için daha çok "rihlet" kelimesini kullanırlar. Onlara göre ölüm bir göç etmedir; fânî dünyadan bâkî âleme bir seferdir.

Ölüm karşısında sorgulayıcı bir tavır almamaları da daha çok bu hususla ilgili olmalıdır. Ölüm, sonsuz bir hayatın başlangıcı kabul edilince dünyadaki kederler, acılar âdetâ hafiflemiştir.

Aşağıdaki beyitlerde Usulî gibi birçok şairin ölümü "rihlet" (göç) ve yine bu kelimeden türeyen "irtihal" (göçme) ile ifade ettikleri görülmektedir:

Dâr-ı bekâya rıhlet imiş çâresi hemân

Uruldı çün fenâ üzerine binâ-yı çarh

Ölümü bir asıl vatana "göç etme" olarak algılayan dîvân şairleri göçün nereye yapıldığını da tam bir kanaat ile dile getirmişlerdir. Orada mesken tutabilmek için Cinânî, dünyada hazırlık yapılmasını tavsiye eder:

Hâlüni agla tedârük kıl kim

Dâr-ı 'ukbâda tutarsın mesken

Şairler ölümü ebedî bir âleme gidiş olarak algılayıp arkada kalanlara verdiği acının ise sadece geçici bir ayrılıktan dolayı olduğunu dile getirmişlerdir.

Dîvân şairleri insan bedeninin geçici meskeni olan kabir hakkında neler düşünüyordu?

Ölümden sonra cesedin ilk durağı kabirdir. Şairler, özellikle mutasavvıf şairler; kabri ve kabirdeki cesedin durumunu insanların ibret almaları için bütün çıplaklığıyla tasvir ederler. Cesetlerin bu zâhirî dağılışı, parçalanışı ve çürüyüp gitmeleri şairler için insanları tefekküre sevk etmek açısından önemli imkânlar sağlamıştır.

Rahmî-i Harpûtî'nin aşağıdaki şiiri de ölmüş bir insanı tasvir etmektedir:

Seni üryân ideler boynına takup kefeni

Gidesin kabre hemân terk edesin bu vatanı

Kabir, insanın ameline göre ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya da cehennem çukurlarından bir çukurdur. Ahmet Paşa bu inancı aşağıdaki beyitlerde dile getirmiştir:

Yâ Rab makâmı ravza-i huld-ı berîn ola

Kabri enîsi haşre degin hûr-ı 'ayn ola

Âdile Sultan, kabirde kendisine imanı yoldaş etmesi için Allah'a yakarır. Çünkü iman yoldaş olursa şairenin sorgu meleklerine cevap vermesi kolay olacaktır:

Mezâra yalınız koyma bizi imânı yoldaş et

Su'âlimiz edip âsân Hudâ çekdirmeye zahmet

Şairlerin öldükten sonra dirilme ve dünyada işlediklerinden dolayı hesap verme günü olan haşir hakkındaki düşünceleri nelerdir?

İnsanın, göz yumup açıncaya kadar uçup giden hayat yolculuğu kabirden haşre doğru gider. Son durak haşirdir. İnsanların topluca muhâsebelerinin yapılacağı yeniden dirilmesidir. Dîvân şairleri bu konuda İslâm inancına uygun olarak ölümün haşirle noktalanacağı konusunda hemfikirdirler. Usûlî, haşirde halinin ne olacağını şu beytiyle sorgulamaktadır:

Yâ Rab hâlimiz n'ola rûz-ı şümârda

Çün bî-şümâr cürm ü hatâmız şümâr ola

Son bir soru olarak, ölüm, kabir ve ebedî âlem kabir taşlarında nasıl ifade edilmiştir?

Bu sorunun cevabı çok uzundur. Şairlerin mezar taşı kitâbelerinde başka şairler tarafından düşürülmüş tarih manzûmelerine yer verildiği gibi şairin kendi şiirlerinden mısralar işlenebilir. Dilerseniz bu konuda bazı şairlerin mezar taşlarının fotoğraflarını örnek vermekle yetinip konuşmamızı özetleyelim: Dîvân şairleri dünyayı geçici bir menzil olarak görmektedir. Dünya geçici olunca mala, mülke, servete ve saltanata güvenmek; bunlarla övünmek doğru değildir. Dünya Allah tarafından yolculukları esnasında durup dinlenecekleri bir konaktır. Bu konak süsleri ve ihtişamıyla aslında bir hayalden, bir görüntüden ibarettir. Akıllı olan bu vehimlere aldanmaz. Yolculuk ebed ülkesine doğrudur.

Allah'tan gelen ruhun Allah'a gitmek için çıktığı yolculukta geçici bir konaklama yeri olan dünya insanın Allah'a verdiği sözü tutup tutmama konusunda imtihana tâbi tutulduğu bir duraktır. Asıl menzil bekâ ülkesidir. Kabir de bir geçittir. Bu karanlık geçidi aydınlatan iman ve Kur'an nurudur. Şairler Allah'tan iman nuruyla kabirlerinin aydınlanması dilerler. Kabir ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya cehennem çukurlarından bir çukurdur.

Ölüm, ebedî bir hayata geçiş sürecidir. Öldükten sonra insanlar dirilecek ve yaptıklarından hesaba çekileceklerdir. Bütün şairlerin dileği bu muhâsebeden yüz akıyla çıkmaktır. Kısacası Dîvân şairleri ölümü tevekkül ile karşılamış, yeni bir hayatın başlangıcı saymışlardır. Kabrin dehşetinin anlatılması insanları gafletten uyandırmak içindir. Dîvân şairleri ölüm, kabir ve haşir konusunda İslâm inancı sınırları içinde duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir.

Dipnot

Konuşanlar:
**Öğr. Gör. Ş. Hamideddin TEKTAŞ, Kilis 7 Aralık Üniversitesi*
Yûnus Emre Varol

Ziyâretçilerin Dilinden

Hulûsi Efendi (k.s.)'nin Gönülleri Eğiten Tasavvufî Ahlâkı

Tasavvuf; Kur'an'ı Kerim'i Peygamber Efendimiz (s.a.v.) gibi yaşamaya çalışma gayretinin adıdır. Kettânî tasavvufun, güzel ahlâktan ibaret olduğunu zikretmiştir. "Kim güzel ahlâkta senden ileride ise, tasavvuf yolunda da senden ileridedir." denmiştir. Bu doğrultuda, tasavvufî eğitim, Peygamberimiz (s.a.v.)'in sünnetini merkeze alarak Kur'an ahlâkı ile ahlâklanmak ve bu yönde bir eğitim anlayışına sahip olmak anlamına gelmektedir.

İnsanın bedenî ihtiyaçları için gösterdiği gayreti, özeni, cömertliği, mânevî hayatı için de göstermesi gerekmektedir. Maddî hayatı sürdürmek ve uzatmak için gösterilen istekliliği mânevî ve sonsuz bir hayat için de göstermek de elzemdir.

Hz. Mevlânâ, "insân-ı kâmil" dediği ahlâkî olgunluk kazanmış insanı, içinde âlemler barındıran, dibi ve kıyısı olmayan bir tevhit denizine benzetmiştir. O, insanın zâhiren küçük, ama gerçekte en büyük varlık olduğunu savunur. Hulûsi Efendi Hazretleri de,

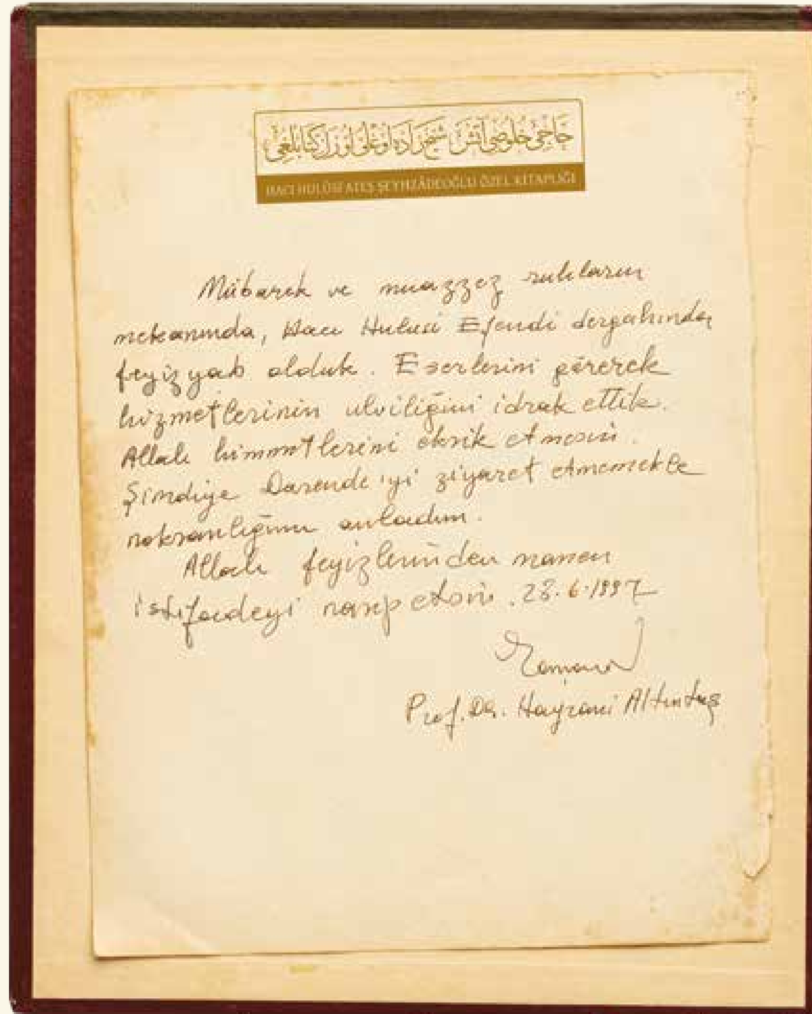
Gerçi görünüşte cirm-i sagîrsin
Âlemi ekbersin ekvân içinde

beytiyle bunu ifade etmiştir.

Esas itibariyle mutasavvıflar, "Allah'ın rızâsını kazanmış bir insan tipi" yetiştirmek isteğiyle mânevî eğitimlerini yürütürler. Yalnız bu amaca ulaşma yolunda pek çok engeller vardır.

İnsanın bizzat içinde bulunan hırs ve tamah, bunların başında gelir. İnsanın dünya hayatında mutlu olabilmesi için, hırs duygusunun kötü yönde kullanılmasına yol açan mal mülk sevgisini gönlünden atmalıdır. Bu hiçbir zaman, zenginlik ve servete karşı bir cephe almak demek değildir. Çünkü dünya nimetleri bir imtihan vesilesidir. Bu imtihanda başarılı olmak, bunların varlığına bağlıdır. Hırs duygusunu iyi yönde eğitmek, malın asıl sahibinin görülmesi ile başlar. Bu sağlandıktan sonra, egoistlik zaten ortadan kalkar.

"Tasavvufî ahlâkın esası, kötü ve olumsuz huy ve tutumları bırakmak, güzel huyları besleyip çoğaltmak ve netice itibariyle olgunlaşıp insân-ı kâmil olmaktır."

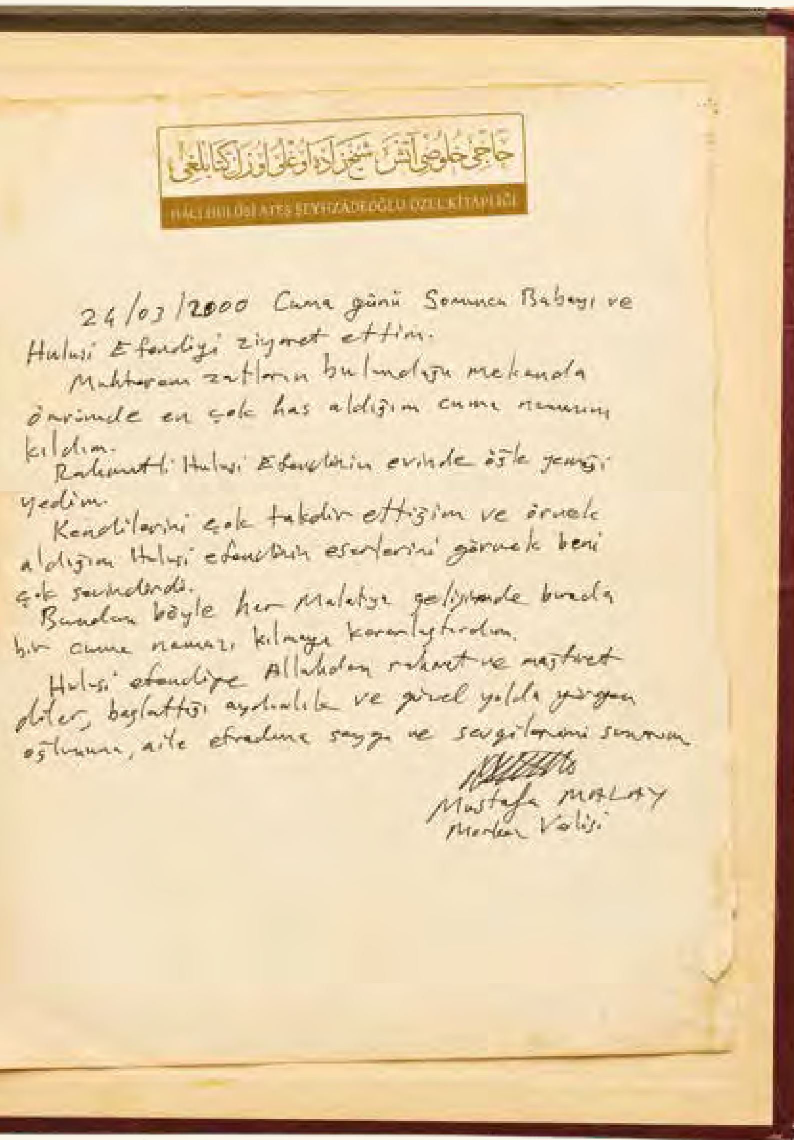

HACI HULÛSİ ATEŞ ŞEYHZÂDEOĞLU ÖZEL KİTAPLIĞI

Mübarek ve muazzez ruhların mekanında, Hacı Hulusi Efendi dergahında feyizyab olduk. Eserlerini görerek hizmetlerinin ulviliğini idrak ettik. Allah himmetlerini eksik etmesin. Şimdiye Darende'yi ziyaret etmemekle noksanlığımı anladım.
Allah feyizlerinden [illegible] istifadeyi nasip etsin. 28.6.1997

Prof. Dr. Hayrani Altıntaş

Tasavvufî ahlâkın esası, kötü ve olumsuz huy ve tutumları bırakmak, güzel huyları besleyip çoğaltmak ve netice itibariyle olgunlaşıp insân-ı kâmil olmaktır. Tasavvuf ehli, dini temel alan bir eğitim ile birlikte güzel ahlâkın kazanabileceği görüşündedir. Mâneviyat büyükleri, insanları güzel ahlâka ve iyiliğe çağırırlar.[1]

Bir erenin eğitiminden geçen öğrenci, o erenin güzel ahlâk ve ilmini örnek alarak öğrenmeyi gerçekleştirir. Tasavvuf, öğrenciler

HACI HULÛSİ ATEŞ ŞEYHZÂDEOĞLU ÖZEL KİTAPLIĞI

24/03/2000 Cuma günü Somuncu Babayı ve Hulusi Efendiyi ziyaret ettim.

Muhterem zatların bulunduğu mekanda ömrümde en çok has aldığım cuma namazını kıldım.

Rahmetli Hulusi Efendinin evinde öğle yemeği yedim.

Kendilerini çok takdir ettiğim ve örnek aldığım Hulusi efendinin eserlerini görmek beni çok sevindirdi.

Bundan böyle her Malatya gelişimde burada bir cuma namazı kılmaya kararlaştırdım.

Hulusi efendiye Allahdan rahmet ve mağfiret diler, başlattığı aydınlık ve güzel yolda yürüyen oğlunun, aile efradına saygı ve sevgilerimi sunarım.

Mustafa MALAY
Mardin Valisi

> “Tasavvufî eğitimle dervişler, birbirini anlama duygusuna sahip olur, nefislerini ortak bir potada eritir, başkalarını sevmeyi, acıları paylaşmayı, sevince ortak olmayı ve sükûnete ermeyi öğrenirler.”

ile birebir iletişimi esas alır. Sohbetlerde gerçekleşen eğitim, söze dayanır. Öğrenci yetiştirme süresi ise, belli değildir. Öğrenci, kendi isteği ve hocasına teslimi ile eğitimini çabuk tamamlar. Derviş; sabırlı ve kanaatkârdır, dünyadan gönlünü çeker. Halkın övgü ve yergisi, onun tavrını değiştirmez.[2]

Gönülleri inşa edip gönüllere hitap eden Hulûsi Efendi’nin etkisini ziyâretçiler şöyle dile getirmişler:

“Mübarek ve muazzez ruhların mekânında, Hacı Hulûsi Efendi’nin dergâhında feyzyâb olduk. Eserlerini görerek hizmetlerinin ulviliğini idrak ettik. Allah himmetlerini eksik etmesin. Şimdiyle kadar Darende’yi ziyâret etmemekle noksanlığımı anladım.

Allah feyizlerinden manen istifadeyi nasip etsin.

28.6.1997

Prof. Dr. Hayrani Altıntaş”

“Yüce Mevlâ’mıza hamd olsun tekrar şirin belde Darende’yi ve en önemlisi Somuncu Baba Hazretleri ile merhum büyüğümüz Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretleri’nin huzurunda bulunmak bu mânevî sofradan nasip almak kısmet oldu. Hulûsi Efendi Hazretleri’nin başlattığı örnek misafirperverliği ve diğer mânevî hizmetleri yürüten Vakıf Başkanımıza ve bütün emeği geçen gönül dostlarımıza gönülden teşekkürler. Merhum büyüklerimize Allah’tan rahmet niyaz ediyor Darendeli dostlara sevgi ve selamlarımı sunmanın mutluluğunu yaşıyorum. Yüce Allah (c.c.) razı olsun.

28.06.1997

Cemil Çiçek / Ankara Milletvekili, Ali Coşkun/ İstanbul Milletvekili”

Tasavvufî eğitimle dervişler, birbirini anlama duygusuna sahip olur, nefislerini ortak bir potada eritir, başkalarını sevmeyi, acıları paylaşmayı, sevince ortak olmayı ve sükûnete ermeyi öğrenirler. Tilâvet, salâvat, semâ’, devrân, zikir, tesbihât, evrâd ve mûsikî/ilâhî ile yoğun bir şekilde duygusal ve ruhsal hâller yaşarlar. Derviş veya muhibbânın içe bakışı, derin tefekkürü, bilinçaltını algılaması, sorunları ile yüzleşmesi, kendini aşması ve kendini keşfetmesi sağlanır. Vecd, istiğrâk, gaybet, sekr ve huzur hâlleri ile mânevî coşkuya

بسم الله الرّحمٰن الرّحيم
السّلامُ عليكم

Sadat-ı Kiramdan Peygamber efendimizin (S.A.V.) 36. Kuşak-
tan SOMUNCU BABA Hazretlerinin 12. Batından Nesl-i Paki Mustafa'dan torun-
ları Es-Seyyid OSMAN HULUSİ EFENDİ'nin 1986 yılında kurmuş olduğu Es-
Seyyid Osman Hulusi Efendi vakfı hakikaten her konuda takdire şayan çalışma-
lar yapmış Devletimizin ve İslâm aleminin medar-ı iftiharı olmuştur. Cenab-ı Hakkın
inayeti başta olmak üzere Peygamberimiz (S.A.Y) in sünnetine İslâmiyetin şiarına,
Osmanlının vakıf anlayışına ve ruhuna uygun «HAYIR İŞLEYİNİZ KURTULUŞA ERESİNİZ»
ayeti kerimesi de mihenk taşı olarak ele alınmış, derin bir tarih ve köklü bir
kültüre sahip, her köşesinde bir tarih hazine yatan, suların şırıl şırıl akışı, ağa-
cın kayalağın tabiatın ve yeşilliğin müstesna köşesi DARENDE'de bir eğitim öğre-
tim abidesi kendisini göstermiş, zirveye çıkmış Allah'ın izniyle daha da çıkacağı
kanaatindeyim.

Cenab-ı Hakk'ın haşmetinin Veliyullah himmetinin insan gücü
ve sevgisinin bu güzel ve tertemiz peygamber neslinin devam ettiği beldede bü-
yük bir huşu, derin bir saygı huzur ve ibadetle Es-Seyyid-Osman Hulûsi efendi-
nin hayatını idame ettirdiği Allah dostunun evinde tazimle eğiliyor 1990 yılının
14 Haziran günü (perşembe günü) Âlemi Cemal'e intikal edip esas ve mutlak
sevgiliye kavuşan bu zat-ı muhterem Mürşidi'mi hayal ediyor, gönlümden
geçiriyor ve bana burada bu aciz kula bir sahife ayıran güzide evla-
da Esseyyid-Hamid-Hamideddini Ateş efendiye sevgi ve saygılar sunuyor
Hizmet sancağını ele alarak her konuda ve çalışmada daha da ilerilere ham-
le yapacağına inanıyor huzurlarında böyle bir Eğitim-Öğretim-sağlık vakfının
bu güzel beldede gelişmesinden dolayı yüce ALLAH'a Hamdü Senalar ediyorum.

Peygamberimiz (S.A.V) in hurma bahçelerini vakfederek, bu gü-
zel davranıştan hareket ederek, Esseyyid-Osman Hulûsi Vakfının ebediyete kadar
varolmasını, devam etmesini Cenab-ı Hakk'dan niyaz ediyor, sevgi ve saygılar
sunuyor, bu aciz kulunuza himmet etmenizi diliyorum.

19-09-1998 Yakup OSKAY
Aksaray Milli Eğitim eski Şube Müdürü
Silvan İlçe M.Eğitim Şb. Müdürü

gark olur. Şekerlerde bulamadığı tadı zikirlerde, kitaplarda hissedemediği sıcaklığı mûsikînin/ilâhînin manevî hazzında, şekilden öteye gitmeyen ibâdetlerinde bulamadığı yakınlığı gözyaşı ile sulanan secdelerde elde etmeye başlar. Böylece kendinden, toplumdan ve Rabb'inden kaçan tipler her varlıkla ünsiyet peydâ etmeye, cümle varlığa Hak nazarı ile bakmaya, yetmiş iki milletin dilini konuşmaya başlar. Stres, buhran, depresyon ve bunalım hâlleri kaybolmaya, dostla beraber olma huzurunu yaşamaya çalışır. Hayata korku yerine umutla bakmaya, kıvranan ruh hâleti yerine

"Tasavvufta kişilerin fert fert eğitimi ve terbiyesi çok önemlidir. Bu iş ise en başta nefis terbiyesiyle mümkündür."

coşkun ve taşkın bir ruh atmosferine bürünmeye, tedirgin geçen günler yerine güven ve itmi'nâna eren bir yaşam sürmeye ve kararlı bir çizgi takip etmeye başlamış olur. Hayatla tam bir iç içelik ve ânla tam bir bütünleşme gerçekleşir. Geçmiş ve gelecek kaygısından kurtulmuş olur. Tabiatın ekolojik düzeni korunur ve hayatın görünmez ritmi ile bağlar kuvvetlendirilir. Aşkın gerçekliği yaşanır ve varoluşsal birlik elde edilir.[3]

Hulûsi Efendi Hazretleri'nin gönül eğitimi ve ahlâkî yüceliğinin tesirlerini bir ziyâretçi şu satırlarla ifade ediyor:

"Bismillahirrahmanirrahim

Es-Selâmu Aleyküm

Sadat-ı kiramdan Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in 36. kuşaktan, Somuncu Baba Hazretleri'nin 12. batından nesl-i pâki Mustafa'dan torunları Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin 1986 yılında kurmuş olduğu Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı hakikaten her konuda takdire şayan çalışmalar yapmış. Devletimizin ve İslâm âleminin medâr-ı iftiharı olmuştur. Cenâb-ı Hakk'ın inâyeti başta olmak üzere Peygamberimiz (s.a.v)'in sünnetine, İslâmiyet'in şiarına, Osmanlı'nın vakıf anlayışına ve ruhuna uygun "Hayır işleyiniz kurtuluşa eresiniz." âyet-i kerîmesi de mihenk taşı olarak ele alınmıştır. Derin bir tarih köklü bir kültüre sahip, her köşesinde bir tarih hazinesi yatan, suların şırıl şırıl akışı, ağacın, kayalığın, tabiatın ve yeşilliğin müstesna köşesi Darende'de bir eğitim öğretim abidesi kendisini göstermiş, zirveye çıkmıştır. Allah'ın izniyle daha da çıkacağı kanaatindeyim. Cenab-ı Hakk'ın haşmetinin, veliyullah himmetinin, insan gücü ve sevgisinin bu güzel ve tertemiz Peygamber neslinin devam ettiği beldede büyük bir huşû, derin bir saygı ile gördüm.

Huzur ve ibâdetle Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin hayatını idame ettirdiği, Allah dostunun evinde tazimle eğiliyor; 1990 yılının 14 Haziran (Perşembe günü) âlem-i cemale intikal edip esas ve mutlak sevgiliye kavuşan bu zat-ı muhterem mürşidimi hayal ediyor, gönlümden geçiriyorum. Burada bana bir sahife ayıran güzide evladı Es-Seyyid Hâmid Hamideddin Ateş Efendi'ye sevgi ve saygılar sunuyorum. Hizmet sancağını ele alarak her konuda ve çalışmada daha da ilerilere hamle yapacağına inanıyor, huzurlarında böyle bir eğitim-öğretim-sağlık vakfının bu güzel beldede gelişmesinden dolayı Yüce Allah'a hamd-ü senâlar ediyorum.

Peygamberimiz'in hurma bahçelerini vakfettiği güzel davranışından hareket ederek, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın ebediyete kadar var olmasını, devam etmesini Cenab-ı Hakk'tan niyaz ediyor, sevgi ve saygılar sunuyor bu aciz kuluna himmet etmenizi diliyorum.

19.09.1998

Yakup Oskay

Aksaray Milli Eğitim Şube Müdürü"

Her mutasavvıf, aynı zamanda bir terbiyeci yani eğitimcidir. Çünkü tasavvuf; insanı, sabır, çile, riyâzât, tevekkül ile ilâhî vuslat potası içinde yoğuran bir inanç sistemidir. Tasavvuf, insanın güzel bir kalıba girmesini sağlar. Mürşid-i kâmiller, geniş halk kitlelerini sohbet, mûsikî ve şiirle irşat ve terbiye ederler. Telkin ve nasîhatlerini, insanın gururu ve sorumluluk duygusu incitilmeden yapılırsa şahsiyet gelişiminin daha sağlıklı olacağını belirtirler. Onlar, akıl ve gönül sentezine ulaşan büyük bir eğitimcilerdir.

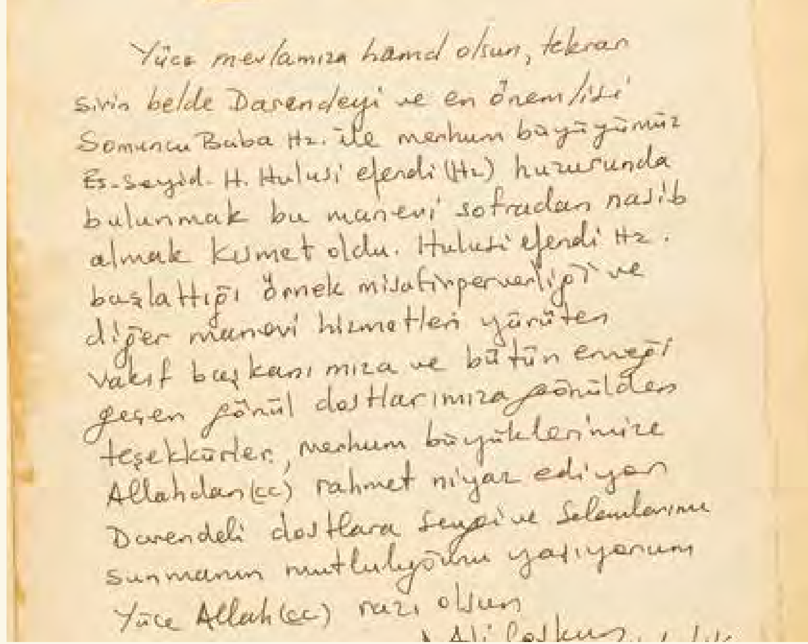
Hulûsi Efendi (k.s.), gönlünü Allah sevgisiyle doldurmuş ve bu sevginin, insanı gerçek mânâda sevmekten geçeceğine inanmıştır. İnsanı sevmenin; insanı insan olma şuuruna sahip olgun birer kişi hâline getirmekle, kemal sahibi yapmakla, ilim ve irfan ehli olmasını sağlamakla mümkün olacağına âdeta iman etmiş bir kişidir. Tasavvufta kişilerin fert fert eğitimi ve terbiyesi çok önemlidir. Bu iş ise en başta nefis terbiyesiyle mümkündür. Kur'an ve sünnete göre iyi insan, insanlara faydalı olan, onlara güzel davranan, sâlih amellerde bulunan; bütün davranışlarında doğruluktan ayrılmayan; insanlara iyiliği emredip, kendisini unutmayan; kötülüğü iyilikle savan; kendisi için istediğini, kardeşi için de arzulayan; kendi kusurlarıyla meşgul olup, başkalarının dertleriyle ilgilenen, kimsenin gönlünü kırmayan ve kırılmayan bir kimsedir. İşte Hulûsi Efendi'nin Dîvân'ında bu husus Yûnus'u hatırlatan şu mısralarla anlatılmıştır:

Sakın nefsine uyup bir cân incitmeyesin
Hüsn ü edebi koyup, bir cân incitmeyesin

Mutasavvıflar halkın içinde yaşayan ve halkı terbiye eden insanlardır. Bunlar halkın anlayacağı lisanla konuşarak onları, iyiye, doğruya, güzelliğe ve hâsılı bütün faydalı hasletlere ulaştırmak için uğraşırlar.

Tasavvuf İslâm'ın âdetâ estetik sunumudur. 13. yüzyılda başlayan tasavvuf hareketi bir nevi Doğudan başlayıp Batıya doğru giden bir

"Mutasavvıflar halkın anlayacağı lisanla konuşarak onları, iyiye, doğruya, güzelliğe ve hâsılı bütün faydalı hasletlere ulaştırmak için uğraşırlar."

Yüce mevlamıza hamd olsun, tekrar
şirin belde Darendeyi ve en önemlisi
Somuncu Baba Hz. ile merhum büyüğümüz
Es-Seyyid H. Hulusi efendi (Hz) huzurunda
bulunmak bu manevi sofradan nasib
almak kısmet oldu. Hulusi efendi Hz.
başlattığı örnek misafirperverliği ve
diğer manevi hizmetleri yürüten
vakıf başkanımıza ve bütün emeği
geçen gönül dostlarımıza gönülden
teşekkürler, merhum büyüklerimize
Allahdan (cc) rahmet niyaz ediyor
Darendeli dostlara sevgi ve selamlarımı
sunmanın mutluluğunu yaşıyorum
Yüce Allah (cc) razı olsun

aydınlanma hareketidir. Önemli bir insan ve toplum inşâsı olan tasavvuf yoluyla Türkler arasında İslâmiyet hızla yayılmıştır. Özellikle Türklerin ruhuna uygun bir metotla tasavvuf sunulmuş ve Türkler bir taraftan Haçlı saldırılarıyla baş ederken diğer yandan Avrupa ortalarına kadar, tasavvufun hoşgörü iklimiyle yayılmışlardır. İşte bu hareket, gönülleri eğiten tasavvufî ahlâk anlayışı bugün bir örnek olarak Darende'de yaşatılmaktadır.[4]

Dipnot

1. Edibe Geden, Tasavvufî Eğitimde Çocuğun Ahlâkî Gelişimi: Gazâli ve Mevlânâ Örnekleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018, s.157-158.
2. Süleyman Doğan, Mutasavvıfların Eğitim Metodu Somuncu Baba ve Hulusi Efendi Sempozyumu, Malatya, 25 Mayıs 2012, cilt.1, ss.37-67, s. 40.
3. Kadir Özköse, Dervişin Günlüğü, Ensar Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 10-11.
4. Doğan, a.g.m, s.41.

Kadir ÖZKÖSE*

Ölüm Gerçeği

"Yunus Emre ölümden en fazla söz eden, ölürken ve öldükten sonraki hâlleri acı, tok, etkili, gerçek ve samimi bir şekilde dile getiren bir şairdir."

Hastalık, salgın, yoksulluk, savaş ve çatışma ortamlarıyla ölüm oranlarının hızla arttığı bir dönemde yaşayan Yunus Emre, ölüm temasını öncelikli olarak ele almış, özellikle genç yaşta ölenleri anıp şiirinde ölüm gerçeğini sıklıkla işlemiştir.

Yunus Emre ölümden en fazla söz eden, ölürken ve öldükten sonraki hâlleri acı, tok, etkili, gerçek ve samimi bir şekilde dile getiren bir şairdir. Ölüm gerçeğini en yalın ve açık tarzda ele aldığı bir şiirinde dünya hayatının geçiciliğine şu şekilde dikkat çekmektedir:

Geldi geçti ömrüm benim, şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle gelir, şol göz açıp yummuş gibi

İşbu söze Hak tanıktır, bu can gövdeye konuktur
Bir gün ola çıka gide, kafesten kuş uçmuş gibi

Miskin âdem oğlanını, benzetmişler ekinciye
Kimi biter, kimi yiter, yere tohum saçmış gibi

Bu dünyada bir nesneye, yanar içim, göyner özüm
Yiğit iken ölenlere, gök ekini biçmiş gibi

Bir hastaya vardın ise, bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele, hak şarabın içmiş gibi

Bir miskini gördün ise, bir eskice verdin ise
Yarın anda karşı gele, hulle donun biçmiş gibi

Yunus Emre bu dünyada, iki kişi kalır derler
Meğer Hızır İlyas ola, âb-ı hayat içmiş gibi.

Kişinin varlığına, makamına, şanına, şöhretine, gençliğine, gücüne ve kuvvetine güvenmeden acizliğini hissetmesini, hayatın bir varmış ve bir yokmuş gibi ne denli gelip geçici olduğunu Yunus Emre şu şiirinde daha açık izah etmektedir:

Hiç bilmezem kezik kimin, aramızda gezer ölüm
Halkı bostan edinmiştir, dilediğin üzer ölüm

Bir nicenin belin büker, bir nicenin mülkün yıkar
Bir nicenin yaşın döker, var gücünü ezer ölüm

> “Kişinin varlığına, makamına, şanına, şöhretine, gençliğine, gücüne ve kuvvetine güvenmeden acizliğini hissetmesini, hayatın bir varmış ve bir yokmuş...”

Birinin alır kardaşın, revan döker gözü yaşın
Hiç onarmaz bağrı başın, hayır işten bezer ölüm

Yiğidi koca olunca, komaz kendiyi bilince
Birini koyup gelince, gözlerini süzer ölüm

Kanı anın sevdik yâri, kıl tâatın arı yürü
Miskin Yunus aydur bunu, ejderhalar ezer ölüm.

Ölen kişiler garip ve kimsesiz olunca, onların yalnızlığı Yunus Emre'yi dîvâne kılar. Yalnızlık, gariplik, yoksulluk, muhtaçlık ve çaresizlik psikolojisinin ne denli zor ve yürek burkan bir durum olduğundan bahisle şöyle seslenir bizlere:

Acep şu yerde var mı ola, şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı gözü yaşlı, şöyle garip bencileyin

Gezdim Rum ile Şam'ı, Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım, şöyle garip bencileyin

Bendeler garip olmasın, firkat oduna yanmasın
Hocam kimseler olmasın, şöyle garip bencileyin

"Ona göre ölüm aynı zamanda bir uyarıcı ve terbiye edici bir özelliğe sahiptir. Ölüm bizlere ahiret hayatına hazırlık noktasında ebedilik dersleri vermektedir."

Bir garip ölmüş diyeler, üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar, şöyle garip bencileyin

Söyler dilim ağlar gözüm, gariplere göyner özüm
Meğerki gökte yıldızım, ola garip bencileyin

Nice bu dert ile yanam, ecel ere bir gün ölem
Meğerki sinimde bulam, şöyle garip bencileyin

Hey Emrem Yunus bîçâre, bulunmaz derdime çare
Var imdi gez şardan şare, şöyle garip bencileyin.

Her ne kadar ölümün soğuk yüzünü güçlü hissiyatla ortaya koysa da Yunus Emre, ölümü her şeyin bittiği gibi bir sonuç olarak görmemektedir. Ona göre ölüm aynı zamanda bir uyarıcı ve terbiye edici bir özelliğe sahiptir. Ölüm bizlere ahiret hayatına hazırlık noktasında ebedilik dersleri vermektedir. Bu derslerin hepsi şu dizelerinde de ifade ettiği gibi dünyada nasıl yaşanması gerektiğini ortaya koymaktadır:

Sana ibret gerek ise, gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyesin, bakıp görücek bunları

Şunlar ki çoktur malları, gör nice oldu halları
Son ucu bir gömlek imiş, anın da yoktur yenleri

Kani mülke benim deyen, köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yaturlar, taşlar olmuş üstünleri

Bunlar geri gelmeyeler, zühd u tâat kılmayalar
Bu beyliği bulmayalar, zira geçti devranları

Kani ol şirin sözlüler, kani ol güneş yüzlüler
Şöyle kaybolmuş bunlar, hiç belirmez nişanları

Bunlar bir vakt beyler idi, kapıcılar korlar idi
Gel imdi gör, bilmeyesin, bey hangidir ya kulları

Ne kapı vardır giresi, ne yemek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi, dün olmuştur gündüzleri

Bir gün senin dahi Yunus, benim dediklerin kala
Seni dahi böyle ide, nitekim etti bunları.

Ölüm kadar büyük vaiz yoktur. Hayat ile ölüm Yunus Emre'nin şiirlerinde iç içedir. Hayatın en büyük gerçeği elbette ölüm olgusudur. Dünya hayatı son derece fanidir, hayat nehri akıp gitmektedir, geçen günler geri getirilememektedir. İbret almak, dikkatli olmak, gözümüzü açmak, geleceğe hazırlanmak, sorumluluğumuzun gereğini yerine getirmek ve Müslümanca yaşamak, sonsuzluk hayatına hazırlık yapmak sadedinde ölüm, bizleri geçici tutkulardan kurtarmaktadır. Ölümle dünya zindanından kurtulmakta ve ebedi hayata geçiş yapabilmekteyiz. Şöyle ki:

Ağla gözüm ağla gülmezem ayruk
Gönül Dost'a gider gelmezem ayruk

Ne gam bunda bana, bin gez ölürsem
Anda ölüm olmaz, ölmezem ayruk

Yansın canım yansın aşkın oduna
Aksın kanlı yaşım silmezem ayruk

Göyündüm aşk ile tâ kül olunca
Boyandım rengine, solmazam ayruk

Beni irşad eden mürşid-i kâmil
Yeter, bir el almazam ayruk

Varlığım yokluğa denişmişem ben
Bugün cana, başa kalmazam ayruk

Fenâdan bâkıye göç eyler olduk
Güneldim şol yola, dönmezem ayruk

Muhabbet bahrının gavvası oldum
Gerekmez, Ceyhuna dalmazam ayruk

Dilerim fazlından ayırmayasın
Hocam, senden özge sevmezem ayruk

Söyler âşık dilinden bunu Yunus
Eğer âşık isem, ölmezem ayruk.

Yunus Emre'nin düşünce sisteminde ölüm, nefsin arzularını söküp atmak, nefsin hastalıklarından kurtulmak, benlik duygusunu terk etmek, bayağı tutkulardan kurtulmaktır. Ölüm; günahlarımızın muhasebesini tutmak, hatalarımızı düzeltmek, kötü gidişatımıza son vermek, kendimizi otokontrole tabi tutmak, kötü ahlâklardan kurtulup güzel ahlâklı bir konuma gelmektedir. Âşık kimdir sorusuna verdiği cevapta bizlerden canımızı aşk yoluna feda kılmamızı istemektedir:

Cânını 'ışk yolına virmeyen 'âşık mıdur
Cehd eyleyüp ol dosta irmeyen 'âşık mıdur

'Işk kadehinden içüp nefs dileginden geçüp
Hak yolına er gibi turmayan 'âşık mıdur

Dost sevgüsin gönülde cânıla berkitmeyen
Tûl-ı emel defterin dürmeyen 'âşık mıdur

Dâyim riyâzât çeküp halvetlerde diz çöküp
Hak dîdârı eserin görmeyen 'âşık mıdur

'Işka tanışık sıgmaz degme cân göge agmaz
Pervâne gibi oda yanmayan 'âşık mıdur

Kişi dertlü olıcak dermân istegen olur
Kendü derdi dermânın sormayan 'âşık mıdur

İy Yûnus sen dostunun cefâsına katlangıl
Yüregine 'ışk odın urmayan 'âşık mıdur.

Özetle Yunus Emre'ye göre ölüm hayat gerçeğinin ta kendisidir. Ölümden kaçış asla mümkün değildir. Ölüm gerçeğini idrak edenler ebedi hayata hazırlık yaparlar. Ölümsüzlük ruhuna sahip olanlar için ölüm, sadece bir yolculuktan ibarettir. Asıl ölüm kötü hasletlerden arınmak, imansızlık girdabından kurtulmak, salih amele koyulmak, gayret kemerini kuşanmak, ahiret hayatına hazırlanmak, Rabbimize yaraşır bir kulluk gerçekleştirmektir. Ölüm bir vuslat deneyimidir. Yegâne sevdiğimiz varlık olarak Rabbimize kavuşmak, Rabbimizin katında O'nun rızasına layık bir konuma gelebilmektir. İşte o zaman ölüm acı bir hal değil ballar balını bulmaktır.

Dipnot

** * Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi*

Gam Sakini

Güzel günler şimşek gibi
Geçip gitti, geçip gitti.
Düşler sarı yaprak gibi
Uçup gitti, uçup gitti.

Can almadı muradını,
Kimse duymaz feryadını.
Kader kuşu kanadını
Açıp gitti, açıp gitti.

Felek büktü bileğimi,
Yıktı ümit direğimi,
Hicran oku yüreğimi
Seçip gitti, seçip gitti.

Dert yorgunu, gam sakini
Bırak amma velâkini.
Bir sam yeli göğ ekini
Biçip gitti, biçip gitti.

Alınca Hak davetini,
Terk eyledi gurbetini.
Canım ecel şerbetini
İçip gitti, içip gitti.

Rahmeti bol hem daimi,
Yüce Mevlâ olsun hâmi.
Bir gün derler: Kul Bestami
Göçüp gitti, göçüp gitti.

Bestami YAZGAN

Eşref BOLUKÇU

Hayatı Tevekkül Merkezli Yaşamak

"Psikolojimizi korumak, çoğu kez bizim olumlu çabalarımıza bağlıdır. Çabalarımızın yeterli olduğunu düşünüyorsak gerisini Allah'a bırakacağız."

Hayatın olumsuz taraflarını daha çok mu görüyoruz? Gelmeyen yarının daha kötü olacağını mı düşünüyoruz? Henüz gelmeyen gelecek için her geçen gün daha çok mu kaygılanıyoruz. Ya da geçen geçmişe mi takılıp kalıyoruz?

Sonuç ne mi? Depresyon... Depresyona bağlı ilaç kullanımı hızla artıyor. Ülkemizde neredeyse her dört kişiden biri antidepresan kullanmış. Depresyon oranlarının giderek artması ciddi toplumsal bir sorundur. Olayın asıl can alıcı kısmı, sorunun doğru teşhis ve tedavisidir. Depresyon, fizyolojik ve psikolojik sonuçları olan anlam kökenli bir rahatsızlıktır. Yani hayata ve olaylara bakış açımızla ilgilidir. Kullanılan ilaç, semptomlar için iyileştirici etki gösterebilir ancak, hayata bakış açımızı değiştirmedikçe o ilaca hep bağımlı kalma ihtimalimiz vardır.

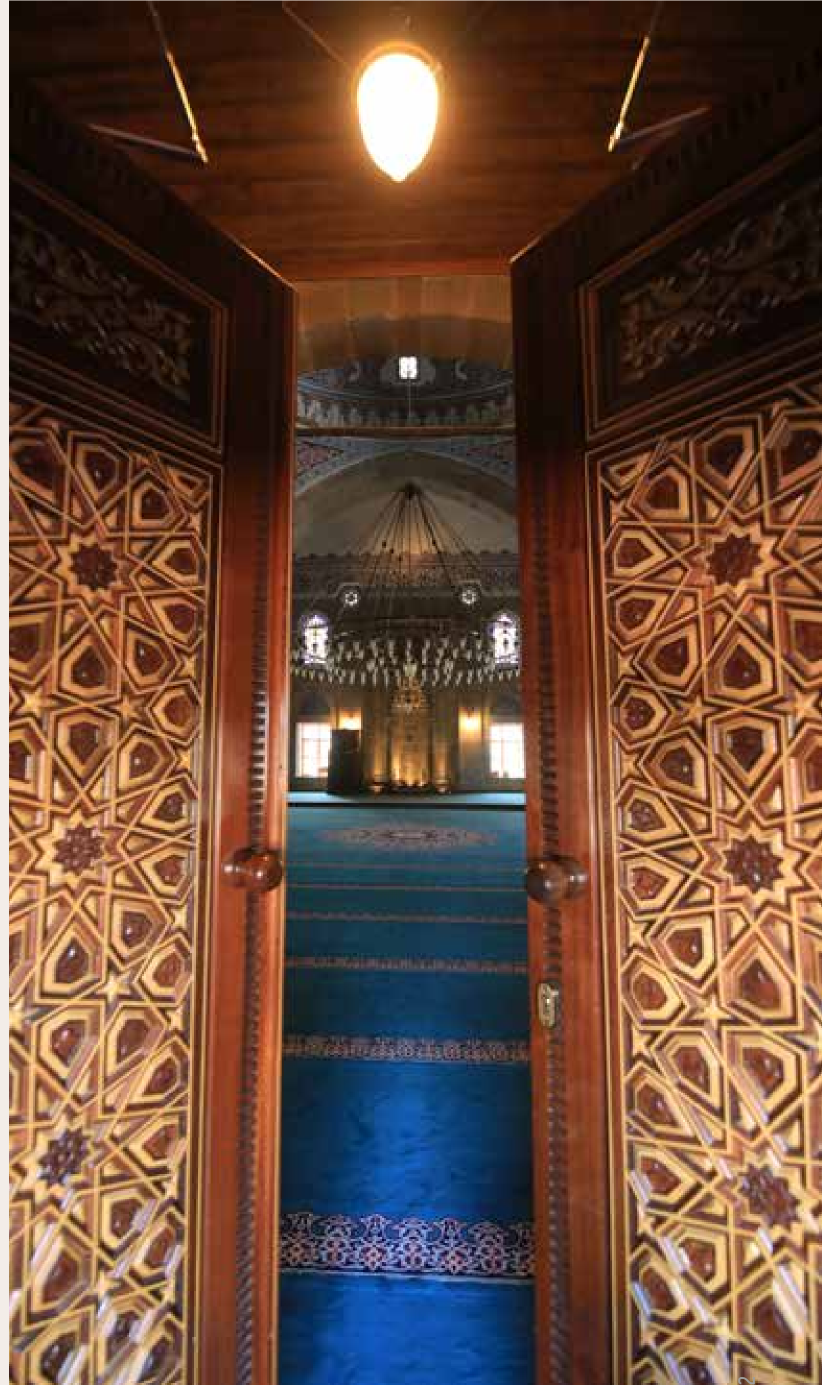
İlaç ile ilgili can alıcı şöyle bir durum var: Bu ilaçlar uzun vadede ne kadar olumlu etki gösteriyor? ABD'de yapılan bir araştırmada, depresyonu, antidepresanların değil, 'antidepresanların iyi geleceğine inanmanın' iyileştirdiği ortaya çıkmıştır. Yani, her şey olumlu bakışta...

Peki olumlu bakış nasıl sağlanır? Tabii ki hayatımız ile ilgili yapılması gerekenleri yaptıktan sonra gerisini Allah'a bırakarak.

Psikolojimizi korumak, çoğu kez bizim olumlu çabalarımıza bağlıdır. Çabalarımızın yeterli olduğunu düşünüyorsak gerisini Allah'a bırakacağız.

Psikolojimizi koruyan en önemli anahtar tevekküldür. Elbette hayat zorluklarla doludur. Elbette dünyaya tatil için, dinlenmek için gelmedik. Zorluklar yaşayacağız; zorluklarla sınanacağız. Önemli olan, zorluklar karşısında ne yaptığımız ve nasıl düşündüğümüzdür. Hayatı tevekkül merkezli yaşamamız gerekir. Allah'a tevekkül etmek ve teslimiyet içerisinde bulunmak, yaşanan yoğun stresten korur ve

"Elbette hayat zorluklarla doludur. Elbette dünyaya tatil için, dinlenmek için gelmedik. Zorluklar yaşayacağız; zorluklarla sınanacağız. Önemli olan, zorluklar karşısında ne yaptığımız ve nasıl düşündüğümüzdür."

bireyin hayata bakışındaki olumsuz düşüncelerin dağılmasında çok önemli etkiye sahiptir.

"Sizin hayır bildiklerinizde şer, şer bildiklerinizde hayır olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz!" kuralını asla unutmamamız gerekiyor. Yine Yüce Allah, *"Hoşunuza gitmeyen bir şey sizin için hayırlı olabilir."* demiyor mu?

Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Musa ve Hz. Hızır kıssasını düşünelim: Geminin delinmesi o an için gemi sahibine göre kötüdür ama, sonraki gelişmelere baktığımızda, bunun bir kayıp değil bir kazanç olduğunu görürüz.

Dindar insanların, daha doğrusu dine uygun yaşayan ve dine göre düşünenlerin, zorluklar karşısında daha çabuk toparlandıkları görülmektedir. Çünkü, onlar zorluklar karşısında elinden geleni yaptıktan sonra Allah'a tevekkül ediyorlar.

Hayatın zorlukları karşısında dua etmek insanın ruhsal sağlığını korur. Dua eden insanlar tevekkülün ferahlatıcı yönünden de yararlanırlar. Dahası, ruhsal hastalıklar karşısında tedavi edici özelliği de vardır. Hatta duanın, rahatsızlıkların fizyolojik belirtilerinin azalmasında da önemli etkisi olduğu, araştırmalarla ortaya çıkmıştır.

Hayatın inişli çıkışlı yollarında ilerlerken, zorluklar karşısında tevekkül ve Allah'a teslimiyet, kişinin kaygı, korku ve panik yaşaması gibi olumsuz faktörlerini azaltıcı etkiye sahiptir. Tevekkül merkezli yaşamak, ruh sağlığımızı korur, yalnızlığımızı ve ümitsizliğimizi giderir, bizlere iyimser bir bakış açısı kazandırır, yaşanan keder ve acılara karşı bizlere dayanma gücü verir. Ziya Paşa'nın ifadesiyle tevekkül;

Allah'a tevekkül edenin yaveri Hak'dır
Nâ-şâd gönül bir gün olur şâd olacakdır.

Yani, Allah'a inanıp tevekkül edenin yardımcısı Allah'tır; mutsuz gönüller bir gün elbet mutlu olacaktır.

Ahlat Mezar Taşlarında

Benim destansı hikâyem,
Ahlat mezar taşlarında,
Öz geçmişim, öz semâyem,
Ahlat mezar taşlarında...

Hem sanatkâr, hem de dâhi,
Selçuklunun taş semahı,
Bin senelik Türk tarihi,
Ahlat mezar taşlarında...

Sekiz bin taş, mâna taşır,
Bazen kelam, bazen aşır,
Dinle; atalar konuşur,
Ahlat mezar taşlarında...

Van gölünü saran büyü,
Dört metreye varan boyu,
Mezarların en büyüğü,
Ahlat mezar taşlarında...

Ata şehir, ata Âhi,
Alpaslan'ın karargâhı,
Kubbet-ül İslam'ın ruhu,
Ahlat mezar taşlarında...

Tam yirmi dört Oğuz boyu,
Selamlıyor Tuğrul Beyi,
Kaç Ashap süsler burayı,
Ahlat mezar taşlarında...

Malazgirt, zaferin kozu,
Celil, ceddin ayak tozu,
Ertuğrul Gazi'nin izi,
Ahlat mezar taşlarında...

Halil GÖKKAYA

Resul KESENCELİ

Tarihe Yolculuk:
Medeniyet Merkezi Ahlat

"Büyük medeniyetlerin kurulması Ahlat'ı, medeniyetler merkezi, kültürel etkileşim havzası şekline getirmiş, etkileşime açık bir coğrafya özelliği kazandırmıştır."

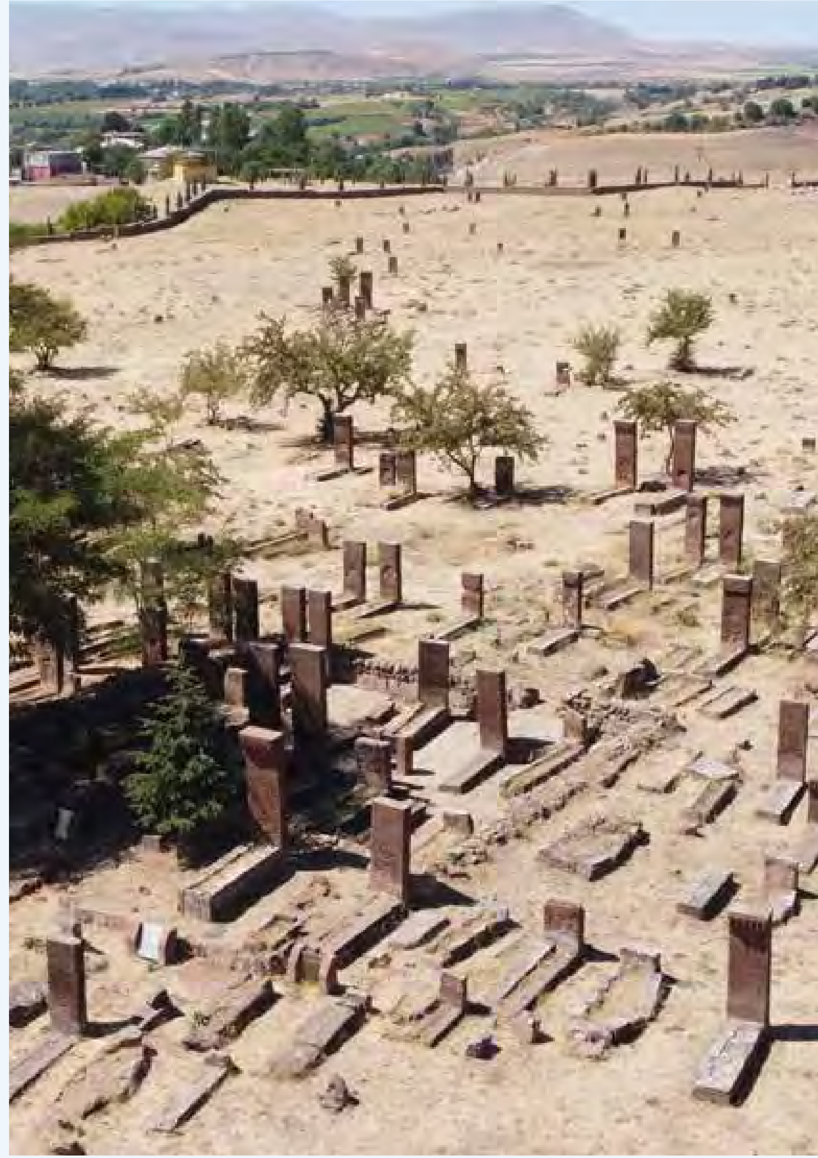
Ahlat, Doğu Anadolu Bölgesinin, Yukarı Murat/Van Bölümü'nde, Süphan ve Nemrut Dağları arasında bulunan plato üzerinde kurulmuş, Bitlis iline bağlı, 34.000 nüfuslu bir ilçe merkezidir. Doğa ve tarihî güzellikleri daima ilgi odağı olarak kalmasını sağlamıştır.

Asya'dan Anadolu'ya uzanan yolların üzerinde bulunması, Doğu Anadolu'ya göre ılıman iklimi, su kaynakları, bereketli toprakları hayatı kolaylaştırmış ve tercih edilen coğrafya şeklini almıştır. Bu özellikleriyle tarihin her döneminde bölgedeki büyük güçlerin dikkatini çekmiştir. Bu nedenle tarihî süreç içindeki işgaller ve yağmalamalar, daima önemli yerleşim yeri olan Ahlat toprakları üzerinde kurulan ileri medeniyetlere ait tarihî eserlerin, her el değiştirmede tahrip olmasına neden olmuştur. Büyük medeniyetlerin kurulması ise bu alanı medeniyetler merkezi, kültürel etkileşim havzası şekline getirmiş etkileşime açık bir coğrafya özelliği kazandırmıştır.

Selçuklu Dönemi Ahlat

Selçuklu Dönemi'nde Ahlat, Türk tarihi açısından önemli merkezlerden biri hâline gelmiştir. Alparslan Devri'nden itibaren (1063) Anadolu'ya yapılan akın ve fetih hareketlerinde bir üs olarak kullanılmıştır. Selçukluların büyük emirlerinden Afşin Bey Ahlat'tan Anadolu içlerine akınlar düzenlemiş, Alparslan da 1071'de Ahlat üzerinden Malazgirt'e giderek Ahlat'ı stratejik bir alan olarak kullanmıştır. Aynı yıl Ahlat'ın Emir Sunduk'un idaresinde olduğu ve Bizans İmparatoru'nun Ahlat üzerine sevk ettiği öncü kuvvetlerini mağlûp ettiği bilinmektedir. XI. yüzyıl boyunca İslâm medeniyeti kimliğini muhafaza eden Ahlat önemli bir kültür merkezi hâline gelmiştir. XII. yüzyılın başlarından itibaren Ahlatşahlar hanedanının başşehri olan Ahlat, İslâm âleminin en büyük şehirlerinden biri hâline gelmiş ve tarihinin en parlak devrini yaşamıştır. Gelecek nesillere çok önemli bir miras olan Ahlat; sanat, tarih ve doğa üçlüsü içerisinde muhteşem bir merkez hâlini almıştır.

"Gelecek nesillere çok önemli bir miras olan Ahlat; sanat, tarih ve doğa üçlüsü içerisinde muhteşem bir merkez hâlini almıştır."

Şehir 1226 sonbaharında Celâleddin Harizmşah tarafından kuşatıldı. Vali Hüsameddin Ali Ahlat'ı başarıyla müdafaa etti ve yaklaşan kışın da etkisiyle Harzemşahlar muhasaraya son vermek zorunda kaldı. 1229'da Ahlat'a İzzeddin Aybeg vali tayin oldu. Aynı yılın sonbaharında Celâleddin Harzemşah şehri tekrar kuşattı. Sekiz ay süren kuşatma yüzünden pek çok kişi

> “Tarihî süreç içindeki işgaller ve yağmalamalar, daima önemli yerleşim yeri olan Ahlat toprakları üzerinde kurulan ileri medeniyetlere ait tarihî eserlerin, her el değiştirmede tahrip olmasına neden olmuştur.”

açlıktan öldü, halkın büyük bir kısmı da şehri terk ederek sağa sola dağıldı. 18 Nisan 1229’da Ahlat zapt edildi ve Celâleddin Harzemşah’ın muhalefetine rağmen şehir üç gün boyunca görülmemiş biçimde yağmalandı. Selçuklu himayesinde olan Ahlata Harzemşahlar’ın bu şekilde zor kullanarak almaları İslâm dünyasında ki itibarlarını zedeledi. Hatta Selçuklular’ın Moğallara karşı düşünmüş olduğu ittifak dağılmış oldu. Bu felâketten birkaç yıl sonra başlayan Moğol istilâsı sebebiyle Ahlat eski önemini kaybederek metruk bir şehir hâline geldi. Moğollar yağma ve zulümleri ile bu medeniyet merkezini tahrip ettiler. Bir zamanlar pek çok hükümdarın göz diktiği Ahlat’a bu dönemde kimse sahip çıkmak istemiyordu. Nihayet Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad, veziri Ziyaeddin Karaarslan’ı göndererek (1232) Ahlat’ta iskân ve imar faaliyetini başlattı ve Sinaneddin Kaymaz da subaşı tayin edildi. Şehir tekrar imar edilmeye başladı, ta ki Alaadin Keykubat’ın vefatı ve Kösedağ yenilgisine kadar.

Kösedağ Savaşı Sonrası Ahlat

Moğollar Kösedağ Savaşı’ndan sonra Ahlat’ı istilâ edip Gürcü kumandanı Prens Avak’ın kız kardeşi Tamtam’a verdiler (1243). Şehrin 1360’ta Moğol beylerinden Hızır Şah’ın idaresinde olduğu görülmektedir. Hızır Şah’ın daha

sonra burayı tekrar Bitlis hâkimlerine terk ettiği sanılıyor. Bitlis hâkimi ile akrabaları olan Muş ve Ahlat hâkimleri Karakoyunlular'ın aksine Timur'a baş eğmeyi siyasetlerine daha uygun bulmuşlardı. Timur Devri'nde Ahlat'a hâkim olan Emir Muhammed; Bitlis hâkimleri hanedanına mensuptu ve Bitlis hâkimi Şemseddin adına burayı idare etmekteydi. Karakoyunlu İskender Mirza; Erciş, Adilcevaz ve Ahlat yörelerinde harekâtta bulunan Timur'un oğlu ve halefi Şâhruh'un ülkesine dönmesinden sonra Bitlis, Ahlat ve diğer bazı şehirlere hâkim olan Emir Şemseddin'i yakalattı (1422) ve Ahlat hisarının teslim edilmemesi üzerine onu şehrin önlerinde öldürttü (1423). Fakat hisar ele geçirilemedi. Bitlis de üç yıl kuşatılmasına rağmen fethedilemedi. Buna karşılık İskender 1425'te Van ile diğer bazı kaleleri zaptetti. Ahlat ise hiçbir zaman Karakoyunlular'ın doğrudan eline geçmemiştir. Böylece, Karakoyunlu Kara Yusuf Beg'in türbe ve mezarının Ahlat'ta bulunduğu ve buna bağlı olarak Karakoyunlular'ın Ahlat'a hâkim oldukları şeklindeki görüşlerin bir değeri kalmamıştır. Kara Yusuf Bey'in türbe ve zaviyesi ise ata yurdu olan Erciş'te bulunmaktadır.

Karakoyunlu Cihan Şah Mirza 1452 ve 1457 yıllarında Ahlat ve Bitlis Bölgelerini yağmalayarak pek çok kişiyi esir aldığı gibi 1462'de de dört kumandanını gönderip Ahlat'ı muhasara ettirmiş, fakat vergi karşılığında kuşatmayı kaldırmaya ikna edilmişti. Daha sonra Cihan Şah Mirza'nın yerini alan Akkoyunlu Uzun Hasan Bey Bitlis ve Ahlat üzerine ordu sevk etti, fakat Bitlis hâkimi İbrahim Bey'in annesinin gayretiyle barış yapıldı. 1472'de Bayındır Bey altı ay süren kuşatmadan sonra Ahlat'ı ele geçirdi ve kaleyi yıktırdı. Bayındır'ın ölümünden sonra Ahlat, oğlu Muhammed tarafından idare edildi. (1481-1488)

“Ahlat’ta tarihî ve mimarî değeri olan altı kümbet, üç mescid ve bir kale vardır. Ahlat özellikle sanat değeri yüksek mezar taşlarıyla meşhurdur.”

Osmanlı’da Ahlat

Çaldıran Seferine giden Yavuz Sultan Selim’den Tercan yakınlarında kendisine ulaşan Ahlatlılar “ecdat mezarlarının bulunduğu” Ahlat’ta bir kale yaptırmasını istemişlerdir. Yavuz Sultan Selim bu isteği olumlu bularak Ahlat’a bir kale yapılması emrini vermiştir. Zaman zaman İran yönetimlerinin de eline geçen Ahlat Kanûnî Sultan Süleyman’ın Irakeyn Seferi esnasında tekrar Osmanlılar’a bağlanmıştır. Kanûnî’de Ahlat Kalesi’nin güçlendirilmesini ve bir iç kale yapılması emrini vermiştir. Ahlat, Adilcevaz ve Erciş, Irakeyn Seferi (1533-1535) sonunda Kanûnî Sultan Süleyman tarafından Osmanlı topraklarına katıldı. Ancak Safevîler bir müddet sonra Van ve Erciş’i geri aldılar. Kanûnî Şah Tahmasb’ın kardeşi Elkas Mirza’nın İstanbul’a gelerek yardım istemesi üzerine İran seferine çıktı, fakat sadece Van Kalesi alınabildi. Bunun üzerine Şah Tahmasb Doğu Anadolu’da tahribata giriştiği gibi Avşar Şah Kulu Sultan’ı da Ahlat tarafına gönderdi. Bu Safevî saldırıları sırasında Ahlat Kalesi yerle bir edildi. Osmanlılar birkaç yıl sonra Ahlat için göl kıyısında yeni bir hisar inşa etmişler ve yeni Ahlat da burada kurulmuştur. Kırk bir yıl devam eden Osmanlı-Safevî mücadelesi 1555’te imzalanan Amasya Antlaşması’yla sona erdi. Fakat çeşitli sebeplerle Moğol istilâsından itibaren ehemmiyetini kaybetmeye başlayan şehir, Safevîler ve Osmanlılar zamanında Van gölü havzasının en sönük şehirlerinden biri hâline geldi.

1635 yılında Revan Seferi’ne çıkan Sultan IV. Murat Ahlat’a uğramış Karmuç (Yeniköprü) da konaklayarak Ahlat’taki ecdat mezarlarını ziyaret etmiştir. 1639 yılında İran’la yapılan Kasr-ı Şirin Antlaşması’ndan sonra artık doğu sınırları çok uzun zaman değişmemiş ve Ahlat tarihte-

ki ihtişamından uzak olmasına karşın daima Osmanlı hakimiyetinde kalmıştır. Kâtib Çelebi Ahlat'ın elma ve kaysısı meşhur, bağlık bahçelik bir şehir olduğunu kaydeder. 1655 yılında Ahlat'a uğrayan ve şehir hakkında geniş bilgi veren Evliya Çelebi de Van Gölü'nde tutulan balıkların Acem tüccarlarına satıldığını ve elde edilen parayla da Van çevresinde görevli askerlerin ulûfelerinin karşılandığını söyler.

Güzel Bir Menkıbe

1914 yılında uğradığı Rus işgalinden 21 Şubat 1916 yılında kurtulmuştur. 1916 yılında I. Cihan Harbi'nin bütün hızıyla devam ettiği bir dönemde Ruslar geçtikleri yerleri talan ederek Ahlat'a varır. Akşam saatlerine doğru şehre yaklaşan Rus birlikleri kısa süre sonra asıl birliklerle birleşerek Ahlat'ın girişinde mevzilenirler. Akşamın alaca karanlığında karşıda görülen manzara müthiştir. Dev bir ordu kendini gizleme ihtiyacı bile duymadan Rusların tam önünde dimdik durmaktadır.

Rus komutanının emriyle yoğun bir yaylım ateşi başlar. Fakat beyhude karşı tarafta hiçbir hareket yoktur. Ne kaçarlar ne de gizlenirler. Onca kurşuna rağmen yerlerinden bile kıpırdamazlar. Ateş emri tekrarlanır ancak karşıdaki manzara değişmez. Rus ordusu karanlığın koyulaşmasıyla ateşi keser ve sabahı beklemeye başlar. Günün ilk ışıklarıyla gördükleri manzara karşısında adeta şok geçirirler. Koca Rus ordusunu durduranlar her biri insan boyundan uzun mezar taşları olduğu görülür.

Cazibe Alanı Ahlat

Ahlat Tanzimat'tan sonra Van eyaletinin Van sancağına, II. Abdülhamid devrinde ise Bitlis vilayetine bağlanmıştır. 1892-93 yılına ait Bitlis vilayeti Salnâmesi'ne göre Ahlat yedi mahalleden meydana geliyordu ve ikisi hisar içinde olmak üzere yedi cami vardı. Günümüzde Ahlat'ta tarihî ve mimarî değeri olan altı kümbet, üç mescid ve bir kale vardır. Ahlat özellikle sanat değeri yüksek mezar taşlarıyla meşhurdur. Kitabeleri

okunan mezar taşlarından dördü Ahlatşahlar, sekizi Eyyubîler, elli dördü Moğollar, dördü Bitlis hâkimleri (Rûzegîler), dördü de Safevîler devrine aittir. Akkoyunlu hanedanından Bayındır Bey'in türbesi Ahlat'ın en güzel âbidelerinden biridir. Osmanlı Devri'nde yapılan eserlerin başında, Kanûnî zamanında göl kıyısında inşa edilen hisar gelir. Hisar II. Selim devrinde bir dış kale ile çevrilmiştir. Hisarın yanında İskender Paşa Camii (1564) ile bir hamam, dış kale kısmında da Kadı Camii (1584) bulunmaktadır. Medeniyet ve kültür merkezliği yapmış olan Ahlat muhteşem sanat eserleriyle tezyin olduğu görülürken çok güzel doğa harikası yerlerinin de olması bu merkezi cazibe alanı hâline getirmektedir.

Erol AFŞİN

Kendini Bilmek

"Bazen basit gibi gelen konular insani ilişkiler açısından önemli bir boyuta sürükleyebilir bizi. Bazen kendimizi üstün görmek ya da başka insanlara göre daha üstün vasıflara haiz olduğumuzu düşünmek hatta daha da ileri giderek bir kibir vakarı ile insanlara bakmak olgunlaşmamış bir insan fotoğrafıdır."

İnsanlar çeşitli duygulara haiz varlıklardır. Sevinir, üzülür, sinirlenir, mutlu olur, üzülür, hayal kırıklığına uğrar, kalbi kırılır, kırar vb. birçok insani özellikleri barındırır. Elbette insanlığın bu duyguların hepsine illaki ihtiyacı vardır ki Allah, bu duyguları bizlere vermiş ama neyin nerede nasıl kullanılacağını da bize bırakmış.

Hayatın olanca zorlukları içinde zaman zaman insanlar, kendi elleriyle de işleri çıkmaza götürdükleri olabiliyor. Zaten zor olan hayat bu defa çekilmez bir hâl alıyor ve çağımızın hastalığı endişe, stres gibi sorunlar baş gösteriyor. Yaşadığımız dünya içinde her zaman birilerine kendimizi kanıtlamak zorundaymışız gibi hissediyoruz ya da böyle olması gerektiği bize dikte ediliyor. Şahsi düşüncelerimizin ya da bir konu hakkında nasıl bir fikre sahip olduğumuzun birilerinin gözünde hiçbir hükmü yok. Oysa insan olmamızın verdiği hakla herkesin düşüncesi önemli ve herkes fikirlerini haddini hududunu aşmadan saygı çerçevesinde ifade edebilmeli. İnsanlar hayır dediği zaman hemen onu dışlayıp dünyanın en kötü insanı gibi lanse etmenin hiçbir anlamı yok. İşlerimiz görülürken iyi, herhangi bir şey yapılmadığı zaman kötü diyorsak o insan için bir mantık hatası vardır. İnsani ilişkilerimizin sadece maddi manevi çıkarlar için kurulmuş olması bizi samimiyetten uzaklaştırır.

Yüzyıllardır insanlığı tam olarak anlamış değiliz, bir muamma olarak kalmaya da devam edecektir sanırım. Elbette insanı anlama noktasında birçok adım atılmış olabilir fakat insan dediğimiz varlık sürekli değişen bir yapıya sahip olduğu için düşünceleri, davranışları, hayata bakışı, çevresine ve kendine bakışı illa ki değişecektir. Zaten değişen bir dünya düzeni üzerinde insanların düşüncesinin sabit kalması da beklenemez, haksızlık olur. İnsani duygu ve düşüncelerimizi yerli yerinde kullanmadığımız için geçmişten bu yana hep bir sitem hali bulunmaktadır. Mesela nereye gidiyor bu gençlik diyerek gençliğe dair sitemimiz varken, bin yıl öncesinde de gençliğin kötüye gittiğinden şikâyet edilirmiş. Demek ki bazı durumlarda insanlar illa yaşayarak öğrenecek. Mesela Hz. Âdem'e elma çok gizemli bir şekilde sunulmuştu ve Allah onu yasaklamasına rağmen Hz. Âdem merak etmiş, merakına yenik düşerek elmayı yemesiyle cennetten çıkarılmıştı. İnsan da başına bir musibet gelmeden olayın vahametini tam olarak çözemiyor sanırım.

Bazen basit gibi gelen konular insani ilişkiler açısından önemli bir boyuta sürükleyebilir bizi. Bazen kendimizi üstün görmek ya da başka insanlara göre daha üstün vasıflara haiz olduğumuzu düşünmek hatta daha da ileri giderek bir kibir vakarı ile insanlara bakmak olgunlaşmamış bir insan fotoğrafıdır. Deyim yerindeyse hamdır, pişmemiştir. Nitekim Yunus Emre yüzyıllar öncesinde, *"İlim ilim bilmektir/İlim kendin bilmektir/Sen kendin bilmezsin/Ya nice okumaktır."* diyerek okuduğumuz akademik okulların da kendimizi bilmemiz noktasında bir faydası olmamışsa hükmünün olmadığına işaret ediyor. Zaten Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî, Akşemsettin gibi insanlar, kalpleri kazanmak, insanlarla güzel bir muhabbet ortamı oluşturmaktan daha öte ne istemiş olabilir ki? Riyadan uzak, yola çıktığında heybesindeki ekmeği bölüşerek yarenlik eden bu canlar için ne kötü düşünebiliriz ki? Hayat dediğimiz âlem içinde hepimiz bir yöne doğru akıyoruz aslında. Kimimiz yaya yürüyoruz, kimimiz çeşitli vasıtalara binmiş gidiyoruz bir alamete doğru. Yolda giderken güçsüze el uzatmak bize ne zarar verebilir ki? İnsani nefsimizin dizginlerini elimizde tutmazsak ne kendimizi bulabiliriz, ne kendimizi başkasına izah edebiliriz ne de başkaları bizi anlayabilir. Tabii anlamak derken orada da birçok eksikliğimizin olduğu inkâr edilemez. Bekliyoruz ki hep başkaları bizi anlasın ya da biz hep başkalarını anlayalım. Olmaz böyle. Herkes birbirini anlamalı, insan anlayışlı olmalı. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın safsatasından kurtulmalı.

Duygularımızın her biri ayrı güzel ama yerinde kullanılırsa, duygularımızı yerli yerinde kullanırsak kendimizi bilmiş oluruz, kendimizi bilirsek kendimize saygımız olur, başkalarını hor, hakir görmezsek kendimizi bulmuş oluruz. Geçmişten bu yana kibir hiçbir zaman tasvip edilen bir duygu olmamıştır ki bundan sonra da sevimli olabilsin. Sürekli ben demekten çıkarak biz demeyi başarabilmeliyiz. Çünkü bu âlemde ne oluyorsa hep birlikte yaşayacağız.

Fatih ÇINAR*

Nûreddîn-zâde Muslihuddîn Mustafa Efendi ve Gönül Dünyasından Yansımalar

"Nûreddîn-zâde, nefsin Hakk'ın rızâsına uymayan istek ve arzularını kırmak, rûhun Hakk'a bende kılınması ve Hakk'a vuslat için bir mürşid-i kâmilin gözetiminde seyr ü sülûk sürecinin zorunluluğunu dile getiren bir sûfîdir."

Nûreddîn-zâde, Belgradlı Münîrî (ö. 927/1521) tarafından "Zamanımızın Hasan-ı Basrîsi", Atâî'nin (ö. 1045/1635) ifadesiyle "Yûsuf-ı Mısr-i İrfân" övgüsüne muhatap olmuş, on altıncı yüzyılın önde gelen gönül erlerindendir. Halvetiyye Tarikatı'na mensup olan Nûreddîn-zâde Muslihuddîn Efendi, Üftâde Hazretleri'nin (ö. 980/1580) meşhûr halîfesi ve Celvetiyye yolunun pîri olan Azîz Mahmûd Hüdâyî Hazretleri'nin (ö. 1038/1628) de üstâdıdır. Bu çalışmada döneminin mânevî yönünü derinden etkileyen isimlerinden biri olan Nûreddîn-zâde'nin hayatına, eserlerine, halîfelerine ve gönül dünyasından yansıyan hakîkat ışıklarına dikkat çekilecektir.

Hayatı, Eserleri ve Halîfeleri

908/1502'de Filibe'nin (Pilovdiv) Köpsi Nahiyesi Ambarlı köyünde doğan Nûreddîn-zâde küçük yaşlarda ilmî faaliyetlere başlar ve uzunca bir süre "Mîrim Kösesi" olarak tanınan Muhammed Efendi'den (ö. ?) dersler alır. Sofyalı Bâlî Efendi'nin mânevî tedrisinden geçen Nûreddîn-zâde, kısa sürede şeyhinden icazet alıp Sofya Sancağı'na bağlı Tatarpazarcık'ta irşad faaliyetlerine başlar. Daha önce ifade edildiği gibi Azîz Mahmûd Hüdâyî'nin de şeyhi olan Nûreddîn-zâde, Ahmed-i Şernûbî (ö. 994/1585), Hâşimî Emir Osman Efendi (ö. 1003/1595), Abdülmü'min Efendi (ö. 1004/1595), Bosnalı Ali Dede (ö. 1007/1598), Ali Kemâlî Efendi (ö. 1012/1603), İznikli Vahyî-zâde Mehmed Efendi (ö.1018/1609), Nefâyisî Hasan Efendi (ö. 1020/1611), Tatar İsa Efendi (ö. 1031/1622), Zâkirî Hasan Efendi (ö. 1032/1623), İbrahim-i Kırîmî (ö. 1042/1632) ve Fazl-ı İlâhî Efendi'ye (ö. ?) hilâfet vererek onları irşâd ile görevlendirir.

Kısa sürede geniş kitlelere hitap eden bir hizmet çapına ulaşan Nûreddîn-zâde, siyasî emelleri olduğu gerekçesiyle İstanbul'a şikâyet edilir. Nûreddîn-zâde, hakkındaki iddiaları öğ-

> "Nûreddîn-zâde, vaaz, irşâd ve sohbetlerle birlikte hadîs ve tefsîr dersleri yapar. Zâhir ve bâtın ilimlere olan vukûfiyeti ve etkili sohbetleri sayesinde her kesimden halkla beraber, devlet erkânı ve ulemâ da onun meclislerine devam eder."

renince devletin kendisini çağırmasını beklemeden İstanbul'a gider, bir müddet Zeyrek Camii'nde kalır. Cuma günleri namazdan sonra yapılan tefsir derslerinde Nûreddîn-zâde'nin âyetlerle ilgili değerlendirmeleri Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi'nin (ö. 982/1574) dikkatini çeker. Nûreddîn-zâde'yi bu ilmî toplantılar vesilesiyle yakından tanıyan Şeyhülislâm, onun hakkındaki iddiaların asılsız olduğuna ikna olmuştur. Bu gelişmelerin ardından ailesini almak üzere Tatarpazarcık'a giden Nûreddîn-zâde, dönüşte Küçük Ayasofya Dergâhı'na yerleşir. Nûreddîn-zâde, bu girişimleri ile hakkındaki suçlamaları bertaraf eder, aynı zamanda hizmetinin sürekliliğini sekteye uğramaktan kurtarır ve şer'î şerîf çizgisindeki hizmetlerini geniş kitlelere ulaştırma noktasında fırsatlar elde eder. İstanbul'daki faaliyetlerinde Nûreddîn-zâde, vaaz, irşâd ve sohbetlerle birlikte hadîs ve tefsîr dersleri yapar. Zâhir ve bâtın ilimlere olan vukûfiyeti ve etkili sohbetleri sayesinde her kesimden halkla beraber, devlet erkânı ve ulemâ da onun meclislerine devam eder. Nûreddîn-zâde, 22 Zilkâde 981/3 Mart 1574 tarihinde İstanbul'da vefat eder ve bugünkü Edirnekapı Şehitliği Sırt Tekkesi'ne defnedilir. Vefatına "Hayru'l-amel" ve "Vâ şeyh-u dîn" terkipleri ile tarih düşülür.

Velûd bir müellif olan Nûreddîn-zâde, Şerhu'n-Nusûs, Şerhu Menâzili's-sâirîn, Şerhu'l-Vâridât veya er-Redd ale'l-Vâridât, Kadir, Asr ve İhlas Sureleri Tefsiri, Risâle fi'l-Mi'râc, Fezâilü'l-

Cihâd, Makâle fî avâlimi'l-külliyye, Tercüme-i fıkh-ı Geydânî, Risâle fi rü'yeti Mustafa b. Nureddin fi menâmihî Resûllüllah (sav), La ilahe İllallah, Allah, Hû, Hakk, Hayy, Kayyûm, Kahhâr İsm-i Şerifleriyle Zikir Usulü Hakkında Risâle, Risâle Müteallika fi'l-hukmi ve'l-mahkûm ve Fukarâya Nasîhat adlı eserleri kaleme almıştır.

Nûreddîn-zâde, nefsin Hakk'ın rızâsına uymayan istek ve arzularını kırmak, rûhun Hakk'a bende kılınması ve Hakk'a vuslat için bir mürşid-i kâmilin gözetiminde seyr ü sülûk sürecinin zorunluluğunu dile getiren bir sûfîdir. O, mânevî yolculuğun Hakk'a dönmek anlamına gelen tevbe adımı ile başlaması gerektiği kanaatindedir. Biz de onun gönül dünyasından yansıyan düşüncelerini tevbeye dâir aktarımları ile dile getirmeye başlamak istiyoruz.

Hakk'a Yönelişin Adı: Tevbe ve İnâbe

Nûreddîn-zâde, tevbenin ilk sırrının takvayı izzetten ayırmak olduğunu yani kişinin günahtan uzak durup şeriatın hükümlerine tam şekilde uyduktan sonra başka kullardan kendisini üstün görmemesi olduğunu söyler. Tevbenin ikinci sırrının kişinin yaptığı hataları tamamen unutup Hakk'a yönelmesi olduğunu dile getiren Nûreddîn-zâde, hataların tamamen unutulmazsa kalbi meşgul edeceğini ve kişiyi Hakk'ı anmaktan alıkoyacağını belirtir. Nûreddîn-zâde'nin bu tespitleri, tevbeyi "Günahını unutmandır." şeklinde tanımlayan Sehl b. Abdullah et-Tüsterî'nin tevbe konusuna yaklaşımını anımsatmaktadır. Nûreddîn-zâde'ye göre, tevbenin bir ileri derecesi olan inâbe ise işlenen günahların lezzetinden kurtulmak, kendisini azaptan kurtulmuş olarak görmemek ve dervişlere yapılan hizmetlerde kendini beğenmek gibi nefsine ârız olabilecek kusurları ve eksiklikleri bilmek demektir. O, inâbeyi Hakk'ın dışındaki kimselere iltifatı terk etmek olarak görmüştür.

Tefekkür ve Muhâsebe Hissiyâtı

Nûreddîn-zâde tefekkür ve muhâsebeyi mânevî ilerlemenin anahtarı olarak görür. Ona göre, Allah'ın verdiği nimetlerle kulun Allah'a karşı işlemiş olduğu suçları düşünüp görülmesi gerekir ki bu şekilde nimetin hakkı şükürle karşılanmış olsun. Nûreddîn-zâde'ye göre dünya nimetlerinden uzak durmak, Hak için olan işlere yönelmek, daima hata üzere olduğu bilinciyle yaşamak ve yaptığı işleri yeterli görüp razı olmamak gibi muhâsebede riayet edilmesi gereken hususlar vardır. Ona göre muhâsebe, kişinin sahip olduğu nimetlerle işlediği hatalar arasındaki mukâyesede şükür, hikmet, nefsin kötülüğü ve nimetlerin fitne olup olmamasını dikkate alması anlamına gelmektedir.

Nûreddîn-zâde'nin tefekkürü, Allah'ı tanımada amaç, tevhidin hakikatini düşünmekten kurtulmak olarak gördüğüne şahit olmaktayız. Ona göre, aklın marifetullah konusundaki eksikliği ve acizliğinin iyi bilinmesi gerekir. Akıl sı-

nırlı ve sonlu bir yetenek iken onun sınırsız ve sonsuz olanı bilip kuşatması mümkün değildir. Nûreddîn-zâde'nin, Hakk'ın tevhidini temaşa için akıl ve kalp unsurlarıyla birlikte kişinin önce nefsine daha sonra kendisine lütfedilen sayısız nimete yönelmesi, amel, akıl, gönül ve acizlik hissiyle tefekkür sırrına vâsıl olmayı hedeflediğine de şahit oluruz.

Huşû ve İhbât

Nûreddîn-zâde'ye göre Hakk'ın azametinin heybetinden veya azap ve kahrının eziciliğinden dolayı hareket edemez hâle gelen bir nefis, ya muhabbet ya da kâmil bir havf neticesinde, kalbin parçalanması nedeniyle kötülüğe meyledemez. Huşû ya muhabbetle ya da havfle karışık bir huzûdur. Ona göre, huşûnun üç derecesi vardır. İlki, Hakk'ın emrine boyun eğmek, itaat edip ibadetle meşgul olmaktır. İkinci derecesi, nefsin ve amelin âfetlerini düşünüp inceden inceye araştırıp görmektir. Huşûnun üçüncü derecesi mükâşefe ânında, ilâhî hürmet ve âdâbı muhâfaza etmektir. Edeb, kendisine asla bir şey isnat etmemektir. Vaktini, hâlini halka gösterişten arındırmaktır. Bu durum hallerini gizlemekle ve kendisine acziyet isnat etmekle ve varsa kerâmetlerini istidraç olarak görmekle olur.

"Tevazu göstermek, sakin ve mülayim olmak, alçak gönüllü ve huşu sahibi olmak" gibi anlamlara gelen ihbât, Nûreddîn-zâde'ye göre üç derecedir. Birincisinde Hakk'ın nuruyla insanın nefsi nurlanır, böylece nefis, hevânın elinden tamamen kurtulur. Sonra şehvet karanlığına yönelmez. İlâhî ismet, nefsin şehvetlerini kuşatır ve kontrol altına alır. Yine Hakk'ın iradesi, gaflete galip gelir. Bilakis kalbi daima Cenâb-ı Hak ile meşgul olur ve dünya şehvetlerinden uzaklaşır. İhbâtın ikinci derecesinde, gerek nimet olsun, gerek bela olsun hiçbir ârız kalbe zarar vermez. Nimet veya bela ile imtihan olunca, kalbinde onlara bir yönelme bulan ve Hak'tan uzaklaşan kimse henüz ihbât makamına girmemiş demektir. Aynı şekilde hiçbir fitne, sâlikin yolunu asla kesemez. İhbâtın üçüncü derecesinde salik için halkın kendisini övmesi ve yermesi eşittir. Çünkü salik dikkatini Hakk'a yöneltmiştir. Halkın övmesi ve yermesinden etkilenmeyip daima nefsini kınayıp kendi eksiklerine bakıp, Hakk'ın ihsan ve ikramlarını düşünmektedir.

> "Nûreddîn-zâde, mânevî yolculuğun Hakk'a dönmek anlamına gelen tevbe adımı ile başlaması gerektiği kanaatindedir."

Sonuç

Nûreddîn-zâde, ilme düşkünlüğü, yetiştirdiği talebeleri, ilişki içerisinde olduğu ilmî ve siyasî çevre, zâhir ve bâtın dengesinin gözetilmesi noktasında gösterdiği hassasiyet, tasavvufî meseleleri detaylı ve herkesin anlayabileceği bir tarzda ele alışı ile döneminde geniş kitlelere hitap etmiş bir sûfîdir. Nûreddîn-zâde, sıklıkla şeriat-tarikat dengesine vurgu yapmış ve çalkantılı bir dönemde ilim adamlarının, devlet erkânının ve halkın hassasiyetlerini göz önünde bulunduran bir tarzla hizmet anlayışını şekillendirmiştir. Bu, onun zamanını iyi okuyabilen ve çeşitli ithamlar karşısında misyonunu sağlıklı bir şekilde savunma kabiliyetine sahip olmasından kaynaklanan bir durumdur. Nûreddîn-zâde, seyyah sûfîlerden biridir. Hizmete fırsat bulduğu her ortamı rengine boyamayı başaran bir sûfî olarak Anadolu ve Avrupa'da etkinlik göstermiş bir derviştir. O, sadece sorunları tespit değil, sorunlara çözüm olarak öngördüğü teklifleri ile geniş bir coğrafyada birçok insanın gönül teline dokunmayı başarmış bir gönül insanıdır.

Dipnot:

* Dr. Fatih ÇINAR, Sivas İl Vaizi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Bilal KEMİKLİ*

Buluşma Noktası

"Çay faslından sonra yeni bir çay faslı için yoldaşıyla birlikte Cağaloğlu Vokuşu'nu tarih musahabeleri eşliğinde tırmansın. Nereye çıkacak yolumuz?"

Daha evvel farklı veçheleriyle İstanbul duraklarımdan söz etmiştim. Bir "taşralı" yahut Dîvân şairinin ifadesiyle "kenar" yazarı olarak aynama yansıyan İstanbul siluetini tasvir etmiştim. O tasvirlerde Cağaloğlu'ndaki sığınağım Kitabevi'ne de atıfta bulunmuş, bir şekilde şehir-kitap ve çay üçgenini tamamlamaya gayret etmiştim. İlgilisi, o değinmeleri, Şehir Hayat ve Derviş'ten, İnsan Deniz ve Hayat'tan okumuş olmalıdır. Fakat şimdi başka bir veçhesiyle İstanbul fotoğrafı gönül aynamda yansımaya başladı; o yansımayı tespit sadedinde bir iki hususa işaret edeceğim.

İstanbul

Bir sonbahar günü... Kasımın ilk haftalarıydı. İyi hatırlıyorum, Cağaloğlu yokuşundan tırmanırken Vilayetteki arşiv binasına uğramış; orada Salih Şahin'le çınar ağaçlarının oraya buraya savrulan zînetleri arasında biraz hasbihal etmiştik. Şimdi o arşiv de, o çınar ağaçları da yok. Kasım böyledir; mahzunlaştırır insanı. Salih Şahin, leyl-i meccanen okuduğumuz liseden beri yol arkadaşım; arkadaş gurubumuz içinde eli kalem tutan, ilim ve irfan hayatına nitelikli eserler kazandırmasını umduğumuz bir güzel insandır. Her İstanbul ziyaretinde olmasa da ekseriyetle ona uğrar, arşivin tozlu rafları içinde memuriyet prangaları altında kaybolmaması için tahrik ederdim. Yazmasını, aşina olduğu evraktan yola çıkarak tarihçi akademisyenlerin erişemedikleri sağduyuyla eserler telif etmesini isterdim. Bu ziyaretlerimde mutat, Bâb-ı Âlî'nin tarih kokan bahçesinde çınarları temaşa ederek, bütün bir bahçeyi dolduran ıhlamur kokusunun rayihasını içimize çeke çeke çaylar içerdik. Bazen onun vakti elverirse Sultanahmet Köftecisi'nde, bazen de Cağaloğlu'nda onun bildiği ve güvendiği kebapçıda sohbete devam eder; yazılacak kitapların hayallerini kurar, oracıkta nice eserler telif ederdik.

Şimdi, biraz da isim babası olmam ve her aşamasında bulunmam hasebiyle Salih Şahin'in "Mekân ve İnsanıyla Sivas" kitabına baktım; o eski günlerin hatırası gözümde canlandı.

> "Ne zaman bu muhite yolum düşse, mütemadiyen merhum Necip Fazıl'ın tembihleri hatırıma gelir; daima dikkat ve rikkatle ehibbâya tebessüm ederim."

O heyecan, o amatör ruhla yapılan tespitler, vesikaya dokunuş... Birden nasıl olduysa, İstanbul'un orta yerinde taşra siyasetçiliği yapan Alemdağ'ın yöneticileri ve paraya tamah ederek her önüne gelen dosyaya rahatça adını yazabilen ünlü profesörümüz de geliverdi hayal aynama. Neden? Çünkü Salih'in ilk eseri, adını oraya yazmaya tenezzül etmeseler de "Bir Tatlı Huzur Beldesi Alemdağ" kitabıydı. Onu o taşra

siyasetçileri sadece bir arşiv uzmanı olarak gördüler, ünlü bir ismin ancak bunu yazacağı zehabına kapılıp meşhur tarihçimizden bir takriz yazısı alarak yola revan oldular. Böyledir bu dünya, bu matbuat tarihi... Biz "Güft ü gûy-ı âleme aldanma hep efsanedir." diye feryad eden Tatyos Efendi'ye kulak verip işimize devam edelim.

Bu yazıdan maksat, Bâb-ı Âlî'yi, Cağaloğlu Yokuşu'nu, İstanbul'daki taşralıları, hep merkezde olduğunu sanıp da daima kenarda kalan akademisyenleri mevzubahis etmek değildi. Lakin ne zaman bu muhite yolum düşse, mütemadiyen merhum Necip Fazıl'ın tembihleri hatırıma gelir; daima dikkat ve rikkatle ehibbâya tebessüm ederim. Sonbahar, çınar ağaçlarının dökülen yaprakları ve içimizi ısıtan çaylar... İşte bu kalsın geride. Kasım kalsın. Günlerden pazartesi olsun mesela. Haftanın başı, Pazar mahmurluğunu kucaklasın. Ankara'dan gelen yolcu, çay faslından sonra yeni bir çay faslı için yoldaşıyla birlikte Cağaloğlu Yokuşu'nu tarih musahabeleri eşliğinde tırmansın. Nereye çıkacak yolumuz? O vakitler ikinci durağımız, daha sonraki dönemlerde de buluşma noktamız olan Kitabevi'ne çıkacak, orada nefeslenecek, bir kitap dosyasını teslim edecek, sonra Süleymaniye'ye yeni keşiflere doğru seyredeceğiz. Şimdi tam da burada, Cemalettin ağabey bir çay getirse, Bayım da puronun ucunu açsa... Nerede? Hayal âleminde tayy-ı mekân ve zaman ediyoruz, ama nefesimiz fizik planda bu hale eremedi henüz. En iyisi kalkıp mutfaktan bir çay doldurayım bardağıma, -Sabri (Koz) Ağabeyim yasak koysa da çaktırmadan- pipomu da uyandırayım; işte o vakit Kitabevi'nin içinde cevelana devam ederim.

> "Kitabevi'nin hizmetkârı Varış, her ne kadar bir yayıncı olsa da ve birileri onu sadece ticarî ilişkiler açısından bu sektörün bir parçası olarak görse de esası itibariyle o tıpkı Arif Hikmet Beyefendi gibi bir kitapseverdir."

Evet, Kitabevi'ne bir Kasım günü Salih'in

refakatinde elimde dosyamla gelişimi hatırlarım. İlk kitabım, bir türlü bitmek tükenmek bilmeyen baskısıyla Akçağ'da yayımlanmıştı. Sonra MEB'de Dîvân yayımlandı. Kitabevine, Bayım'a Arif Hikmet kitabını getirmiştim. Sohbetler edildi, çaylar içildi, tütünler uyandırıldı, türküler dinlendi; sanki sonbahar oracıkta bahara tebdil etti. Lakin dosyaya nazar eden Varış, "Hocam bu gitmez... Resmi bir kurumda yayınlansa iyi olur." gibi cümleler kurdu, nev-i şahsına münhasır nezaketiyle "Hayır!" dedi. Her zaman muhabbet için uğradığımız bu sığınakta, ilk defa bir iş için cem olmuştuk; ama sözü uzatmaya gerek yoktu, "Eyvallah!" deyip yola koyulmuştuk. O vakit doçentlik hazırlıklarıyla meşguldüm, bu kitap da yayımlanırsa iyi olur diye düşünmüştüm. Fakat sonradan bu "hayır"ın hikmetli bir hayır olduğuna tanık oldum. İki binlerin başında yeniden doçentlik kriterleri değişti, o ilk değişimde ISBN vs. aranmadan kitap hüviyetini haiz matbuat dosyalara konabiliyordu. Özel bir yayınla kitap dosyada yerini aldı. Daha sonra da tekrar gözden geçirilerek MEB yayınları arasında ilk baskısı neşredildi. MEB baskısı tükenince Varış, o sonbahar "hayır"ını hatırlamış olmalı ki, ikinci baskıyı Kitabevi'nden yaptı.

Şeyhülislam Arif Hikmet Beyefendi, Üsküdar-Medine hattında kitapseverliğin şahıdır. Medine'de kurduğu kütüphane, her ne kadar asıl binası yıkılsa da hâlâ efsane olma özelliğine sahiptir. Vakıf kütüphaneler içinde hatırı sayılır bir tarihî zenginliğe sahiptir. Dolayısıyla onun hakkında yazılan bir eserin Kitabevi'nde neşredilmesi, işin ticarî tarafını bilemem, ama kitap-insan ilişkisi bakımından anlamlı bir çabadır. Neden? Çünkü Kitabevi'nin hizmetkârı Varış, her ne kadar bir yayıncı olsa da ve birileri onu sadece ticarî ilişkiler açısından bu sektörün bir parçası olarak görse de esası itibariyle o tıpkı Arif Hikmet Beyefendi gibi bir kitapseverdir. Kültür Bakanlığı'nın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Atatürk Dil ve Tarih Kurumu'nun yapacaklarını yapan bir yayın politikasından söz ettiğimi işin ehli biliyor. Maalesef üniversitelerin döner sermaye hesapları, kazanılan meblağın

> "Medine'de kurduğu kütüphane, her ne kadar asıl binası yıkılsa da hala efsane olma özelliğine sahiptir. Vakıf kütüphaneler içinde hatırı sayılır bir tarihi zenginliğe sahiptir."

paylaşımına ilişkin yoğun tartışmalar arasında aslî görevlerinden biri olan ilmî eser, araştırma raporları ve çalışmaları yayınlamaya fırsat vermiyor. Kitabevi, işte tam da bunu yapıyor. Peki, ilgili kurumlarca destekleniyor mu? Keşke bu soruya "Evet" diyebilseydim; ahbap çavuş ilişkisi içinde kurulan kütüphaneler, vazgeçemedikleri birkaç eseri almakla kifayet ediyorlar.

Şimdi birden aklıma takıldı, Kitabevi'ni ilk defa nasıl keşfettim? Bayımla ilk defa nasıl ve ne zaman tanıştım? İyi ki de bu sorular geldi aklıma, yoksa memleketin kültür ve kitap politikaları etrafında söyleyecek çok sözüm var; o sözleri şimdilik sandıkta bekletip asıl mevzuya dönelim. Bu ilk soru için kalktım kitaplığımda bir aşağı bir yukarı gidip geldim. Şunu hatırladım: Merhum Mehmet Ali Aynî kitapları çıktı karşıma. Evet, Varış'ın bizim kuşağa yaptığı en önemli hizmetlerden birisi budur; merhum Aynî'nin kitaplarını yeniden yayımlamak... Kitabevi'nin ilk yayınları bunlar değil, ama benim bir okuyucu olarak bu yayıneviyle ilk manevî bağım bu kitaplar olmuş. Bu eserleri yayınlamayı aklına getiren yayıncıyı tanımak istemişim. O vakit, şöyle alt katta mıydı, tam hatırlayamadım; bir İstanbul seyahatinde kalkıp gelmiş, ziyaret etmiştim. Sonra Câbirî'den yapılan tercümeler. Bu tercümeleri neşrettiğinde Van'daydım; öğrencilerime ve arkadaşlarıma o kitapları tanıttığımı hatırlıyorum. Ama zamanla Kitabevi kendi toprağımızın değerlerini gün yüzüne çıkarmayı vazife bildi. Bu millî bir yayın çabasıydı; tarih, edebiyat, tasavvuf, düşünce ve halkiyata ilişkin bize ait eserler neşretmeye başladı. Bu Varış'ta türkülerle ortaya çıkan millî duruşa delalet eder; ben de bu özelliği sebebiyle, daha

“Kitabevi’nin ilk yayınları bunlar değil, ama benim bir okuyucu olarak bu yayıneviyle ilk manevî bağım bu kitaplar olmuş. Bu eserleri yayınlamayı aklına getiren yayıncıyı tanımak istemişim.”

evvelki “hayır”a rağmen Oğlanlar Şeyhi Müfid u Muhtasar dosyasını kendisine teslim ettim. Kitabevi’yle yazar-yayıncı ilişkimizin anahtarı bu dosya oldu.

Van’da bir bahar günü Varış aramış, tasavvuf edebiyatına ilişkin makaleleri tasnif etmemi, onları yayınlamak istediğini söylemişti. O gün, daha kemale ermemiş birisiyim, makalelerden nasıl kitap çıkarabilirim? Bu bir iddiadır, doğru olmaz diye düşünmüş kendimce, “hayır”ı bu defa ben söylemiştim. Fakat o, bu konuda yanlış düşündüğümü, makalelere kolay erişim için bunun iyi bir yöntem olduğunu söylemişti. İkna oldum mu? O an için olmadım; ama zamanla ona hak verdim. Isparta’ya intikal ettiğimizde ilk işim makaleleri bir dosyada cem etmek oldu. O günlerde, aynı fakültede çalışmamız hasebiyle İsmail Yakıt ile de bu mevzuyu tartışmış; Gazzâlî’nin İhyâ’yı hemencecik oturup yazmadığı, farklı zamanlarda telif ettiği risaleleri bir araya getirerek eserini tasnif ettiğini söylemişti. Kendi kendime telif ve tasnif kavramları etrafında ne kadar tartıştığımı, sonunda Varış’ın kapısını Dost İlinden Gelen Ses dosyasıyla çaldığımı hatırlıyorum.

Geriye dönüp baktığımda bir sonbahar deminde başlanan karşılıklı demlenme sürecinin aşağı yukarı on sekiz yıllık bir zaman dilimine erdiğini görüyorum. Sadece kendi kitaplarımı değil, mesela Sefine başta olmak üzere diğer pek çok kitabın da burada neşrine yoldaşlık ettiğimi söylemeliyim. Bunda Varış’ın millî duruşu, yerliliğinin yanında “hemşerilik” de rol almış olmalıdır. Belki de bizimkisi, sevgili “eniştemiz” Mahmut Erol Kılıç’ın tabiriyle İstanbul’un orta yerinde bir memleket dayanışmasıydı; bilemem... Ama Sivas türkülerinin en hasını orada dinlediğimi açıkça ifade etmeliyim. Taşradan, kenardan gele gele Bursa’yı yurt edindiğimde, çok az da olsa kış sohbetleri ve çiğ köfte fasılları için kalkıp gitmişliğim de oldu. Bu uğramalarda gıyaben tanıdığım Kitabevi muhiplerinden bazılarıyla sohbet etme, dostluklar kurma imkânım da oldu. Şimdi birden merhum Hüseyin Rahmi (Yananlı) çıkıverdi karşıma; Fatiha yolluyorum, ona, Teşkilat Refik (Demir) ağabeye ve sevgili İsmail (Dervişoğlu) kardeşime... Bir de nereden hangi kitabı alıp yurtdışına satacağını bilen Sağman Bey’i anmalıyım.

Şimdi kalkıp İstanbul’a varmalı... Lakin bu sefer Beyazıt Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürü olarak vazifeye devam eden Salih (Şahin)’e uğramalı, Sahaflar’dan geçip Kapalı Çarşı’yı geçerek Nûr-u Osmaniye Camii’nde huzura durmalı. Orada devşirilen huzurla Türk Ocağı’nda Cezmi (Bayram’ Bey’in dergâhına selam verip, belki Ankara Caddesinden Kılavuz Reklam’ın hâdimi mektep arkadaşımız “palabıyık” Ömer (Veske)’i de arayıp Kitabevi’nde buluşmalı. Cemalettin Ağabey’in ince belli cam bardaklarla sunduğu sıcak çayları içip, bir kitap sohbetinin içinde kaybolmalı. Evet, Kitabevi, buluşma ve kitapta kaybolma noktamızdır. Varış’la varlık, evvelemirde kaybolmaktan geçiyor. Kayboluşlarımızı Kitap bize söylüyor; o söze kulak verip, Kitabın rehberliğinde derlenip toparlanmanın ve bir meseleye ermenin zamanıdır. İmdi niyazım o ki, o ocak daima tütsün, sıcak çaylarla birlikte kayıplarımızı bulmak için yeni arayışlara düşelim!

Dipnot

* Prof. Dr. Bial KEMİKLİ, Uludağ Üniversitesi

Ölüm Gazeli

Canı tenden çıkarıp toprağa vermektir ölüm,
Ebedî âleme can postunu sermektir ölüm.

Kabri boydan boya kaplar bir ölüm velvelesi,
Yâr için göğsünü her güçlüğe germektir ölüm.

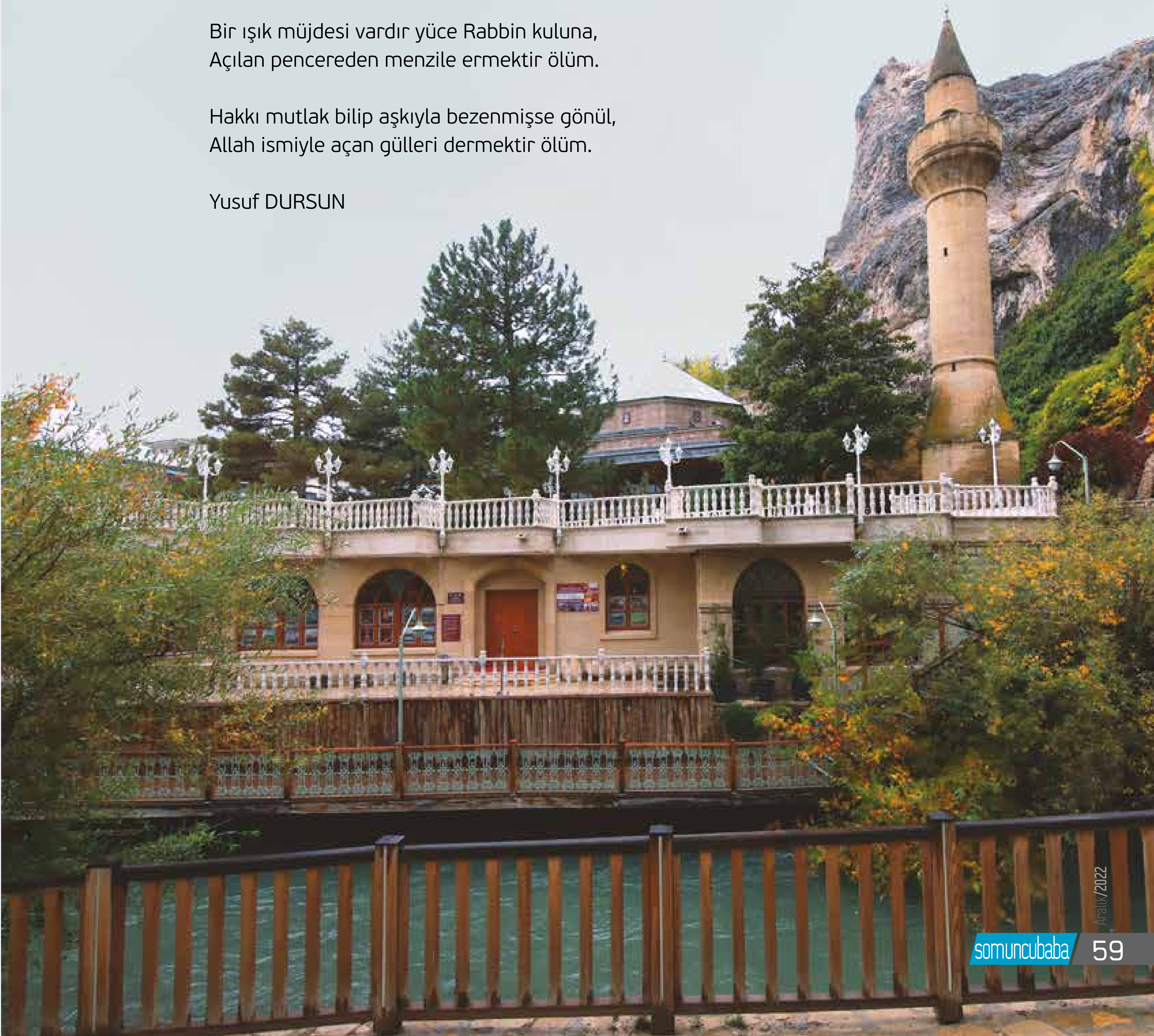
Yücelir katbekat Allâh'a adanmış her ömür,
Boşa geçmişse hayat, nefsini yermektir ölüm.

Sanmayın can suyu kalmaz kuruyan gül dalının,
Yeniden kutlu başaklarca yeşermektir ölüm.

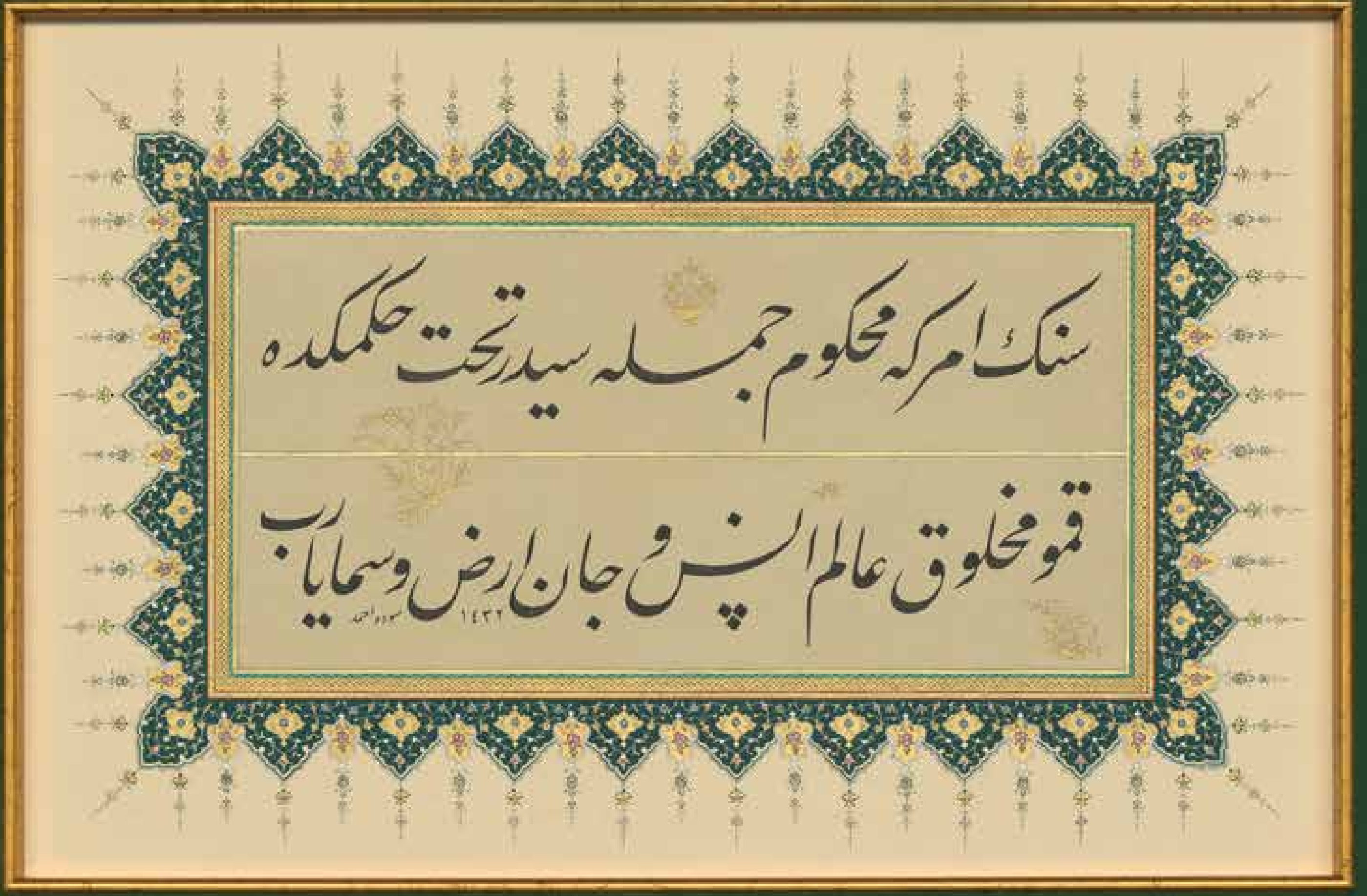
Bir ışık müjdesi vardır yüce Rabbin kuluna,
Açılan pencereden menzile ermektir ölüm.

Hakkı mutlak bilip aşkıyla bezenmişse gönül,
Allah ismiyle açan gülleri dermektir ölüm.

Yusuf DURSUN

Vedat Ali TOK

Bütün Varlıklar Senin **Hükmün Altındadır**

"Yalvarma, yakarış, tazarru, niyaz anlamlarına gelen münâcat, edebiyatımızda bir şiir terimi olarak Allah'a yalvarmak, O'ndan meded ummak için yazılan genellikle manzum eserler için kullanılmaktadır."

Senin emrine mahkûm cümlesidir taht-ı hükmünde
Kamu mahlûk u âlem ins ü cân arz u semâ yâ Rab

(Ey Rabb'im! Bu dünyadaki yer, gök, insan ve cinler, yaratılmış olan bütün varlıklar Senin hükmün altındadır, hepsi Senin hükmüne boyun eğerler.)

Bu beyit Osman Hulûsi Efendi'nin:

Kara yüzümle geldim kapına eyle atâ Yâ Rab
Dileğim isteğim Senden hemân ancak rızâ Yâ Rab

(Ey Rabb'im! Dileğim, tek isteğim sadece Senin rızana ulaşmaktır. Huzûruna bu kara yüzümle geldimse de Senden bağışlanmamı diliyorum. Bağışla beni Allah'ım!) matlaı ile başlayan münâcâtından alındı.

Yalvarma, yakarış, tazarru, niyaz anlamlarına gelen münâcat, edebiyatımızda bir şiir terimi olarak Allah'a yalvarmak, O'ndan meded ummak için yazılan genellikle manzum eserler için kullanılmaktadır.

Münâcâtların en çok görüldüğü dönem Klasik edebiyat dönemidir, fakat bunun yanı sıra halk şiirimizde de münâcâtlara çokça rastlanmaktadır. Bunların birçoğu ilâhî formunda bestelenmiştir. Söyleyişlerde, muhtevada değişiklikler olsa da Tanzimat ve ondan sonraki dönemlerde de münâcât türünde eserler yazılmaya devam edilmiştir.

Sadece manzum değil mensur münâcâtlar da yazılmıştır ki bu türün en meşhuru Sinan Paşa'nın "Tazarru-nâme"sidir. İşte ondan birkaç satır mensur münâcât:

"Ey gözlerün nuru, ey gönüllerin süruru, başımızın tâcı ehl-i dilin mîrâcı, gönül hânesinin ziyâsı, dil hastesinin şitâsı, derd ehlinin enîsi, ışk avaresinin celîsi...

İlâhî, her neyi gülzâr ettinse anı ittim. İlâhî elime her ne sundunsa anı tuttum. İlâhî gönlüm oduna ne yaktınsa o tüter. İlâhî, vücudum bahçesine ne diktinse o biter...

> "Müslüman Türk şairleri Dîvân çapında bir eser oluştururken mutlak surette Allahu Teâlâ'nın varlığını, birliğini ifade eden O'na yalvaran, Ondan yardım dileyen şiirler de yazmışlardır."

İlâhî, kabul Senden, red Senden. İlâhî, şifâ Senden, dert Senden. İlâhî, dil verdin, zikrinden ayırma, gönül verdin fikrinden çevirme. İman verdin, dâim eyle; ihsan verdin, kâim eyle."

Elmalılı Mehmet Hamdi Yazır'ın da mensur münâcâtı meşhurdur:

"İlâhî! Hamdini sözüme sertâc ettim, zikrini kalbime mi'râc ettim, kitabını kendime minhâc ettim. Ben yoktum var ettin, varlığından haberdâr ettin. Aşkınla gönlümü bîkarâr ettin. İnâyetine sığındım, kapına geldim, hidâyetine sığındım lütfuna geldim, kulluk edemedim affına geldim. Şaşırtma beni, doğruyu söylet, neş'eni duyur, hakikati öğret. Sen duyurmazsan ben duyamam. Sen söyletmezsen ben söyleyemem. Sen sevdirmezsen ben sevdiremem. Sevdir bize

hep sevdiklerini. Yerdir bize hep yerdiklerini. Yâr et bize erdirdiklerini…"

Birkaç şairden de manzum münâcât örneği verelim:

Ey Allah'ım beni Senden ayırma
Beni senin didarından ayırma
Seni sevmek benim dinim imanım
İlâhî din ü imandan ayırma

Eşrefoğlu Rûmî

Yâ İlâhî, Sen beni insana muhtâc eyleme
Olur olmaz kimseye merdâna muhtâc eyleme
Ol habîbin fahr-ı âlem Mustafa'nın aşkına
Ganî eyle kalbimi düşmana muhtâc eyleme

Âşık Ömer

Müslüman mülkünü her yerde felâket vurdu…
Bir bu toprak kalıyor, dinimin son yurdu!
Bu da çiğnendi mi çiğnendi demektir şer'-i mübîn,
Hâk-sâr eyleme yâ Rab, onu olsun… Âmin…

Mehmed Akif Ersoy

Şu kopan fırtına Türk ordusudur yâ Rabbi
Senin uğrunda ölen ordu budur yâ Rabbi
Tâ ki yükselsin ezânlarla müeyyed nâmın
Gâlip et çünkü bu son ordusudur İslâm'ın

Yahya Kemal Beyatlı

Biz kısık sesleriz, minareleri
Sen ezansız bırakma Allah'ım!

Ya çağır şurda bal yapan arılarını
Ya kovansız bırakma Allah'ım!

Mahyasız minareler, göğü de
Kehkeşansız bırakma Allah'ım!

Müslümanlıkla yoğrulan yurdu
Müslümansız bırakma Allah'ım!

Arif Nihat Asya

Müslüman Türk şairleri Dîvân çapında bir eser oluştururken mutlak surette Allahu Teâlâ'nın varlığını, birliğini ifade eden O'na yalvaran, Ondan yardım dileyen şiirler de yazmışlardır. Osman Hulûsi Efendi'nin Dîvân'ında da çok sayıda bu münacat ve tevhid türünden şiirlere rastlıyoruz. Çünkü Kur'an-ı Kerim'de duanın önemine işaret eden çeşitli âyetler vardır. İşte onlardan birkaçı:

"Kullarım, beni senden sorarlarsa, (bilsinler ki), gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm."[1]

"(Ey Muhammed!) De ki: 'Duanız olmasa Rabb'im size ne diye değer versin!"[2]

"Rabb'iniz şöyle dedi: ' Bana dua edin, duanıza cevap vereyim. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yediremeyenler aşağılanmış bir halde cehenneme gireceklerdir."[3]

"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin ve O'nun isimleri hakkında gerçeği çarpıtanları bırakın."[4]

"Allah, iman edip salih ameller işleyenlerin dualarına karşılık verir; lütfundan onlara fazlasını da verir."[5]

İslâm âlimleri Kur'an ve sünnetlerden yola çıkarak duaların nasıl ve ne zaman yapılmasının makbul olduğuna dair genellikle şu görüşlerde birleşirler:

Duaya Allah'ın adı ile başlanmalı. Peygamber Efendimiz'e salâvat getirilmeli. Mübarek zamanlar seçmeli. Kıbleye dönüp ellerini kaldırmalı ve sonunda ellerini yüzüne sürmeli. Ne çok sessiz ne de bağırarak; ikisinin arasında bir sesle dua etmeli.

Yalvararak, korkarak dua etmeli. İçinden geldiği gibi dua etmeli. Kabul olunacağına kesinlikle inanıp bundan şüphe etmemeli. Israrla dua etmeli. Duada acele etmemeli.

Duam Kabul Olmuyor

Birisi her gece kalkar, ibadet eder, yalvarır yakarırdı. Bir gün şeytan ona göründü ve şöyle vesvese verdi:

- Ey yüzsüz, gece gündüz sen Hakk'ı anıyor-

sun da ondan sana hiç cevap geliyor mu? Eğer onun yanında bir değerin olsaydı o sana böyle mi davranırdı. Unutulduğunun farkında değil misin? Artık durumu anla ve sus!

Bu sözlerde bir hakikat gören adam incindi ve ibadeti bırakıp başını yastığa koydu, uyudu. Uykuda Hızır göründü ve ona:

- Hakk'ı anmaktan niçin vazgeçtin, diye sordu. O da:

- Ne zamandır yalvarıp duruyorum ama O'ndan bana lebbeyk/buyur kulum, cevabı gelmedi. Unutulmuş olmaktan ve kapısından kovulmaktan korktum, dedi. Hızır dedi ki:

- Cenab-ı Hakk'ın seni zikirle meşgul etmesi zikrinin kabulüne delildir. Niyazın, yakarışın yakınlığının işaretidir.

Cahilin ağzı ve kalbinde kilit vardır, o inlemeyi bilmez. Nitekim Firavun'a, Hakk'a karşı ağlayıp inlemesin diye ömrü boyunca baş ağrısı bile verilmedi. Değil mi ki gönül derdin seni Hakk'a yaklaştırıyor, bu dert dünya mülkünden daha iyidir. Dertsiz gönlün feryadı da soğuktur; dertlilerin feryadı ise çabucak Hakk'a ulaşır.

Hangisi Hayır Hangisi Şer?

Bazen dualarımızın kabul edilmeyişi de bir rahmettir. Zira ayette de belirtildiği gibi bazen hayır sandıklarımızın şer, şer sandıklarımızın hayır olduğunu zamanla öğreniriz. Bununla ilgili olarak Mevlânâ şu örneği veriyor:

"Bir yılancı diğerinin yılanını çalmıştı. Malı çalınan yılanını bulmak için dua edip durmadaydı. Sonra yılan, kendisini çalanı zehirledi ve öldürdü. Yılan sahibi bu hâle şükretti ve:

- İyi ki duam kabul olmamış, yoksa hâlim nice olurdu, dedi. Demek ki bazen Allah bize acır da, hakkımızda şer olacak duamızı kabul etmez.[6]

Kandillerde, ezanla kamet arası, zorluk hâlinde, secde anında, yolculuk ve hastalık hâllerinde, yağmur yağarken, cihat etmek için saf tutulurken, tüyler ürperdiğinde, Kâbe göründüğünde yapılan dualar makbul görülmüştür.

İnsan, Rabbi karşısında büyük bir acziyet içerisindedir. Ondan başka sığınılacak bir kapı yoktur. İnsan ne isteyecekse Ondan ister, Ondan diler. Zira bizi en iyi bilen O'dur, bize rızık veren, güç, kuvvet veren O'dur. Bu yüzden yalnız O'na güvenir, yalnız Ondan yardım dileriz. Vesileleri yegâne ve son kapı zanneden, yani yardımı, inayeti kuldan bekleyen ne büyük bir yanılgı içindedir.

İhlaslı Duanın Sonucu

Şimdi de ihlâsla yapılan bir duanın neticesini aşağıdaki hikâyede birlikte takip edelim: Yolcunun biri yolu üstündeki bir evde misafir olmuştu. Yaşlı ev sahibi kördü ama başucunda bir Kur'an-ı Kerim asılıydı. Yolcu bu işe şaştı ve bu kör adamın yanında kitabın ne işi var, diye düşündü. O gece orada yatan misafir gece Kur'an sesi işiterek uyandı: "Burada benimle o kör adamdan başkası yok. O hâlde bunu okuyan kimdir, diye bakınca ne görsün! Âmâ ve yaşlı ev sahibi Kur'ân'ı açmış okumuyor mu?!"

Bizimki içinden, acaba ezberinden mi okuyor, diye geçirdi. Ama iyice bakınca gördü ki ihtiyarın parmakları sahife üzerinde, okuduğu kelimelerin üzerinde dolaşmakta. Bu hâle bir anlam veremeyen misafir, ihtiyara bu işin hikmetini sordu. O da dedi ki: "Ben hafız değilim ama Kur'ân aşığıyım. Gözlerimi kaybedince en çok Kur'ân'dan mahrum kaldığıma üzüldüm ve Cenab-ı Hakk'a, 'Ya Rabbi, Senden başka şey istemem. Ama Kur'ân'ı okuyabilmem için gözlerime geçici olarak nur ihsan eyle, diye dua ettim.' Hak Teâlâ duamı çevirmedi. İşte senin gördüğün budur. Hz. Mevlânâ bu hikâyeyle hem ihlaslı duanın kabulüne bir misal veriyor hem de bize felaket gibi gözüken bazı musibetlerin başka nimetlerle nasıl telafi edildiğine vurgu yapıyor.

Dipnot:

1. 2/Bakara, 186.
2. 25/Furkan, 77.
3. 23/Mü'min, 60.
4. 7/Araf, 180.
5. 42/Şura, 26.
6. Prof. Dr. Cihan Okuyucu http://semazen.net/yazar_yazi.php?id=426

M. Nihat MALKOÇ

Sanat Tarihi Açısından Ahlat Mezar Taşları

"Taş işçiliğine farklı boyutlar getiren Ahlat'taki mezar taşlarının ve kümbetlerin görünüşü son derece gösterişlidir. Bu taşların üzerine ince bir işçilikle yapılan motifler ve desenler Türk sanat zevkini göstermesi açısından mühimdir."

Öteki dünyaya atılan bir adım olan ölüm, bütün inanç sistemlerinde kendine has ve mühim bir yer tutmuştur. Ölüm bütün inançlarda insanoğlu için bir dönüm noktasıdır. Diğer inanç sistemlerinde olduğu gibi İslâmiyet'te de ölüm insanlığın ve hayatın hep önemli bir gündemini teşkil etmiştir. Kur'an'ın üç ayrı suresinde geçen "Her nefis ölümü tadacaktır." mealindeki ayet bu gerçeğin kaçınılmazlığını da ifade etmektedir. Onun içindir ki Müslümanlar ölümden sonraki hayata inanmayı imanın bir rüknü olarak görmüşlerdir. Bunun bir nişanesi olarak da Türklerde mezar kültürü çok önemli addedilmiştir. Mezarlar maddeten olmasa da manevî bakımdan sevdiklerimizi yanımızda hissettiğimiz mekânlardır. Bizde mezarla birlikte bir de mezar taşı, başka bir tabirle kitabe kültürü gelişmiştir. Bu bazen kişinin konumuna göre devasa anıtlara dönüşmüştür. Bunların Türklerdeki ilk örnekleri olarak Göktürk Kitabelerini sayabiliriz.

Ölümsüzlüğe (sonsuzluğa) açılan kapı hükmündedir mezarlıklar. Türk-İslâm kültüründe mezarların toplu olarak bulunduğu yerlere kabristan, mezaristan veya mezarlık denmektedir. Batı (Avrupa) kültüründe ise nekropol (ölü şehri) denilmektedir.

Ahlat, Kadim Bir Kültür ve Medeniyet Şehridir

Birbirinden renkli ve özgün mezarlarıyla bütün dünyanın dikkatlerini üzerine çeken Ahlat, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van Bölümünde bulunan Bitlis ilinin tarihî kıymeti haiz kadim bir ilçesidir. Bitlis il merkezine 68 km uzaklıkta bulunmaktadır. İlçenin güneyinde Tatvan, güneydoğusunda Van Gölü, batısında Güroymak, doğusunda Türkiye'nin üçüncü büyük dağı olan Süphan Dağı ve Adilcevaz, kuzeyinde Malazgirt ve kuzeybatısında Bulanık ilçeleri yer almaktadır. Ahlat'ın en yüksek noktası Süphan Dağı'dır. İlçenin batısında Nemrut Dağı vardır. Ahlat aynı zamanda Van Gölü çevresinin en güzel sahillerine sahiptir. "Sakin şehir" statüsü tescillenen Ahlat'ın denizden yüksekliği 1750 metredir. Ahlat'ta, hâlen, Milattan önce 2000 yıllarına ve Osmanlı'nın son dönemine ait kültür varlıklarının sergilendiği ve 1970 yılında kurulmuş olan bir arkeoloji ve etnografya müzesi mevcuttur.

> "Birer sanat harikası olan Ahlat kümbetlerinin tarihte apayrı bir yeri ve önemi vardır. Masmavi göğün altında tezyin edilen bu kümbetler görülmeye değerdir."

24 Oğuz boyunun Anadolu'ya yayılması, Ertuğrul Gazi'nin doğduğu yer sayılması, Osmanlı Devleti'nde 'Ata şehir' diye anılması, yetiştirdiği mimar ve zanaatkârlarca ününü tüm dünyaya duyurarak ilk meslek odası niteliği taşıyan ahi teşkilatının kurulduğu şehir olması, 13. ve 14. yüzyıllarda yetiştirdiği ilim, din, kültür ve sanat adamları, mutasavvıf ve zahitleri ile "Kubbetü'l-İslâm" unvanını alması bu kadim şehri tarihî açıdan kıymetli kılmaktadır. Farklı kültürel mozaikleri bünyesinde barındıran Ahlat'ta Selçuklu Dönemi Malazgirt Zaferi ile başlamıştır. Ahlat, tarihî kaynaklarda, Türklere Anadolu'nun kapılarını açan 1071 Malazgirt Zaferi'nde Sultan Alparslan'ın karargâhını kurduğu yer olarak da geçmektedir.

XIII. ve XIV. yüzyıllarda Belh ve Buhara ile birlikte "Kubbetü'l-İslâm"(İslâm'ın Kubbesi) sıfatını taşıyan Ahlat bir kültür ve medeniyet şehridir. Ahlat'taki taş eserler meşhurdur. Hürremşah, Osman Bin Hasan, M. Davut, Ahmet El-Mezeyn ünlü Ahlat mimarları ve sanatkârlarındandır. Ahlat, kaleleriyle de ünlüdür. Eski Kale, Osmanlı Kalesi bunlara örnektir. Bunun yanında Ahlat'ın tarihî hamamlarını da unutmamak lâzımdır.

Ahlat, kümbetlerin toplu hâlde bulunduğu bir bölgedir. Birer sanat harikası olan Ahlat kümbetlerinin tarihte apayrı bir yeri ve önemi vardır. Masmavi göğün altında tezyin edilen bu kümbetler görülmeye değerdir. Şeyh Necmet-

tin Kümbeti, Erzen Hatun Kümbeti, Çifte Kümbet, Şirin Hatun Kümbeti, Anonim Kümbeti, Emir Ali Kümbeti, Dede Maksut Türbesi, Mirza Bey Kümbeti, Bayındır Kümbeti bunlardan birkaçıdır. Bayındır Kümbeti ise tarzı, mimarisinin zarafeti ve abidevî ölçüleriyle Ahlat'ın simgesi durumuna gelmiştir.

UNESCO'nun Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'nde yer alan ve dünyanın en büyük Türk İslâm Mezarlığı niteliğini taşıyan Selçuklu Meydan Mezarlığı'nda her geçen gün yeni mezarlar bulunmaktadır. Büyük bir titizlikle gerçekleştirilen bu kazılar yeni bilgi ve belgeleri de beraberinde getirmektedir. Kazı çalışmaları sonunda bu mezarların on bini bulması muhtemeldir. Dünyada bu kadar kıymetli mezar taşının bir arada olduğu başka bir yer yoktur.

Taş işçiliğine farklı boyutlar getiren Ahlat'taki mezar taşlarının ve kümbetlerin görünüşü son derece gösterişlidir. Volkanik bir malzeme olan Ahlat taşından yapılan bu mezar taşları ve kümbetlerdeki zarafet görülmeye değerdir. Bu

> "Ahlat zamanın en kalabalık, en mühim bilim ve sanat merkezlerinden biriydi. Bunu mezar taşlarının çokluğundan ve bu taşların sanat değeri açısından öneminden anlayabiliriz."

taşların üzerine ince bir işçilikle yapılan motifler ve desenler Türk sanat zevkini göstermesi açısından mühimdir.

Ahlat; Türklüğün Mührü, Tapusu ve Türk Tarihinin Kapısıdır

"Türklüğün Mührü", "Türklüğün Tapusu", "Türk tarihinin kapısı" olarak nitelendirilen Ahlat'ta Türk egemenliği 11. yüzyılda başlamıştır. Ahlat bir süre Selçuklu hükümdarı Alparslan'ın merkezi olmuştur. Bizans ordusunun Ahlat önlerinde yenilgiye uğratılmasından sonra, Ahlat Anadolu Selçukluları'nın en önemli şehirlerinden biri haline gelmiştir. Tarihe "Selçuklu Rönesansının yaşandığı belde" olarak geçmiştir.

Onlarca farklı medeniyete ev sahipliği yapan Ahlat, çok eski bir yerleşim yeridir. Van Gölü kenarında konumlanan Ahlat'ta ilk yerleşimler, M.Ö. 4000'lerde Hurriler ile başlayıp sırasıyla Asurlular, Urartular, Medler, Persler, Makedonyalılar, Partlar, Romalılar sırasıyla sürüp gitmiştir. Devamında Hz. Ömer devrinde Cezîre fatihi İyâz b. Ganm tarafından fethedilerek İslâm hâkimiyetine geçmiştir. Emeviler, Abbasiler, Bizanslılar (928), Büyük Selçuklular (1040-1061), Mervanoğulları (1061), Dilmaçoğulları, Ahlatşahlar (1100-1207), Eyyubiler (1207), Moğollar (992), Anadolu Selçukluları (1100), İlhanlılar, Celayirliler, Karakoyunlular (1451), Akkoyunlular (1470-1501), Sefaviler (1502) ve (1548) Osmanlılar'a kadar çeşitli devletlerin idaresinde kalmıştır. Onun içindir ki Ahlat, bu medeniyetlerin hepsinden derin ve köklü izler taşımaktadır. Bu kadim izler, tarihin bir aynası hükmündeki Ahlat'ı kıymetli kılmaktadır. Cami, kümbet, köprü, kale, mağara evleri, Ahlat Madavans Mağaraları bunlardan sadece birkaçıdır. Urartular Ahlat'a Halads, Ermeniler Şaleat (Şaliat), Süryânîler Kelath, Araplar Hılât, İranlılar ve Türkler ise Ahlat demişlerdir.

Kadim tarihimizin tanıklarından biri olan Ahlat; zamanın en kalabalık, en mühim bilim ve sanat merkezlerinden biriydi. Bunu mezar taşlarının çokluğundan ve bu taşların sanat değeri açısından öneminden anlayabiliriz. Yine mezar taşlarından anladığımıza göre Ahlat pek çok kadı, ilim adamı ve sanatkarlar yetiştiren bir

ilim ve kültür merkezi olmuştur. Mezar taşları üzerinde sanatçı kitabeleri ve imzaları bulunmaktadır. Ahlat mezar taşlan üzerinde adı geçen sanatçılardan bazıları şöyledir: "Osman b. Hasan, İbrahim b. Kasım, Hasan b. Yusuf, Muhammed Davud, Ahmet El Müzeyyin, Veysi b. Ahmet, Esed b. Eyyub, Cuma b. Muhammed, Kasım b. Üstad Alili, Mehmet Kasım b. Muhammed... vb."

> "Ahlat mezar taşları da Selçuklu Türklüğü hakkında birçok sağlıklı bilgi vermesi açısından o derece önemlidir. "Türk kültürünün bütün kadim unsurlarını Ahlat mezar taşları üzerinde bulmak mümkündür." dersek bence pek de abartmış olmayız."

Ahlat, XII. yüzyılın başlarından itibaren Ahlatşahlar hanedanının başşehri olmuştur. Böylece İslâm âleminin en büyük şehirlerinden biri hâline gelmiştir. Devamında da tarihinin en parlak devrini yaşamıştır. Burada ticaretin yaygınlaşmasıyla birlikte her konuda mamur bir şehir olmuştur. Buna siyasî açıdan istikrarlı bir duruşu ekleyince Ahlat ilim, sanat ve kültürde de örnek şehre dönüşmüştür. Türklerin Anadolu'ya girişinin kapısı olan ve "Anadolu'nun tapusu" olarak bilinen Ahlat'ta Urartulardan Osmanlı'ya birçok medeniyetin izleri vardır.

Anadolu'nun Tapu Kayıtları: Ahlat Mezarları

Ahlat kültüründe en çok dikkati çeken İslâm-Türk medeniyetinin yaşayan sembolü olan Ahlat mezar taşlarıdır. O dönemin zengin Türk kültürünün ana unsurlarını bu mezar taşları üzerinden okumak mümkündür. O mezarlar ki ölüleri işaretleseler de tarihin canlı tanıklarıdır. Bizler bu mezar taşlarına bakarak o dönemin dili, inanç akideleri, hukuk sistemi, sanatları, tarihleri, örf ve gelenekleri hakkında bilgi sahibi olabiliriz.

İslâmiyet'ten önceki Göktürk Kitabeleri Göktürkler'in tarihleri, kültür ve medeniyetleri hususunda ne kadar önemliyse Ahlat mezar taşları da Selçuklu Türklüğü hakkında birçok sağlıklı bilgi vermesi açısından o derece önemlidir. "Türk kültürünün bütün kadim unsurlarını Ahlat mezar taşları üzerinde bulmak mümkündür." dersek bence pek de abartmış olmayız.

Van Gölü'nün gözdesi Ahlat'ta XII-XV. yüzyıllar arasına tarihlenen âbidevî mezar yapıları ve taşları adeta bir açık hava müzesi görünümündedir. Mezar taşlarının yanında kümbetler ve akıtlar (oda mezar) da görülmeye değerdir. Kuzeyden güneye Taht-ı Süleyman Yolu ile Tatvan Şosesi doğudan batıya İki Kubbe Mahallesi ile Harabe Şehir arasında geniş düzlüğü kaplayan mezarlığın çevresi istinat duvarıyla çevrelenerek koruma altına alınmıştır.

"Anadolu'nun Orhun Kitabeleri" diyebileceğimiz Ahlat mezar taşları 210 dönümlük bir alanı kaplamaktadır. Mezarlıkta her biri anıtsal yapı özelliğine sahip şahideli-şahidesiz sanduka mezarların dışında, Orta Asya Türk mezar tipleri olan oda tarzı yeraltı mezarları da görülür. Diğer önemli tarihî eserler içerisinde yer alan kümbetler, İslâmî etki ile birlikte gelişmiş olan, yer altı mezar odası üzerine küçük bir mescit eklenen dönemin bey ve yöneticilerine ait anıtsal mezarlardır. Dünyanın en büyük Türk İslâm Mezarlığı özelliği taşıyan Ahlat Meydan Mezarlığı'nda sekiz bini aşkın mezar ve mezar taşı bulunmaktadır.

Ahlat'ta çoğu XIII. yüzyıldan kalma 14 kümbet, 2 kale, Selçuklu Dönemi'nden kalma 5 tarihî mezarlık, Osmanlı Dönemi'nden kalma 1 tarihî mezarlık, Yuvadamı Köyü'nün kuzeyinde M.Ö. 2000 ile M.Ö.1200 yılları arasında kalan döneme ait 4 ayrı mezarlık, Osmanlı Dönemi'nden kalma 2 cami, 1 hamam bulunmaktadır. Ahlat

Meydan Mezarlığı dışında Ahlat'ta "Kale Mezarlığı, Merkez Kabristanı, Harabe Şehir Kabristanı, Kırklar Mezarlığı, Taht-ı Süleyman Kabristanı" adlarında beş tane daha tarihî mezarlık bulunmaktadır.

Selçuklular Anadolu'nun Türkleşmesinde Öncü Olmuştur

Selçukluların; Anadolu'nun Türkleşmesinde, Türk sanatının ve kültürünün Anadolu'da kök salmasında önemli katkıları olmuştur. Ahlat Meydan Mezarlığı'ndaki mezar taşları bu sanat eserlerindendir. Selçuklular Dönemi'nde başkentlik yapmış olan Ahlat'ta Türk tarihinin derin ve kalın çizgilerinin farklı yansımalarını bugün de açıkça görebiliyoruz. Bu derin ve kalın çizgiler Anadolu Türk kimliğinin tarihî kökenlerini belgelemektedir.

Mezarlıkta şahideli-şahidesiz sanduka mezarların dışında stupa tarzında Orta Asya Türk mezar tipleri olan oda tarzı yeraltı mezarları da görülür. İlçenin diğer önemli taşınmaz eserleri içinde kümbetler fevkalâde önemlidir. Kümbetler stupaların İslâmî etki ile birlikte gelişmiş olan, yeraltı mezar odası üzerine küçük bir mescit eklenen bey ve yöneticilere ait anıtsal mezarlardır. Bu mezarlıkta yıkık durumda olan sekizgen planlı kümbet veya türbe ile halk arasında akıt denilen çok sayıda yer altı mezar odası bulunmaktadır. Selçuklu Meydan Mezarlığı'ndaki kitabelerde kullanılan hâkim dil Arapça olmakla beraber Farsçanın da kullanıldığı kitabeler bulunmaktadır. Mezar kitabelerinde mezarda yatan kişilere ait bilgilerin yanı sıra dönemin sosyo-kültürel yapısı ve sanat anlayışıyla ile ilgili bilgiler de vardır.

Selçuklu Meydan Mezarlığı'ndaki kitabeler, kazıma ve kabartma teknikleri kullanılarak sülüs, celi sülüs, kufi ve çiçekli kufi yazı biçimiyle oluşturulmuştur. Bu mezar taşlarının her birini bir anıt olarak nitelendirmek de mümkündür. Mezar sandukalarında Farsça şiirler ve hadis-i şeriflerin yer aldığı kitabeler ön plana çıkmaktadır.

> "Selçuklular Dönemi'nde başkentlik yapmış olan Ahlat'ta Türk tarihinin derin ve kalın çizgilerinin farklı yansımalarını bugün de açıkça görebiliyoruz."

Bir medeniyet merkezi olan Anadolu'da ilk Türk-İslâm izleri Selçuklularla birlikte görülmeye başlanmıştır. Selçuklu Meydan Mezarlığı mezar taşları bu izlerin en görkemli ve en belirgin olanlarıdır. Bunlar sanat tarihi ve genel tarih açısından çok önemli belgelerdir. Bu mezar taşlarında uzun yıllar içinde bozulmalar olsa da hâlâ ihtişamını korumaktadırlar. Bu kümbetler ve mezar taşları bizi Selçuklunun o muhteşem yüzyıllarına götürmektedir.

Günümüzde Ahlat'a ve oradaki kümbet ve mezar taşlarına verilen değer ve kazı çalışmaları ecdadımıza saygının bariz göstergesidir. Bu saygı bizi fevkalâde mutlu etmektedir. Zira tarihine değer vermeyenlerin ve tarihini yok sayanların istikbâlleri de yoktur vesselâm.

İsmail ÇOLAK

İstiklal Madalyası'nı Kabul Etmeyen Tekke Şeyhi

Sadeddin Ceylan Efendi

"Yaptığı büyük hizmetlere ve fedakârlıklara göre oldukça alçakgönüllü olan Şeyh Sadeddin Efendi, kendisi ve müritlerine İstiklal Madalyası verilmesi yönündeki taltifkâr teklifleri bize, din ve vatan yolunda vacip olan, bir hizmetin karşılığı olarak madalya almak yakışmaz diyerek geri çevirmiştir."

İstiklal Savaşı'nı desteklemek ve zafere ulaştırmak amacıyla en hayatî hizmetleri her türlü tehlikeyi göze alarak ifa etmek şerefine mazhar olan İstanbul'daki tekkelerden biri de Eyüp sırtlarındaki Hatuniye Tekkesi'dir. Bu tekkenin kelle koltukta büyük destanlar yazan kahraman şeyhinin ismi ise, Sadeddin Ceylan (Ceylanoğlu) Efendi'dir.

İsmi Sadeddin Geylanî olarak da telaffuz edilen şeyh efendinin, 1860 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Babası, Hâkî Baba Tekkesi'nin şeyhi, İsmail Mârufî Efendi Hazretleri'dir. Anne tarafından soyu Abdülkâdir Geylânî Hazretleri'ne dayanmaktadır. Ailesi, bir rivayete göre Fatih zamanında Dulkadiroğulları'nın topraklarından İstanbul'a gelmiştir. Ailenin büyükleri, Osmanlı Devleti'nde -şimdiki Posta Müdürlüğü görevine tekabül eden- Tatarağalığı vazifesinde bulunmuştur.

Sadeddin Efendi, Eyüp'ün meşhur ulemasından Hoca Râik Efendi'den ders görmüştür. Mevlevihanekapısı civarındaki Matrak Dede Tekkesi şeyhi Osman Nihad Efendi'den sülûk (tasavvuf) öğrenmiştir. Nakşbendiyye icâzetini Muvakkit Şeyh Eyyûbî Ahmed Talat Efendi'den, Kadiriyye icâzetini ise Molla Çelebi Tekkesi şeyhi Mehmed Eşref Sabri Hazretleri'nden almıştır.

1900'lü yılların başında Sarac İsmail Efendi, tekkesinin boş arsasını; tekke türbesinin türbedârı ve Evlice Baba Camii'nin vekil imamı olan Şeyh Sadeddin'e vakf edince, şeyh efendi 28 Temmuz 1902'de bir dilekçeyle dergâhın meşihatının zatına tevcih edilmesi için başvurmuş ve kendi parasıyla hücre ve tevhidhâne inşa ettirmiştir.

Müracaatı kabul edilmiş ve Hatuniye Tekkesi, Sultan II. Abdülhamid'in doğum günü olan 25 Ekim 1904 tarihinde resmen açılmıştır. Padişah iradesiyle Evkaf Nezareti, tekkeye üç yüz kuruş taamiye (yemeklik erzak ödeneği) tahsis etmiştir. Şeyh Sadeddin Efendi buna çok sevinmiş ve nezarete teşekkür ziyaretine gitmiştir.

> "Şeyh Sadeddin Efendi, İstiklal Savaşı kazanıldıktan sonra etrafındaki insanların, tekkenin üstlendiği efsanevî faaliyetlerin yazılması ve anlatılmasına ilişkin tavsiyelerine şiddetle muhalefet etmiştir."

Millî Mücadele başladığında Şeyh Sadeddin, Anadolu'daki hareketi desteklemek ve vatanın düşman işgalinden kurtulmasını sağlamak gayesiyle kurulan gizli Mim Mim Grubu'na katılmış ve faal olarak desteklemiştir. Bu yıllarda, Hâkî Baba Dergâhı şeyhliğinin yanı sıra, vekâleten Eyüp İdrisköşkü'ndeki Hatuniye Nakşbendî Dergâhı şeyhliğini de yürütmüştür. Dergâhını, Mim Mim'in Eyüp bölgesindeki merkezi hâline getirmiştir.

Şeyhi olduğu Hatuniye Tekkesi, bilhassa İtilaf Devletleri'nin cephane depolarına yakın bir mıntıkada bulunmasından ötürü, silah kaçakçılığı işinde aktif çalışan tekkelerden olmuştur. Tekkenin dindar ve vatansever mensupları, düşman askerlerinin kontrolündeki silah depolarını boşaltarak İnebolu yoluyla Anadolu'ya nakletmeyi başarmışlardır.

Aynı zamanda İplikhane Hastanesi'nin imamı da olan Sadeddin Ceylan Efendi, buradan temin ettiği tabutları kullanmış; içlerini silah ve mühimmatla doldurarak ve cenaze taşıyormuş izlenimi vererek tedarik edilen cephaneyi önce tekkenin bitişiğindeki camiye getirtmiş, oradan da tekkeye naklettirmiştir.

Şeyh Sadeddin ayrıca, hastaneden aldığı yetmiş ekmekle her gün fakir fukarayı doyurmuş, giderken de ellerine birer tane ekmek vermiştir; çünkü seferberlik yıllarında ekmek sıkıntısı hat safhadaydı.

Oğlu Nazmi Efendi'nin, gizlice silah nakleden motorlardan biriyle Anadolu'ya geçmeye teşebbüs etmesi ve işgal kuvvetleri tarafından

yakalanıp hapse atılmasıyla Şeyh Sadeddin de deşifre olmuş; Şer'iye ve Evkâf Nezareti de görevinden azletmek zorunda kalmıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra, aslen Eyüplü olan Ankara Valisi Yahya Galib'in aracılığı ve Diyanet İşleri Reisi Rıfat Börekçi'nin yardımıyla tekrar dergâhtaki görevine dönmüştür.

Şeyh Sadeddin Efendi, yaptığı büyük hizmetlere ve fedakârlıklara göre oldukça alçakgönüllüydü. İstiklal Savaşı kazanıldıktan sonra etrafındaki insanların, tekkenin üstlendiği efsanevî faaliyetlerin yazılması ve anlatılmasına ilişkin tavsiyelerine şiddetle muhalefet etmiştir. Hatta kendisi ve müritlerine İstiklal Madalyası verilmesi yönündeki taltifkâr teklifleri de geri çevirmiştir.

Bu maksatla kendisini ziyarete gelen Bahriye Kaymakamı Tevfik Bey'e şöyle demiştir: "Oğlum, biz bu işi, madalya almak için yapmadık! Biz derviş adamlarız. Bize, din ve vatan yolunda vacip olan, bir hizmetin karşılığı olarak madalya almak yakışmaz! Lütfen o yazdıklarınızı yırtınız!"

Aynı şekilde, Mustafa Kemal Atatürk İstanbul'a geldiğinde Sadeddin Ceylan ile görüşüp, hizmetlerinden dolayı teşekkür ettiği sırada, kendisine mülk bağışlamayı teklif ettiyse de, şeyh efendi benzer gerekçeyle bunu da reddetmiştir.

Ancak Tarihçi Kadir Mısıroğlu'nun ısrarlı girişimleri ve ricası üzerine, o devirdeki faaliyetlere bilfiil iştirak eden oğlu Nazmi Ceylanoğlu Efendi, pederinin ve tekkenin, tarihin iftiharla kaydettiği hizmetleri hakkında şu kıymetli bilgileri vermiştir:

"Biz Eyüp Grubu'nda çalıştık. O zaman İstanbul'da bu silah kaçırma işini idare etmek üzere Mim Mim Grubu adıyla gizli bir cemiyet

vardı. Bizim tekke ile bu gizli teşkilat arasında irtibat sağlayan ve Eyüp'teki faaliyetin reisliğini yapan edebiyat muallimi Hafız Kemal Bey'di... Beyazıt'ta şimdi yıkılmış bulunan bir kahvehanede herhangi bir müşteri gibi oturur ve teşkilatı idare ederdi. Ben de gazete satmak bahanesiyle o kahvehaneye girer, kendisine istediği bir gazeteyi verirken içine iliştirilmiş veya bir kenarına şifreli olarak not edilmiş bulunan haberi böylece ona ulaştırırdık. Gazete satarak bir müddet dolaştıktan sonra tekrar yanına geldiğimde 'Al oğlum, bu gazeteyi okudum. Sen bunu satarsın.' diyerek bana iade ederdi. Bu iade edilen gazetenin iç sahifelerinin münasip bir yerine cevabını veya yeni emirlerini not etmiş bulunurdu.

Civar sırtlarındaki silah depolarından kaçırdığımız silah ve cephaneleri önce dergâhın bitişiğindeki küçük caminin minaresine doldurup saklardık. Aşağıda Haliç kenarında ise İplikhane

"Mustafa Kemal Atatürk İstanbul'a geldiğinde Sadeddin Ceylan ile görüşüp, hizmetlerinden dolayı teşekkür ettiği sırada, kendisine mülk bağışlamayı teklif ettiyse de, şeyh efendi benzer gerekçeyle bunu da reddetmiştir."

Askerî Kışlası vardı. Bu silahları etrafı gözetleyerek tenha bir zamanda ve ekseriya geceleyin arka tepeye geçip Kaşgarî Tekkesi'nden aşağıya doğru indirirdik. O zaman orada İplikhane Hastanesi vardı. Pederim Sadeddin Ceylan Efendi, aynı zamanda oranın da imamıydı. Onun bu vazifesi işimize çok yarıyordu. Esasen ben de Harbi Umumi'de tabur imamı olarak vazife görmüştüm. Bu hastaneden temin ettiğimiz tabutlar içine silahlar yerleştirir, güya birisinin cenazesini taşıyormuş gibi tekkenin bitişiğindeki camiye getirirdik.

Silahları depolardan çalabilmek için tatbik ettiğimiz çeşitli usuller vardı. Kaval çala çala hayvanları otlatmak bahanesiyle silah depolarına yaklaşıyorduk. Kel Şükrü'de (mahallenin çobanı) bir Bulgar kasaturası vardı. Silah depolarının kerpiç duvarlarını bu kasatura ile delerek içindeki silah ve cephaneyi boşaltmaya başlardık. Depolardan aşırdığımız silahları çuvallara doldurarak merkebe yüklerdik. İçinde silah bulunduğunun anlaşılmaması için de tırnav kökü çıkararak çuvalların üzerine sarardık. Bu kök odun gibi yakmak için kullanılmaya yarardı. Bu suretle civarda odun toplamış gibi bir tavır alarak tekkenin yolunu tutardık.

Kaynakça
http://mustafaresmiahi.net/mustafaahi/ceylanbaba/sadeddingeylani.html Erişim: 24.07.2020; Mısıroğlu, Sarıklı Mücahitler, s. 266-273; Hülya Küçük, Kurtuluş Savaşında Bektaşiler, İstanbul, 2003, s. 80; Mehmet Nermi Haskan, Eyüp Tarihi, c.1, İstanbul, 1993, s. 124-125; Nihat Azamat, "Hüseyin Nazmi Efendi", DİA, c.32, s. 459-460.

Cami Avlusunda İrfan Dersi

"Ecdadımız böyle mahlûkatı düşünen asil insanlardı. Kim böyle minik kuşları ayrı, büyük kuşları ayrı düşünür? Hangi mimarî anlayışta bu vardır? Ecdadımız sadece buraya bir bina yapayım diye düşünmedi."

Ergün Amca her gün yaptığı gibi ikindiye bir saat kadar evvel Üsküdar Yeni Camii avlusunda oturur ve camiye ziyaret için gelenlere caminin mimarî ve tarihî yapısı ile ilgili bilgiler verir. Kafasında güneşten korunmak için beyaz bir boyacı şapkası vardır. Beyaz kısa sakallı, emekli bir amcamızdır. Allah rızası için yaptığı bu gönüllü hizmette tabiri caizse kendi dinleyicilerini de kendisi avlar. Yani caminin ziyaretçileri ile bir şekilde iletişim kurar ve onlara ecdadımızın inceliklerini anlatır.

Biz de o gün camiye bir saat kadar erken gelmiştik. Avluda otururken yanımızda oturan Ergün Amca bizimle de bir şekilde irtibata geçmiş ve meraklı olduğumuzu görünce de caminin sütunlarından duvarlarına, yerlerde kullanılan mermerden şadırvana kadar birçok şey hakkında hiç de sıkıcı olmayan bir tarzda bilgiler verdi.

Kuşları Düşünen Medeniyet

Önce bize; "Caminin duvarındaki şu küçük oyukların ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. O zaman ikimiz de bunu bilememiştik de kendisinden onların kuş yuvası olduğunu öğrenmiştik. Bu caminin önünden defalarca geçerdik ama şimdiye kadar duvardaki bu delikler dikkatimizi hiç çekmemişti.

Sonra bizi dış avlu kapısına götürdü. "Kafanızı kaldırın." dedi ve kapılarının üstündeki çanak şeklindeki yuvaları gösterdi. "Bunlar da büyük kuşlar için yapılmış." dedi. Ona göre bu kuş yuvalarını bilmeden Osmanlı'yı tanımak mümkün değilmiş. Böyle asil ve büyük bir medeniyeti tanıyabilmek için bu kuş yuvalarını bilmek gerekiyormuş.

"İşte." dedi; "Ecdadımız böyle mahlûkatı düşünen asil insanlardı. Kim böyle minik kuşları ayrı, büyük kuşları ayrı düşünür? Hangi mimarî anlayışta bu vardır? Ecdadımız sadece buraya bir bina yapayım diye düşünmedi. En güzel bir şekilde yapayım, insanlar baktıkça ruhları ferahlasın, kuşlar da buradan faydalansın dedi.

> "Eskiden mübarek gün ve gecelerde zenginler Üsküdar'ın meşhur çeşmelerini çeşitli meyvelerden yapılan şerbetlerle doldurup halka parasız ikram ederlermiş."

Şimdi bu yuvalardaki kuşlar sabah namazında avluda toplanıyorlar, biriken sularda banyo yapıyorlar, abdest alıyorlar. Sonra öyle bir zikir çekiyorlar ki onları dinleyince insan mest oluyor. Bu manzarayı izledikçe Ya Rabbi, ne güzel yaratmışsın diyoruz, izlemeye doyamıyoruz."

Ergün Amca'nın içli içli söylediği bu sözler bana derinden derine tesir ediyor ve âdeta beynimde şimşek gibi çakıyordu. Biz öğretmenler bu güzel nurlu geçmişimizi, mübarek ecdadımızı öğrencilerimize niçin hakkıyla anlatamıyorduk. Kuşları düşünen bir medeniyet ne kadar yüksek bir medeniyettir, ah bunu bir anlayabilseydik.

Şerbet Dağıtılırdı

"Ah evladım!" dedi; "Eskiden mübarek gün ve gecelerde zenginler Üsküdar'ın meşhur çeşmelerini çeşitli meyvelerden yapılan şerbetlerle doldurup halka parasız ikram ederlermiş. Şimdi bu çeşmelerden su bile akmıyor."

"Eskiden İstanbul camilerinin avlusunda, merkezi yerlerde sadaka taşları olurmuş. Zenginler geceleyin gizlice oraya para bırakır, fakirler de rencide olmadan gizlice gidip oradan ihtiyacı kadar alırmış."

"Evladım, eskiden İstanbul camilerinin avlusunda, merkezi yerlerde sadaka taşları olurmuş. Zenginler geceleyin gizlice oraya para bırakır, fakirler de rencide olmadan gizlice gidip oradan ihtiyacı kadar alırmış. Fazlasını almazmış, diğer bir fakir kardeşim de faydalansın diye düşünürmüş. Kilit yok, anahtar yok, açıkta paralar...

İnsanlar, taşın içindeki bu paralara dokunmuyor, kimse çalmıyor. Siz nasıl üstün bir ahlak eğitimi verdiniz ki böyle karakterli insanlar yetiştirebildiniz. Ah evladım, işte bizim ecdadımız böyle dürüst insanlardı."

Sadaka taşlarının anlamını henüz daha milletçe kavrayamamıştık. Gerçekten de Osmanlıları, ecdadımızı yeni nesillere anlatabilmek için İstanbul'daki bütün öğrencileri otobüslerle sadaka taşlarının olduğu yerlere götürmek lazım diye düşündüm; bu sözleri duyunca. Çünkü sadaka taşları âdeta bu medeniyetin bir şifresi, bir sembolüydü. Ecdadımız ile övünmek için değil onların bu ruhunu günümüze taşıyabilmek için bunu yapmalıydık.

Aşk ve Sevgi ile

Ergün Amca caminin mimarî özelliklerinden de bahsetti bize. Sütunların hangi malzemeden, taşların hangi taşlar olduğundan ve daha birçok sanat ve mimarî ile ilgili detaydan bahsetti. Aşk ve şevk ile anlatıyordu. Ve o kadar samimi anlatıyordu ki kendisinin yer yer gözleri doluyordu.

Bir gün mimarlık fakültesinden karı koca iki profesöre bu caminin sütunlarının yapımındaki inceliklerden bahsetmiş. Anlattığına göre onların ikisi de hüngür hüngür ağlamışlar. Öyle dindar görünümlü insanlar da değillermiş. Keşke aklımda kalsaydı da bu incelikleri sizlere nakledebilseydim. Hakikaten de ecdadın mimarideki anlayışı, işi bilenleri etkileyecek ve hayran bırakacak düzeydedir.

Ergün Amca'nın mimar ve mühendis tarzı bir bakış açısı vardı. Bize bu kadar detaydan bahsedince onun eskiden ne iş yaptığını merak ettik ve kendisine sorduk. Emekli bir teknik eleman olduğunu, vakt-i zamanında otuz sekiz tane sigortalı işçinin başında durduğunu söyledi.

İkindi namazı ve cenaze namazının ardından, tekrar Ergün Amca ile görüştük. Bizi evine çaya davet etti. Daha bir iki saat kadar önce tanıştığımız Ergün Amca'nın dört yüz metre kadar ilerideki evine gittik. Yaşlı insanların evlerinde bir huzur ve sadelik vardır, gözünüze seccade ve tesbih gibi şeyler çarpar. Bu sade evler kullar için tam bir yuvadır. Gösterişli, şaşalı, lüks döşeli evlerde bu saf ruhu bulamazsınız.

Sade bir odada eski bir kanepenin üzerine oturduk. Evde bize çaydan başka üzüm ve kavun ikram etti. Bir de "muşmula" denilen meyveden ikram etti. Bazı hastalıklara iyi geldiğini öğrendiğim bu meyveyi ilk defa o gün tattım. Yemek yememiz için de ısrar ettiler, fakat kabul etmedik.

Evdeki sohbette bu sefer Ergün Amca bazı hatıralarından bahsetti. On sene kadar merhum Cemal Öğüt Hoca'nın kızı Hikmet Anne'ye bakmak nasip olduğunu söyledi. Bunu söylerken sesi yumuşadıkça yumuşadı ve gözleri de doldu. Hikmet Anne'nin babasının altı bin ciltlik muazzam kütüphanesini vasiyeti üzerine Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'ne bağışladığını söyledi. Bu kısa sohbetten daha fazla bir şey hatırlayamıyorum. Umut ile birlikte evinden ayrılırken bize bazı dinî kitaplar hediye etti.

> "Osmanlıları, ecdadımızı yeni nesillere anlatabilmek için İstanbul'daki bütün öğrencileri sadaka taşlarının olduğu yerlere götürmek lazım. Çünkü sadaka taşları âdeta bu medeniyetin bir şifresi, bir sembolü. Ecdadımız ile övünmek için değil onların bu ruhunu günümüze taşıyabilmek için bunu yapmalıydız."

Üç Yıl Sonra

Telefonunu yanlış kaydettiğim için Ergün Amca'yı üç yılıdır ne arayıp ne de sorabilmiştim. Fakat o samimi hâlini hiçbir zaman unutamamıştım. Gidip onun irfanından tekrar nasiplenmeyi hep gönlümden geçirmiştim. Nihayet üçüncü yılın sonunda Üsküdar'da Ergün Amca'mızın izini sürdüm ve biraz zor da olsa evini hatırladım. Yanımda bu sefer Umut değil, Şırnak Uludere'den veteriner arkadaşım Yücel vardı.

Bu gittiğimizde hiçbir şey değişmemiş aynı şevkle bir şeyler anlatmaya devam ediyordu. Sadece bazı hastalıklar atlatmış ve yaşı yetmiş sekize ulaşmıştı o kadar. Sağlık sorunları yüzünden artık cami avlusundaki fahrî hizmetini sürdüremiyormuş. Beni unutmamış, ilk karşılaştığımız günkü ilgi ve alakasını bu gidişimiz de bulmuştum.

Yusuf HALICI

Şiirlerle Sultanlar

"Peygamber Efendimiz'e ithafen yazılan bir şiirle başlanan eserde Osmanlı sultanlarının haricinde Eyüp Sultan Hazretleri, Mevlânâ Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Alparslan ve Ertuğrul Gazi için kaleme alınmış şiirler bulunuyor."

Yazar-Şair Halil Gökkaya'nın yeni şiir kitabı "Şiilerle Sultanlar" okuyucuların istifadesine sunuldu. Ilgaz Belediyesinin bir kültür hizmeti olarak basılan eserde ağırlıklı olarak, Somuncu Baba dergimizde yaklaşık üç yıl süreyle siz okuyucularımıza farklı bir boyutla tanıtmaya çalıştığımız Osmanlı sultanlarını Halil Gökkaya'da şiir diliyle kaleme almış her ay bir sultan şeklinde yayınlanmış şiirlerinden oluşuyor.

Halil Gökkaya kitabın başlarken bölümünde bu durumu şöyle anlatmış: "Bütün kitaplar, tek ve mükemmel bir kitabı anlamak için okunuyorsa, önce Mushafımıza kulak vermemiz gerekiyor. Kur'an'ı anlamak insanı anlamak demektir. Bekir Sıtkı Erdoğan Üstadımı anlatmaya çalıştığım kitap ile nazımdan nesire bir adım attım. Büyüklerimize olan muhabbetim bu kitabın ana malzemesidir. Somuncu Baba dergisi vesilesi ile büyüklerimize daha da yakın bir alakam oluştu. Akraba gibi olduğum atalarım var. Efendim, bir şahsiyeti bir şiire sığdırmak ne mümkün?

Yaşı elliyi aşmış, büyük kısmı da İstanbul'da geçmiş bir kalem hâdimi olarak, şiir işçisi olarak beş senelik bir emeğin hasadı bu satırlarda... Hiç bilmediğim, tanımadığım, kulaktan kulağa hatırladığım isimler kadar, beş vakit namazlarımızda ismini yâd ettiğim, dua ettiğim, şefaat beklediğim mübarekler de var... Hayatını şiire döktüğüm güzel insanların kabirlerini ziyaret etmek bu eserin en büyük semeresi belki... Gidemediğim, göremediğim, bilemediğim ziyaretgâhlar da var. Son Osmanlı Sultanı'nın Suriye'de kalan türbesini ziyaret etmek için dua ediyorum. Osman Hulusi Efendi'den Alpaslan'a selam vermek arzusuyla yandığım ceddimiz ile sürekli ünsiyet halindeyim. O insanlar perde perde karşıma, rüyama, dilime pelesenk olmuşlar." Kısa hayatının yanında Peygamber Efendimiz'e ithafen yazılan bir şiirle başlanan eserde Osmanlı sultanlarının haricinde Eyüp Sultan Hazretleri, Mevlânâ Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Alparslan ve Ertuğrul Gazi için kaleme alınmış şiirler bulunuyor. Yine eserin son kısmında Çanakkale Destanı, Osmanlıya Işık Saçanlar bölümünde de Muradiye, İki Şehzade, Akşemsettin Hazretleri, Barbaros Hayrettin Paşa, Yahya Efendi Hazretleri, Mimar Sinan (Koca), Aziz Mahmud Hüdai, Laleli Baba ve Pertevniyal Valide Sultan için yazılan şiirlere yer verilmiş. Bunların yanında Osmanlı Marşı, Osmanlı'nın İzinde ve Osmanlı'nın Mirası şiirleriyle babasının kısa hayatı ile ona ithafen yazılan bir de şiir yine eserde yer alanlar arsında.

Şair kitabın en son bölümüne de Çizer Fatih Okta ve Görsel Yönetmen Murat Alpgüven'in kısaca hayatlarını anlatan bir teşekkür bölümü eklemiş. Fatih Okta'yın benim için muhteşem diyebileceğim çizgileri ve şiirlerinin yanında sultanların kısa hayatları harmanlanarak sunulan eser farklı üslup ve tarzıyla raflarda siz değerli okuyucuların ilgisini beklemekte.

Gençlerimizin kitap okuma, şiir okuma alışkanlığına bir nebze olsun yardımcı olabilmeyi amaç edinen Halil Gökkaya eseriyle ilgili son olarak şunları ifade etmiş: "Bir ömrü bir sayfaya, üç beş mısraa sığdırmak ne mümkün... Dilim döndüğünce bir mum yakmak, bir nokta koymak... Gençlerimizin kitap okuma, şiir okuma alışkanlığının azaldığı bir zamanda harika hayatları tanımak için beş dakika ayırmaları bile benim için bir saadet... Şiirde zaman zaman didaktik havaya, kırık nesire bulaşsam dahi, niyetimiz hayır, akıbet de hayır olur inşallah... Bu eser, ustalık eserim kabul edilmese de kalfalık sayılır. Allah ömür verirse yazmak istediğim bu kadar isim daha var... Gayret bizden, Tevfik Mevlâ'dan..."

(Eser Ilgaz Belediyesinin kültür hizmetidir.)

Mehmed Âkif Ersoy'un **Mizah Dünyası**

"Mehmed Âkif Ersoy nüktedan bir kişiliğe sahiptir. Mizahı, ölçülü ve zekice olmak kaydıyla çok sever; eserlerinde ve konuşmalarında bol bol kullanır. Hatta mektuplarında da..."

Şair ve yazarların muhtelif yönleri, ilgi çekici cepheleri vardır. Bir şairi ve yazarı incelerken, hakkında yazarken, hele biyografisini ayrıntılı olarak değerlendirirken mutlaka bütün bu taraflarına bakmak, bilinmeyen veya az bilinen hususiyetlerine dikkat çekmek gerekiyor. 27 Aralık 1936 tarihinde vefat eden İstiklâl Marşı şairimiz Mehmed Akif Ersoy hakkında her sene bu ay içinde yüzlerce program düzenleniyor, toplantı yapılıyor. "Çanakkale Şairimiz" elbette bu alakayı ve muhabbeti ziyadesiyle hak ediyor. Şükürler olsun ki ülkemizde Akif gibi büyük şair ve fikir adamları, artık sadece belli bir ayda, sadece vefat yıldönümlerinde değil senenin hemen hemen bütün mevsimlerinde rahmetle, hürmetle ve dualar eşliğinde yâd ediliyor. Haklarında paneller, sempozyumlar düzenleniyor, dergilerde makaleler yazılıyor, eserler telif ediliyor. Bu müspet ve sevindirici gelişme, özellikle son 15-20 yılda rahatlıkla görülebiliyor. Bu da özümüze dönüşün bir alameti, değerlerimize sarılışımızın işareti, vefalı ve kadirbilir olmaya başlayışımızın kesin bir ifadesidir.

Mehmed Akif büyük şair. Bunu artık sadece dostları, sevenleri değil, fikirlerine katılmayan muhalif kesim bile teslim ediyor. Akif Safahat'taki yüzlerce şiiri yazmasaydı da sadece "İstiklâl Marşı", "Çanakkale" ve "Bülbül" şiirleriyle kalsaydı bile Türk edebiyatı tarihinin altın sayfalarına rahatlıkla geçecekti. Kabul edelim ki bugüne kadar büyük şairimiz hakkında belki de on binlerce yazı yazıldı, yüzlerce kitap kaleme alındı. Hepsi şüphesiz kendi çaplarında değerlidir. Ama artık Akif gibi büyük şahsiyetlerin farklı cephelerine de eğilmemiz gerekiyor. Şairin şiirleri ve fikirleri üzerinde bugüne kadar çok duruldu. Peki, mesela mizah dünyası gerektiği kadar incelendi mi? Bu vadide beş mizah kitabı hazırlamış biri olarak diyebilirim ki edebiyatımızın en nüktedan isimlerinden biri, belki de birincisi Mehmed Akif'tir. Tabii zekâ ürünü ve düşündürücü nükteler bunlar. Yoksa sadece güldürmeyi amaçlayan anekdotlar değil elbette.

> "Âkif gibi büyük şair ve fikir adamları, artık sadece belli bir ayda, sadece vefat yıldönümlerinde değil senenin hemen hemen bütün mevsimlerinde rahmetle, hürmetle ve dualar eşliğinde yâd ediliyor."

Mizahı Seven Şair

Evet, Mehmed Akif Ersoy nüktedan bir kişiliğe sahiptir. Mizahı, ölçülü ve zekice olmak kaydıyla çok sever; eserlerinde ve konuşmalarında bol bol kullanır. Hatta mektuplarında da... Günlük konuşmalarında, dostlarıyla sohbetlerinde iç dünyasının yansıması olan mizahın, çok güçlü bir şekilde yer aldığını gözlemleyebiliyoruz. Mahir İz, Akif'in dostlarıyla sohbet ederken fıkralar söylemeyi veya nükteler dinlemeyi sevdiğini söyler. Şairimiz gereksiz, lüzumsuz, abes sözlere ise kulak vermekten pek hoşlanmaz. Mizah vadisinde diyebiliriz ki en yakın dostlarından biri olan Süleyman Nazif ile sıkı bir şekilde yarışmıştır. Esasen o devrin Mehmed Akif, Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim gibi büyük şair ve yazarlarının hemen hemen hepsi az çok nüktedandır, fikirlerini ve eserlerini biraz da mizah baharatıyla tatlandırır, okuyucularına bu hâliyle takdim ederler. Mehmed Akif'in yaptığı zarif nüktelerden rahatlıkla bir kitap çıkabilir. Biz burada tespit edebildiğimiz belli başlı nüktelerini bir araya getirmeye çalıştık. Dikkatle okunursa bu nüktelerin sadece güldürmek amacıyla yapılmadığı, düşündürücü fonksiyonlarının da yüksek olduğu görülecektir. Sanılmasın ki, nükteleri sadece bunlardan ibarettir. Asla ve kat'a! Bunlar onun mizah deryasından sadece bir avuç tebessüm damlalarıdır. Bu vesile ile aziz şairimizi rahmetle, minnetle, hürmet ve dua ile yâd ediyor, seçtiğim nüktelerini de siz değerli okuyucularıma da takdim ediyorum:

Âkif'in Müslüman Ettiği

Yüce dinimiz İslâm'a dar zaviyeden bakan, ifrat ve tefrit arasında gidip gelen, ölçüsüzlükleriyle dinimize zarar veren bazı hocalar her zaman var olmuştur. Ne yazık ki bunlardan bir kısmı, Süleyman Nazif'in çevresinde dolaşmıştır. Bir gün İslâmiyet'i yine kısır görüşleriyle anlatan bazı hoca kisveli kişilere karşı Mehmed Akif'in en yakın dostlarından biri olan Süleyman Nazif, şu sitemde bulunur: "Akif beni Müslüman etti, bu hocalar beni yine gâvur edecek!"

Aynı Hâl

Mütevazı bir mizaca sahip olan Mehmed Akif, burnundan kıl aldırmayan kibirli insanlardan hiç hazzetmezdi. Ali Şevki Hoca da oldukça gururlu bir kimse imiş. Hele Avrupa'ya gidip Paris'te tahsilini tamamlayıp döndükten sonra kibrinden yanına yaklaşılmıyormuş. Akif bir toplulukta iken adama bu özelliğini, zarif bir teşbihle şöyle hissettirir: "Siz, insanlara eskiden Fatih Camii'nin minaresinden bakardınız, şimdi Eyfel Kulesi'nden bakıyorsunuz."

Baytar mı?

Konuşmasını bilmeyen soysuz ve edepsiz bir herif, bulunduğu toplantıda Mehmed Akif'i küçük düşürmeye çalışıp alaycı bir tavırla, "Siz baytar mısınız?" diye sorar. Akif istifini bozmadan adama hak ettiği şekilde cevap verir: "Evet, bir yeriniz mi ağrıyordu?"

Beğenmek

İstiklâl Marşı'nı ilk defa Meclis kürsüsünden okuyan Hamdullah Suphi Tanrıöver, daha sonra Akif'e, "Çok heyecanlandım, nasıl okuduğumu bilemedim." der. Şiirinin iyi okunması hususunda çok titiz olan millî şair, "Öyle güzel okudunuz ki, ben bile beğendim." karşılığını verir.

Birimiz Yazar, Birimiz Okur

Akif'in sevdiği dostlarından birisi de Bursalı Hafız Emin'di. Davudî sesi, iyi tahsili ve ince zekâsıyla şairin gönlünde taht kurmuştu. Hafız Emin Kur'an okuduğu zaman şairimiz her zaman vecd içinde kalır, huşu içinde dinlermiş. Bir gün şair, dostuna şöyle takılmış: "Benimle sen, Yesarî (hattat) ile İzzet Molla'ya (şair) benziyoruz. Birimiz yazar, birimiz okuruz."

Demir Hafız

Mehmed Akif, Kur'an-ı Kerim'i sağlam bir şekilde ezbere bilirdi. Hıfzı çok iyi olanlara eskiden 'Demir Hafız' deniliyordu. Yakın dostu Müderris Yozgatlı İhsan Efendi anlatıyor: "Bazı Ramazan geceleri biz de üstada cemaat oluyorduk. Yanlışsız okuyordu. 'Üstad, hakikaten siz 'Demir Hafız' olmuşsunuz.' derdik. O da 'Evet.' derdi. 'Ben bunu Hocama da yazdım. Dedim ki, 'Ben Kur'an'ı himmetinizle takviye ettim. Şimdi hatimle teravih kıldırıyorum. Bana dayanıklı Müslüman gönder."

Dile Saygı

Akif, Ezher Üniversitesi'nde ders vermeye başladığı zaman bir dostu sorar; "Nasıl, Arapçayı rahat konuşabiliyor musunuz?" Şairin cevabı çok ilginç ve makuldür; "Derse başladığım zaman talebeye şöyle dedim. 'Siz benim Arapçama gülmeyin, ben de sizin Türkçenize, geçinip gidelim."

Diş Göstermek

Mehmed Akif, son hastalığı esnasında hastanedeyken dostu Ömer Ferid Kam ziyaretine gelir. Sohbet sırasında neşelenen ve gülen şairin dişleri, bütün beyazlığıyla ortaya çıkar. Ömer Ferid Bey, bu görüntüye hayran kalarak "Aman üstadım, ne kadar beyaz dişleriniz varmış. Hiç fark etmemişim." deyince Akif dostuna sevgiyle bakarak şöyle cevap verir: "Ben şimdiye kadar sana dişlerimi hiç göstermedim ki..."

Dördüncü Mevki

Mehmed Akif yürümeyi çok seviyor, hemen hemen her yere yürüyerek gitmeyi tercih ediyordu. Bir gün, "Trende kaçıncı mevki ile geliyorsunuz?" diye soran bir dostuna, yürümeyi kastederek şu cevabı verir: "Dördüncüsüyle..."

Hangi Bülbül?

Mehmed Akif, yapmacık hareket ve edalarla şiir okuyanlardan hiç hoşlanmazdı. Bir gün böyle biri, Tâceddin Dergâhı'nda, şairimizin "Bülbül" şiirini sunî tavır ve davranışlarla, zevksizce okur. Canı sıkılan Akif, şiir okunuşuyla ilgili olarak görüşünü şöyle açıklar: "Bu bülbül bizim Bülbül'e benziyordu ama ne kanadını bıraktı, ne kuyruğunu!"

Herkes Farklı İşte

Mithat Cemal, Berlin'den dönen Mehmed Akif'i ziyarete gider. Şairden memleketin gidişatı hakkında malumat almak ister ve "Berlin'de ne var, ne oluyoruz?" diye sorar. Akif'in cevabı işlerin neden düzelmediğini açıkça göstermektedir: "Ne olacağız. Berlin'e gittim, elçimiz Kur'an'a tefsir yazıyor; İstanbul'a geldim, Fatih'te hocalarımız siyaset konuşuyor. Ne olacağız, artık anlarsın."

Huy Değiştirmek

Mehmed Akif ve Safahat uzmanı M. Ertuğrul Düzdağ, Kızlarağası Medresesi'ndeki bir toplantıda anlatmıştı. Mehmed Akif ile Eşref Edib çok iyi arkadaşlarmış. İkisi birçok hususta anlaştıkları hâlde bir konuda mizaçları taban tabana zıtmış. Âkif çok cömert, Eşref'in ise eli biraz sıkıymış. Bir gün biri Millî şaire iki paket getirir ve "Biri benim, biri de Eşref Edib'in hediyesi." der. Âkif çok şaşırır ve sorar: "Hayrola, Eşref huyunu mu değiştirdi?"

Kaç Mana

Akif, Baytar Mektebi Müdür Muavini iken muhasebeden yazılan ve karışık ibarelerle dolu olan bir yazılı evrakı anlayamaz. Ne demek istenildiğini öğrenmek için kâğıdı yazan harcama kâtibi Salih Efendi'yi bularak sorar.

Salih Efendi, "İki türlü mana çıksın diye öyle yazdık." cevabını verince Akif tebessümle karşılık verir: "Efendi ne söylüyorsun. Biz bir türlü bir mana çıkaramadık!"

Kötü Haber

Mehmed Akif Mısır'da iken İstanbul'da bulunan annesi vefat eder. Uzun zamandır haberleşemediği dostu Ömer Ferid Kam, bunun üzerine şaire yazdığı mektupta hem vefat haberini verir hem de başsağlığı diler. Akif, ahbabına yazdığı cevabî mektupta oldukça sitemkâr bir dil kullanır; "Yahu, sizden ses seda çıkması için, bizim evden bir cenaze çıkması mı lâzım?"

Muharrirlik Etmek

Mehmed Akif, Türkçeye çok değer veren bir şairimiz. Gençlerin konuşurken yaptıkları hataları anında düzelten bir karaktere sahiptir. Bir gün Bâbıâli Caddesi'nde bir gence rastlar. Onunla sohbet ederken ne ile meşgul olduğunu sorar. Genç, "Muharrirlik yapıyorum." diye cevap verince Akif dayanamaz bu sözü hemen düzeltir: "Hayır, muharrirlik yapıyorum değil, muharrirlik ediyorum. Çünkü bir masa veya kundura yapılır, fakat marangozluk veya muharrirlik edilir."

Mukayese

Mehmed Akif Almanya'dan döndüğünde dostları kendisine sorar; "Berlin'de ne var ne yok üstat?" Safahat şairi şöyle cevap verir: "Ne olsun, gördüğüm kadarıyla yaşayışları dinimiz gibi, dinleri yaşayışımız gibi."

Tren Almak

Akif, Halkalı Ziraat Mektebi'nde görevli iken Sirkeci'den bindiği trende, kendi aralarında konuşan gençlere kulak verir; "Bu sabah sen kaç trenini aldın?", "Sekiz trenini aldım, sen?" "Ben de dokuz trenini aldım." Güzel Türkçemize aykırı olan "tren almak" deyimini yanlış bulan Akif gençlere tebessüm ederek müdahale eder: "Çocuklar o treni daha hükümetiniz alamadı, siz nasıl aldınız?"

Sağlıklı ve Mutlu **Yaşamanın Yolları**

"Mutluluğu engelleyenlerin başında hırsımız, açgözlülüğümüz, kanaatsizliğimiz ve inanç zayıflığımız gelmektedir."

Yaşadığımız şu fâni dünyada sağlıklı, huzurlu ve mutlu olmamız yapacağımız her işimizde çok önemlidir. Nefsimizden başlayarak, ailemize topluma faydalı olmanın yollarını aramak zorundayız. Öncelikle kendinize, ailemize ve sevdiklerimize zaman ayırmamı gerekiyor. Olumlu düşünmeli ve endişe etmemeliyiz. Kıskançlık yapmayıp, kibirli olmayacağız. Kendimize değer verecek, paylaşmayı bileceğiz. İnsanları sevecek, sevdiklerimizi mutlu edecek tatlı sürprizler yapacağız. Gülümseyerek mutluluğu yakalayacak, sabırlı ve merhametli olacağız. Zamanı en iyi ve en verimli şekilde kullanacağız. Mutlu olmak kendi elinizdedir. Mutlu yaşamanın tadını çıkararak, mutluluğu içimizde arayarak onu bulup doyasıya yaşayacağız.

Mutluluk için söylenen sözlerden bir demet sunmak istiyorum: Kanaatkâr ol. Çünkü kanaat kalbî mutluluğun temel taşıdır. Karşındakini saygıyla dinle, dinlerken yüzüne bak, planlı temiz ve düzenli olmaya çalış, kendini karşındakini yerine koyarak bak.

Yaptığın iyiliği unut, başa kakma, sana yapılan kötülüğü de unut, kin tutma, karşındakinin eksik, kusur ve hatalarını arama, önce kendi yanlışlarını düzelt, karşındakinin kusurunu toplum içinde değil, yalnız iken görüş ve yumuşak bir üslupla söyle.

Sırları kesinlikle söyleme, sır mezara kadar gitmelidir. Hayattan zevk almaya bak, ümitsiz olma, yaptığın hayırlı işlerin karşılığını mutlaka bir gün alacağını unutma, dostlarının acı ve sevinçlerini paylaş, çünkü acılar paylaşıldıkça azalır, sevinçler paylaşıldıkça artar, her şeyi dert etme, karşındaki insanlardan yapamayacakları şeyleri de isteme.

Mutluluk kalplere konan sihirli bir kelebektir. Kanadında kâinatın sırlarını taşıyan çeşitli renk ve desenleri olduğu, kalplerden dillere, dillerden gözlere, gözlerden gönüllere uçan bir kuştur. Mutluluk kelebeğinin konduğu gözler ışık diliyle konuşur. Tadına doyulmayan tatlı bir histir.

> "Anlamlı bir hayat mutluluk içinde geçen bir hayattır. Mutluluğa giden yolda engeller ve zorluklar vardır. Bunları bilmez ve mücadele edemezsek asla mutluluğu tadamayız."

Mutlu olmak tüm insanlığın ortak arzusudur. Mutlu olmanın yolları, kuralları ve prensipleri vardır. Gerçek mutluluk nedir? Gerçek mutluluğu yaşıyor muyuz? Sahte mutluluklarla mı avunuyoruz? Mutlu olduğumuzda bunu koruyabiliyor muyuz? İnsanların sadece fizyolojik, biyolojik ihtiyaçları yoktur. Bunun yanında psikolojik ihtiyaçlarının olduğunu unutmayalım. Hayatımız anlamlı mı? Anlamlı bir hayat mutluluk içinde geçen bir hayattır. Mutluluğa giden yolda

engeller ve zorluklar vardır. Bunları bilmez ve mücadele edemezsek asla mutluluğu tadamayız.

Mutluluğu engelleyenlerin başında hırsımız, açgözlülüğümüz, kanaatsizliğimiz ve inanç zayıflığımız gelmektedir. Gerçek mutluluk fâni âlemde değil, baki âlemdedir. Madden ne kadar mutlu olduğumuzu söylesek de manevî yönden mutlu olmadıkça gerçek mutluluğu yakalayamayız.

İnsanı kuşatan esaret zincirleri vardır. Bu zincirleri kırarak hür olabiliyor muyuz? Kötü alışkanlık ve bağımlılıklarımıza köle mi oluyoruz? Bunlarla mücadele edilmezse bir süre sonra insanı çelik zincirlere bağlayıp esir alırlar. Bir düşünür: "Allah insanları mutlu yaşamaları için yaratmıştır. İnsanlar mutsuz oluyorlarsa, kendi hataları yüzündendir" diyor. Hayatın kendisi umut ve mutluluk kaynağıdır.

Mutluluğun şartlarına şöyle bir göz atacak olursak inanç en büyük mutluluk kaynağıdır. Mutluluk, karamsarlıktan, olumsuz düşüncelerden uzak durmak, kendimizi olgunlaştırmak için çalışmak, iyi, güzel ve faydalı işlerle uğraşmak, elindekilerle mutlu olmak, kanaatsiz olmamak, gereksiz kuşku ve korkulardan uzaklaşmak, toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya önem vermek, evimizi bir mutluluk ocağı yapmak, ailemize, evimize, yuvamıza, işimize sahip olmaktır.

Mutluluğumuzun devamlı olmasını istiyorsak şu güzel davranışları hayatımıza katalım.

* İnanıp güvenmek.
* Verilene rıza göstermek, kısmet ve nasip diyebilmek.
* Sabretmek, sıkıntılara göğüs germek.
* Rızkı için çalışmak ve sonucunu beklemek.
* Sıkıntıların geçeceğine inanmak, ümitsiz olmamak.

Mutluluk başkaları tarafından da yaşanır ve yaşatılırsa gerçek bir mutluluk olur. Başkaları mutsuzken bizim mutlu olmamızın bir anlamı yoktur. Gerçek mutluluk başkalarının mutluluklarıyla bile mutlu olabilmektir. Bilgi ve sevgi paylaştıkça artan değerli bir sermayedir. Paylaşmak bir erdemdir. Yaşam paylaşıldığı oranda daha da güzelleşir. Bir mum başka bir mumu tutuşturmakla ışığından hiçbir şey kaybetmez. Aksine çevresini daha da çok aydınlatır.

İnsanoğlu hiçbir şey değişmeyecekmiş gibi veya her şey garanti altındaymış gibi de düşünmemelidir. Elde olan bir anda kaybedilebileceği gibi, hiçbir şey yokken bir anda birçok şeyinde olabileceği göz ardı edilmemelidir. Veren Allah alan Allah. Bize verilenler birer emanettir. Biz bunların bekçiliğini yapıyoruz. Yunus Emre'nin dediğine iyi kulak verelim. Bu sözler kulağımıza küpe olsun.

Mal sahibi mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi
Mal da yalan mülkte yalan
Var birazda sen oyalan.

Hayatımızda inişler, çıkışlar ve zaman zaman da başarısızlıklar olacaktır. Ama her şeye rağmen "Bu da gelir bu da geçer" diyerek azim ve sabırla yeniden başlamak zorundayız.

Ordumuza

Beş bin yıllık tarihin verdiği şanınla vur
Mehmetçik sıfatından gelen imanınla vur

Asya bozkırlarından Çin Seddi'ni aşarken
En önde at koşturan Oğuz Kağan'ınla vur

Malazgirt ovasını Bizans'a dar getirten
Beyaz kefen içinde tek Alparslan'ınla vur

Bir fırtına misali Anadolu'ya dalan
Ulu Kutalmış oğlu şah Süleyman'ınla vur

Söğüd'ü vatan tutup üç kıtayı feth için
Göğsünde çınar biten Gazi Osman'ınla vur

İstanbul surlarını aşmaya azmeylemiş
Yirmi bir yaşındaki büyük Hâkân'ınla vur

Cennetler senin için hazırlandı Türk oğlu
Allah için adanmış o kudsî cânınla vur

Sen ki üç kıtadaki her zerreye kan verdin
Nehir nehir fışkıran pek aziz kanınla vur

Devlet-i Ebed müddet seninle kâim ancak
Neferinle, paşanla hem kumandanınla vur

Sen zalime kılıçsın, mazluma müşfik kucak
Yeryüzünde âdil ol, ulvî fermanınla vur

Ekrem KAFTAN

"Sanal Tur" sayfası yayında!

dijitaltur.hulusiefendivakfi.org.tr

Darende "sanal tur"a açıldı

Qr Kodu okutarak sanal gezintiye başlayabilirsiniz.

Anadolu'nun manevîyat ve doğa turizmi merkezlerinden Darende, yılın dört mevsimi sanal tur ile gezilebilecek. Sanal gezinti uygulamasıyla ilçedeki külliye, müzeler, kanyon, şehitlik ve kale gibi tarihi ve kültürel mekânlar tüm ayrıntılarıyla görülebilecek. Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı tarafından hayata geçirilen projede, Somuncu Baba Külliyesi'nde, "Allah dostu, gönül ereni" olarak bilinen Şeyh Hamid-i Veli'nin türbesinin yanı sıra Somuncu Baba Camisi, Hulusi Efendi Haziresi, Kudret Havuzu, Tohma Kanyonu, Somuncu Baba Müzesi, Şeyh Hamid-i Veli Kütüphanesi, Balıklı Kuyular, Hasan Gazi Türbesi ve Şehitlik Anıtı, Abdurrahman Erzincânî Camii ve Külliyesi, Yusuf Paşa Bedesteni, Günpınar Şelalesi, Seyyid Abdurrahman Gazi Türbesi, Balıklı Havuz, Çilehane, Hulusi Efendi Doğduğu Ev-Müzesi, Zengibar Kalesi gibi tarihi ve kültürel mekanlar tüm ayrıntılarıyla gezilebilmesi amaçlanıyor.

Adres: Zaviye Mahallesi Hulûsi Efendi Caddesi No:85 PK:44700 Darende / Malatya / Türkiye
Tel: +90 422 615 1500 Fax: +90 422 615 2879 Web: https://hulusiefendivakfi.org.tr
e-posta: bilgi@hev.org.tr

